

Aan de Informateurs

De heren Wijers en Buma
p/a Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Horst, 14 november 2025

Betreft: bijdrage aan “positieve agenda” om te komen tot de formatie van een nieuw kabinet.

Geachte informateurs, geachte heren Wijers en Buma,

U heeft de eervolle taak toebedeeld gekregen om bij te dragen aan de vorming van een stabiele en rechtvaardige regering voor Nederland. Met die taak wensen wij u veel succes. Graag willen wij – de Werkgroep Huisvesting Arbeidsmigranten Horst aan de Maas met deze brief bijdragen aan het opstellen van een “positieve agenda”, samen met de leiders van D66 en CDA.

Als eerste willen wij u verzoeken onze felicitaties over te brengen aan de heren Jetten en Bontenbal met de uitslag van de verkiezingen voor de Tweede Kamer van 29 oktober. Deze uitslag legt een grote verantwoordelijkheid op hun schouders. Nederland verdient het om te komen tot een standvastig kabinet, dat opkomt voor de belangen van Nederlanders, maar óók van de gasten die we als Nederland binnen onze grenzen ontvangen.

Eén van de onderwerpen waarover u zich de komende weken gaat buigen betreft het thema “migratie”. Een belangrijk thema, zeker als we kijken naar het omvangrijke aantal arbeidsmigranten, die de aantallen van asielzoekers verre overtreffen. In de debatten voorafgaande aan de verkiezingsdag hebben vrijwel alle partijen uitgesproken dat er nadrukkelijk gewerkt moet worden aan de uitbuiting van arbeidsmigranten en – in het verlengde daarvan – de gevolgen die de situatie heeft voor de omgeving waar arbeidsmigranten (massaal) gehuisvest zijn. Concreet kwam dat het meest expliciet aan de orde in het RTL-debat, waarin gereageerd werd op een reportage over arbeidsmigranten in Horst aan de Maas.

We willen u als Werkgroep Huisvesting Arbeidsmigranten Horst aan de Maas¹ graag verder informeren over het onderwerp arbeidsmigratie. In de hoop dat u in de “positieve agenda” ruimte maakt voor nieuw beleid en nieuwe wetgeving. Daar dragen wij zoals aangegeven graag aan bij.

De gemeente Horst aan de Maas heeft recent nieuw beleid geformuleerd. Daarin zijn veel voor de werkgroep belangrijke punten opgenomen. De werkgroep heeft wel kritische aanbevelingen en aanvullingen geformuleerd op dit beleid (bijlage 1).

Arbeidsmigratie heeft grote gevolgen voor de migranten, de landen van herkomst en de gastlanden. De impact is merkbaar op lokaal niveau. Gemeenten die daarop beleid willen voeren, zijn voor een groot deel afhankelijk van wat buurgemeenten, hogere overheden en bedrijven doen. Sneller doorvoeren van de aanbevelingen van het Aanjaagteam bescherming arbeidsmigranten zou kunnen helpen overlast voor omwonenden te verminderen, de positie van arbeidsmigranten te verbeteren en gemeenten kan het helpen bij het ontwikkelen van adequaat beleid.

¹ De Werkgroep Huisvesting Arbeidsmigranten is sinds 2018 actief op het gebied van arbeidsmigratie en huisvesting. De start was een geheime notitie van het College van B&W over vergunningaanvragen voor arbeidsmigranten, vanwege de hoge aantallen. Veel van deze aanvragen zijn gerealiseerd ondanks buurtprotesten en de inspanningen van de werkgroep, waaronder rechtszaken en demonstraties.

In onderstaande willen wij ingaan op een aantal onderwerpen die wij van belang vinden bij de ontwikkeling van beleid.

Kan Nederland niet zonder arbeidsmigranten?

Zowel overheden als sectoren van het bedrijfsleven benadrukken het belang van arbeidsmigranten vanwege de vergrijzing en krapte op de arbeidsmarkt en er wordt vaak gezegd dat Nederlanders het werk van arbeidsmigranten niet willen doen, hoewel dit slechts incidenteel het geval is (zie bijlage 2). Naar de mening van de werkgroep een mythe. Er wordt door de “arbeidsmigrantenindustrie” veel werk *gecreëerd* voor arbeidsmigranten dat op zich vaak weinig meerwaarde oplevert voor samenleving en economie. Kijken we naar migratiegolven in de vorige eeuw, dan zien we dat de industrieën waarin toentertijd de “gastarbeiders” werkzaam waren, nu vrijwel geheel uit Nederland verdwenen zijn. Daarnaast leidt arbeidsmigratie uit lage-lonenlanden tot concurrentie op de arbeidsmarkt die de lonen in Nederland lager houdt dan gewenst. Hogere lonen zouden niet alleen een positief effect hebben op de welvaart van Nederlanders, maar zou bedrijven ook stimuleren om te robotiseren en te automatiseren, wat de arbeidsproductiviteit zou verhogen². Bovendien trekken we arbeidskrachten aan uit landen waar die arbeidskrachten zelf hard nodig zijn. Zo lopen in Roemenië dorpen leeg, waar kinderen niet meer naar school kunnen, sociale voorzieningen wegvallen en waar zelfs jonge kinderen alleen – zonder ouders of oppas – achter blijven. Het verdient dan ook aanbeveling om beleid te ontwikkelen, dat de instroom van arbeidsmigranten reguleert. Werkgevers zouden moeten aantonen dat het werk niet gedaan kan worden zonder arbeidsmigranten, willen ze een werkvergunning kunnen krijgen.

Het invoeren van een verplichte "Effectrapportage bij nieuwe bedrijvigheid" kan ook helpen om het aantal arbeidsmigranten te verminderen, maar moet dan wel mede geschreven worden vanuit het perspectief van zowel arbeidsmigranten als omwonenden. Bovendien moet er meer nadruk worden gelegd op de ontwikkeling van arbeidskrachten uit Nederland zelf, naast het ontwikkelen van talent bij de al aanwezige arbeidsmigranten.

Tenslotte kunnen we in dit kader wijzen op de zogenaamde “arbeidsmigratieparadox”, die verwijst naar het fenomeen waarbij arbeidsmigranten in Nederland gebruikmaken van voorzieningen en diensten die op haar beurt ook arbeidskrachten nodig hebben. Naarmate het aantal arbeidsmigranten toeneemt, groeit ook de vraag naar meer arbeidskrachten in die sectoren, wat kan leiden tot tekorten, bijvoorbeeld in de zorg en de woningmarkt.

Regionale ontwikkeling

In de regio Noord-Limburg werd jaren geleden een groot bedrijventerrein (Greenport) ontwikkeld om de vermeende hoge werkloosheid aan te pakken. Maar veel bedrijven die zich er vestigden, maakten vooral gebruik van arbeidsmigranten in plaats van lokale arbeidskrachten. Slechts 25% van de productie op Greenport is voor de Nederlandse markt; de rest is voor het buitenland (zie bijlage 3). Distributiecentra, die op zoek zijn naar lage kosten en hoge opbrengsten, werven veel arbeidsmigranten. Dit leidt bijvoorbeeld tot grootschalige huisvestingslocaties, zoals bij VidaXL met 600 bedden. Deze locatie, onder windmolens met veel slagschaduw en geluidsoverlast, bevat ook een parkeerplaats waar vrachtwagenchauffeurs illegaal in hun vrachtwagens overnachten. De gemeente Venlo werkt hieraan mee, ondanks bezwaar en beroep. In een artikel van NRC wordt nader ingegaan op achtergronden van VidaXL (zie bijlage 4).

² Volgens de ‘Wet van Kleinknecht’. Emeritus-hoogleraar Kleinknecht heeft veel onderzoek verricht waaruit blijkt dat loonmatiging en flexibilisering van de arbeidsmarkt een negatieve impact hebben op innovatie en de groei van de arbeidsproductiviteit.

Grootschalige huisvesting

In de Tweede Kamer vond een discussie plaats over de motie van SP-Kamerlid Van Kent betreffende huisvestingslocaties. De meerderheid van de Kamer steunde deze motie. Toch is tot op heden geen regelgeving ontwikkeld, noch is daartoe een aanzet gegeven. Gesteld werd door de tegenstanders van de motie dat grotere locaties soms nodig zijn om problemen in wijken te voorkomen. In een gecoördineerde actie herhaalden VVD-wethouders³ dit argument in een oproep aan de toenmalige minister. De werkgroep meent dat het argument niet valide is. Er zijn twee soorten huisvesters: eigenaars van grotere complexen, zoals vastgoeduitbaters en uitzendbureaus, en huisvesters die panden in woonwijken opkopen of huren om door te verhuren.

Er is weinig uitwisseling tussen deze groepen, omdat de huisvesters in woonwijken niet gaan huren in de duurdere grootschalige locaties. De tweede groep (o.a. de huisjesmelkers onder hen) zullen arbeidsmigranten blijven huisvesten in woonwijken vanwege de hoge winst. Bij het werven en huisvesten van arbeidsmigranten leidt een toename van beschikbare bedden juist tot meer arbeidsmigranten in plaats van een verplaatsing en vervolgens ontstaat er juist meer overlast in gemeenten.

Als het argument van een tekort aan huisvestingsmogelijkheden geldig zou zijn, waarom zijn grotere locaties dan niet volledig bezet en kan Kafra gemakkelijk van de 1100 vergunde 'bedden' voor arbeidsmigranten er 700 inruilen voor vluchtelingen/asielzoekers, zoals in Peel en Maas en Venlo? Deze inruil van *mensen* wordt slechts door één motief zijdens Kafra gedreven: het is lucratiever! Deze gang van zaken is een schrijnend voorbeeld waaruit blijkt dat de beweerde noodzaak van de komst van arbeidsmigranten – als er een verdienmodel achter zit – opeens minder noodzakelijk blijkt.

Voorgenomen beleid Horst aan de Maas

Horst aan de Maas heeft een beleid waarin in de woonkernen maximaal twee arbeidsmigranten per woonhuis en buiten de kernen locaties met maximaal 99 bedden voor arbeidsmigranten worden toegestaan. Dit beleidsvoornemen is onder andere gebaseerd op een discussie in de gemeenteraad op basis van stellingen, waarbij een meerderheid *tegen* meer grootschalige shortstaylocaties was. De werkgroep is overigens van mening dat 99 bedden per locatie soms te veel is en stelt voor om dit aantal verder te verlagen, afhankelijk van de specifieke situatie. Bij een lager aantal dan de 99 bedden is het rendement voor de huisvester weliswaar lager, maar de beheersbaarheid én de mogelijkheden om integratie te bevorderen zijn dan groter⁴. Naarmate huisvestingslocaties groter zijn, wordt het beheer strenger en komen de rechten van de arbeidsmigranten (op basis van de Universele rechten van de mens, het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens⁵ en de bepalingen die verbonden zijn aan het vrij verkeer van werknemers binnen de EU⁶) in het gedrang.

³ Het is bekend dat de VVD een ruim sponsorbedrag heeft ontvangen van ^{5.1.2.e} en de partner van ^{5.1.2.e} (initiatiefnemers van grote huisvestingslocaties!) en dat maakt dat de onafhankelijkheid van deze VVD-wethouders in twijfel kan worden getrokken.

⁴ In het rapport "Een langetermijnperspectief voor EU-arbeidsmigranten", geschreven door OpenEmbassy in opdracht van de gemeente Hollands Kroon, geeft belangrijke onderzoeksgegevens die dat ondersteunen. Het rapport is in bijlage 5 terug te vinden.

⁵ Bijvoorbeeld in artikel 8 staat dat "eenieder het recht heeft op respect voor zijn privéleven".

⁶ Bijvoorbeeld "het recht om op gelijke voet behandeld te worden als onderdanen van de EU-lidstaat waar ze zich vestigen. Ze hebben dezelfde sociale en economische rechten"!

Ook het argument van de VVD-wethouders dat grote huisvestingslocaties beter zouden kunnen voldoen aan de Roemernormen klopt niet. De grote huisvestingslocaties in de regio (bijvoorbeeld Kafra met respectievelijk 425 en 800 bedden en VidaXL met 600 bedden) voldoen niet aan de Roemernormen. Zij voldoen aan de SNF-norm, die nu opgenomen is in het Wtta-normenkader. SNF accepteerde tot voor kort twee personen op een kamer van 12 m², terwijl de Roemer-norm één persoon per kamer van 15 m² vereist. Inmiddels is de SNF-norm wel aangescherpt.

SNF-normen

Het SNF is een privaat keurmerk waarop – zo heeft minister Keijzer geantwoord op Kamervragen – de overheid nets kan verordenen. *Als u de SNF-norm wilt handhaven in het Wtta-normenkader, dan vergt dat naar de mening van de werkgroep gerichte aanpassingen. Zo zou de SNF-norm in overeenstemming moeten worden gebracht met de Roemernorm. Daarnaast verzoekt de werkgroep u voor te zorgen dat het locatieregister van de SNF opengesteld wordt voor gemeenten.* Nu is dat register moeilijk toegankelijk en opent SNF het register voor gemeenten slechts onder voorwaarden die als chantage worden gezien. De werkgroep heeft overigens ervaren dat SNF in de praktijk sowieso nalatig is in de controle van haar normen bij huisvesters. Bij een locatie in Horst kregen arbeidsmigranten toegang voordat het SNF-keurmerk werd toegekend, ondanks problemen met brandveiligheid. Er is melding gemaakt van deze situatie, waarop SNF bedankte voor de melding en aangaf dat één keer per jaar steekproefsgewijs inspectie plaats vindt. In het kader van de privacy wordt aan de melder geen informatie verstrekt over het resultaat van de inspectie, waardoor burens onzeker blijven over de naleving van normen door huisvesters.

Waar het gaat om het pleidooi van de VVD-wethouders vóór grootschalige huisvestingslocaties is vermeldenswaard dat dezelfde wethouders de plannen van minister Keijzer om vaste huurcontracten voor arbeidsmigranten in te voeren, verwerpen, omdat dit volgens hen werkgevers zou belemmeren huisvesting aan te bieden en nadelig zou zijn voor de ontwikkeling van hoogwaardige huisvesting. De commissie Roemer pleitte in het kader van het scheiden van werk en huisvesting (om de afhankelijkheid te verminderen) juist voor vaste huurcontracten! Ook het besluit van (*demissionair!*) minister Paul, kort na de verkiezingen, om de mogelijkheid om de kosten van huisvesting te korten op het loon van arbeidsmigranten (waarmee koppeling van werk en wonen verankerd is) is niet bevorderlijk voor de rechtspositie van arbeidsmigranten. Een aantal organisaties (Stichting Bewonersbelangen Arbeidsmigranten, waarvan de Werkgroep Huisvesting Arbeidsmigranten Horst aan de Maas lid is; de FNV; het Leger des Heils en Fairwork) hebben de minister daarover een brief geschreven, die wij als bijlage 6 toevoegen.

Tenslotte is het maar de vraag of arbeidsmigranten zelf in grootschalige locaties willen wonen. Bij grootschalige locaties komt meer dakloosheid voor en bestaan sterkere afhankelijkheidsrelaties. Grote locaties creëren een parallelle samenleving zonder binding met de lokale gemeenschap. Hoewel deze locaties een 'compleet pakket' bieden dat het werken in Nederland vergemakkelijkt, versterken ze de afhankelijkheidspositie van migranten ten opzichte van hun werk en uitzendbureaus en verzwakken ze de verbinding met lokale diensten en organisaties (bijlage 5).

Integratie

Integratie is cruciaal, zo heeft het verleden bij migratiegolven in de vorige eeuw bewezen, met problemen en weerstand die nu nog hun weerslag hebben. De slechte integratie van arbeidsmigranten wordt ook nu weer mede veroorzaakt door gebrekkige taalverwerving. Dit komt door hun geïsoleerde leefomstandigheden, vooral ook in grootschalige huisvestingslocaties, afhankelijk-

heid van huisvesters en uitzendbureaus voor communicatie, lange werkdagen en werkweken, en het gebrek aan interesse van werkgevers om taallessen te faciliteren of te financieren.

Huisvesters voeren - onder druk van gemeentelijk beleid om overlast tegen te gaan - strenger beheer in, wat leidt tot beperking van vrijheden van arbeidsmigranten. Dit dwingt arbeidsmigranten om vertier buiten te zoeken, wat overlast veroorzaakt en tot verwijdering en minder integratie met omwonenden leidt. Grotere huisvestingslocaties versterken dit effect.

Ondanks dat onderzoeken aantonen dat “shortstay-arbeidsmigranten” vaak “longstay-arbeidsmigranten” worden, blijven beleidsmakers (ook in Horst aan de Maas) taalverwerving voor deze groep afwijzen. Ze baseren dit op de vermoede intentie van arbeidsmigranten om kort te verblijven. Hoewel intenties belangrijk zijn, blijkt in de praktijk dat veel seizoensarbeid langer duurt (door opeenvolgende teelten) en arbeidsmigranten jaarlijks bij hetzelfde bedrijf terugkeren.

De flexibilisering van de arbeidsmarkt belemmert arbeidsmigranten in hun integratie en maakt hen kwetsbaar en afhankelijk van uitzendbureaus. Dit gegeven moet meegenomen worden in de overwegingen voor taalverwerving en integratie. Verder is taal op de werkvloer, vooral uit veiligheidsoverwegingen, is belangrijk. Daarom moet taalverwerving en integratie ook voor kortverblijvende arbeidsmigranten volgens de werkgroep nader uitgewerkt worden.

Bij integratie van arbeidsmigranten moet naast taalverwerving ook gewerkt worden aan inburgeringsvoorzieningen. De Nederlandse democratie kent cruciale waarden zoals een open samenleving, godsdienstvrijheid, mensenrechten, cultuur en de rechtsstaat, die nieuwkomers moeten omarmen. De werkgroep acht het belangrijk om arbeidsmigranten de mogelijkheid te bieden om via “sleutelfiguren” of “sleutelpersonen” (vrijwilligers) te integreren in de Nederlandse samenleving. En als het gaat om het vinden van “recht” pleit de werkgroep met betrekking tot het voorgenomen beleid van Horst aan de Maas voor het invoeren van een “arbeidsmigrantenvertrouwenspersoon”, analoog aan de “patiëntenvertrouwenspersonen” in de psychiatrie (bijlage 1).

De kosten voor de integratie van arbeidsmigranten worden grotendeels gedragen door de samenleving, terwijl werkgevers, uitzendbureaus en huisvesters de voordelen genieten. De gemeente Horst aan de Maas probeert deze kosten gedeeltelijk door te schuiven naar de bedrijven, maar het grootste deel blijft toch voor rekening van de belastingbetalers.

De situatie in Horst aan de Maas

Er is een aanzienlijke druk op de woningmarkt in Horst aan de Maas, zo blijkt uit recent woningbehoefteonderzoek. De vraag naar betaalbare woningen is fors gestegen, vooral voor huishoudens met een laag inkomen, die nauwelijks een koopwoning kunnen vinden. Het aantal reacties op sociale huurwoningen is met 85% gestegen, met wachttijden die boven de zeven jaar uitkomen. De komst van arbeidsmigranten draagt bij aan de druk. Kwetsbare groepen, zoals starters, ouderen en mensen met een zorgvraag hebben steeds meer moeite om een passende woning te vinden. Arbeidsmigranten zoeken uiteindelijk betaalbare woningen in wijken met sociale huurwoningen, zoals de Norbertuswijk, buurt In de Riet en de Mussenbuurt.

Ander Onderzoek in opdracht van de gemeente toont verder aan dat arbeidsmigranten in bepaalde wijken nauwelijks contact hebben met burens, wat de verbinding in de buurt verzwakt en sociale spanningen kan verhogen. Het woningbehoefteonderzoek waarschuwt voor de gevolgen van een eenzijdige bevolkingsgroei door te veel woningen aan arbeidsmigranten toe te wijzen, wat kan leiden tot leegstand, verminderde buurtbetrokkenheid en overbelasting van voorzieningen. De conclusie is dat het grote aantal arbeidsmigranten voor problemen zorgt, niet de arbeidsmigranten zelf.

Tenslotte: de notitie “Een langetermijnperspectief voor EU-arbeidsmigranten in de gemeente Hollands Kroon” biedt inzichten over hoe arbeidsmigranten volledig kunnen integreren in de lokale samenleving. De notitie, bijgevoegd als bijlage 5, wordt aanbevolen voor het ontwikkelen van integratiebeleid.

Tot slot

De werkgroep erkent dat de besproken bevindingen slechts een beperkt deel van de relevante informatie vormen en dat er talloze diepgaande onderzoeken beschikbaar zijn. Toch hoopt de werkgroep met deze brief over de lokale effecten van het huidige rijksbeleid op lokaal niveau bij te dragen aan een beleid dat zowel arbeidsmigranten als burgers ten goede komt.

De werkgroep verzoekt u om de werkgroep op de hoogte te houden over de wijze waarop u gebruik gaat maken van hun bijdrage, gezien de complexiteit en voortdurende ontwikkeling van het thema arbeidsmigratie.

De werkgroep wil binnen haar mogelijkheden blijven bijdragen aan de beleidsontwikkeling en wensen u beiden daarbij succes.

Met vriendelijke groet,

Namens de Werkgroep Huisvesting Arbeidsmigranten Horst aan de Maas,

5.1.2.e

5.1.2.e

p/a 5.1.2.e

5.1.2.e

Email: 5.1.2.e [@home.nl](mailto:5.1.2.e@home.nl)

Tel.: 5.1.2.e

Cc: Stichting Bewonersbelangen Arbeidsmigranten, de fracties in de Tweede en Eerste Kamer, de regiogemeenten, de gemeenteraad van Horst aan de Maas en de media

Aan de Informateurs

De heren Wijers en Buma
p/a Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Horst, 14 november 2025

Betreft: bijdrage aan “positieve agenda” om te komen tot de formatie van een nieuw kabinet.

Geachte informateurs, geachte heren Wijers en Buma,

U heeft de eervolle taak toebedeeld gekregen om bij te dragen aan de vorming van een stabiele en rechtvaardige regering voor Nederland. Met die taak wensen wij u veel succes. Graag willen wij – de Werkgroep Huisvesting Arbeidsmigranten Horst aan de Maas met deze brief bijdragen aan het opstellen van een “positieve agenda”, samen met de leiders van D66 en CDA.

Als eerste willen wij u verzoeken onze felicitaties over te brengen aan de heren Jetten en Bontenbal met de uitslag van de verkiezingen voor de Tweede Kamer van 29 oktober. Deze uitslag legt een grote verantwoordelijkheid op hun schouders. Nederland verdient het om te komen tot een standvastig kabinet, dat opkomt voor de belangen van Nederlanders, maar óók van de gasten die we als Nederland binnen onze grenzen ontvangen.

Eén van de onderwerpen waarover u zich de komende weken gaat buigen betreft het thema “migratie”. Een belangrijk thema, zeker als we kijken naar het omvangrijke aantal arbeidsmigranten, die de aantallen van asielzoekers verre overtreffen. In de debatten voorafgaande aan de verkiezingsdag hebben vrijwel alle partijen uitgesproken dat er nadrukkelijk gewerkt moet worden aan de uitbuiting van arbeidsmigranten en – in het verlengde daarvan – de gevolgen die de situatie heeft voor de omgeving waar arbeidsmigranten (massaal) gehuisvest zijn. Concreet kwam dat het meest expliciet aan de orde in het RTL-debat, waarin gereageerd werd op een reportage over arbeidsmigranten in Horst aan de Maas.

We willen u als Werkgroep Huisvesting Arbeidsmigranten Horst aan de Maas¹ graag verder informeren over het onderwerp arbeidsmigratie. In de hoop dat u in de “positieve agenda” ruimte maakt voor nieuw beleid en nieuwe wetgeving. Daar dragen wij zoals aangegeven graag aan bij.

De gemeente Horst aan de Maas heeft recent nieuw beleid geformuleerd. Daarin zijn veel voor de werkgroep belangrijke punten opgenomen. De werkgroep heeft wel kritische aanbevelingen en aanvullingen geformuleerd op dit beleid (bijlage 1).

Arbeidsmigratie heeft grote gevolgen voor de migranten, de landen van herkomst en de gastlanden. De impact is merkbaar op lokaal niveau. Gemeenten die daarop beleid willen voeren, zijn voor een groot deel afhankelijk van wat buurgemeenten, hogere overheden en bedrijven doen. Sneller doorvoeren van de aanbevelingen van het Aanjaagteam bescherming arbeidsmigranten zou kunnen helpen overlast voor omwonenden te verminderen, de positie van arbeidsmigranten te verbeteren en gemeenten kan het helpen bij het ontwikkelen van adequaat beleid.

¹ De Werkgroep Huisvesting Arbeidsmigranten is sinds 2018 actief op het gebied van arbeidsmigratie en huisvesting. De start was een geheime notitie van het College van B&W over vergunningaanvragen voor arbeidsmigranten, vanwege de hoge aantallen. Veel van deze aanvragen zijn gerealiseerd ondanks buurtprotesten en de inspanningen van de werkgroep, waaronder rechtszaken en demonstraties.

In onderstaande willen wij ingaan op een aantal onderwerpen die wij van belang vinden bij de ontwikkeling van beleid.

Kan Nederland niet zonder arbeidsmigranten?

Zowel overheden als sectoren van het bedrijfsleven benadrukken het belang van arbeidsmigranten vanwege de vergrijzing en krapte op de arbeidsmarkt en er wordt vaak gezegd dat Nederlanders het werk van arbeidsmigranten niet willen doen, hoewel dit slechts incidenteel het geval is (zie bijlage 2). Naar de mening van de werkgroep een mythe. Er wordt door de “arbeidsmigrantenindustrie” veel werk *gecreëerd* voor arbeidsmigranten dat op zich vaak weinig meerwaarde oplevert voor samenleving en economie. Kijken we naar migratiegolven in de vorige eeuw, dan zien we dat de industrieën waarin toentertijd de “gastarbeiders” werkzaam waren, nu vrijwel geheel uit Nederland verdwenen zijn. Daarnaast leidt arbeidsmigratie uit lage-lonenlanden tot concurrentie op de arbeidsmarkt die de lonen in Nederland lager houdt dan gewenst. Hogere lonen zouden niet alleen een positief effect hebben op de welvaart van Nederlanders, maar zou bedrijven ook stimuleren om te robotiseren en te automatiseren, wat de arbeidsproductiviteit zou verhogen². Bovendien trekken we arbeidskrachten aan uit landen waar die arbeidskrachten zelf hard nodig zijn. Zo lopen in Roemenië dorpen leeg, waar kinderen niet meer naar school kunnen, sociale voorzieningen wegvallen en waar zelfs jonge kinderen alleen – zonder ouders of oppas – achter blijven. Het verdient dan ook aanbeveling om beleid te ontwikkelen, dat de instroom van arbeidsmigranten reguleert. Werkgevers zouden moeten aantonen dat het werk niet gedaan kan worden zonder arbeidsmigranten, willen ze een werkvergunning kunnen krijgen.

Het invoeren van een verplichte "Effectrapportage bij nieuwe bedrijvigheid" kan ook helpen om het aantal arbeidsmigranten te verminderen, maar moet dan wel mede geschreven worden vanuit het perspectief van zowel arbeidsmigranten als omwonenden. Bovendien moet er meer nadruk worden gelegd op de ontwikkeling van arbeidskrachten uit Nederland zelf, naast het ontwikkelen van talent bij de al aanwezige arbeidsmigranten.

Tenslotte kunnen we in dit kader wijzen op de zogenaamde “arbeidsmigratieparadox”, die verwijst naar het fenomeen waarbij arbeidsmigranten in Nederland gebruikmaken van voorzieningen en diensten die op haar beurt ook arbeidskrachten nodig hebben. Naarmate het aantal arbeidsmigranten toeneemt, groeit ook de vraag naar meer arbeidskrachten in die sectoren, wat kan leiden tot tekorten, bijvoorbeeld in de zorg en de woningmarkt.

Regionale ontwikkeling

In de regio Noord-Limburg werd jaren geleden een groot bedrijventerrein (Greenport) ontwikkeld om de vermeende hoge werkloosheid aan te pakken. Maar veel bedrijven die zich er vestigden, maakten vooral gebruik van arbeidsmigranten in plaats van lokale arbeidskrachten. Slechts 25% van de productie op Greenport is voor de Nederlandse markt; de rest is voor het buitenland (zie bijlage 3). Distributiecentra, die op zoek zijn naar lage kosten en hoge opbrengsten, werven veel arbeidsmigranten. Dit leidt bijvoorbeeld tot grootschalige huisvestingslocaties, zoals bij VidaXL met 600 bedden. Deze locatie, onder windmolens met veel slagschaduw en geluidsoverlast, bevat ook een parkeerplaats waar vrachtwagenchauffeurs illegaal in hun vrachtwagens overnachten. De gemeente Venlo werkt hieraan mee, ondanks bezwaar en beroep. In een artikel van NRC wordt nader ingegaan op achtergronden van VidaXL (zie bijlage 4).

² Volgens de ‘Wet van Kleinknecht’. Emeritus-hoogleraar Kleinknecht heeft veel onderzoek verricht waaruit blijkt dat loonmatiging en flexibilisering van de arbeidsmarkt een negatieve impact hebben op innovatie en de groei van de arbeidsproductiviteit.

Grootschalige huisvesting

In de Tweede Kamer vond een discussie plaats over de motie van SP-Kamerlid Van Kent betreffende huisvestingslocaties. De meerderheid van de Kamer steunde deze motie. Toch is tot op heden geen regelgeving ontwikkeld, noch is daartoe een aanzet gegeven. Gesteld werd door de tegenstanders van de motie dat grotere locaties soms nodig zijn om problemen in wijken te voorkomen. In een gecoördineerde actie herhaalden VVD-wethouders³ dit argument in een oproep aan de toenmalige minister. De werkgroep meent dat het argument niet valide is. Er zijn twee soorten huisvesters: eigenaars van grotere complexen, zoals vastgoeduitbaters en uitzendbureaus, en huisvesters die panden in woonwijken opkopen of huren om door te verhuren.

Er is weinig uitwisseling tussen deze groepen, omdat de huisvesters in woonwijken niet gaan huren in de duurdere grootschalige locaties. De tweede groep (o.a. de huisjesmelkers onder hen) zullen arbeidsmigranten blijven huisvesten in woonwijken vanwege de hoge winst. Bij het werven en huisvesten van arbeidsmigranten leidt een toename van beschikbare bedden juist tot meer arbeidsmigranten in plaats van een verplaatsing en vervolgens ontstaat er juist meer overlast in gemeenten.

Als het argument van een tekort aan huisvestingsmogelijkheden geldig zou zijn, waarom zijn grotere locaties dan niet volledig bezet en kan Kafra gemakkelijk van de 1100 vergunde 'bedden' voor arbeidsmigranten er 700 inruilen voor vluchtelingen/asielzoekers, zoals in Peel en Maas en Venlo? Deze inruil van *mensen* wordt slechts door één motief zijdens Kafra gedreven: het is lucratiever! Deze gang van zaken is een schrijnend voorbeeld waaruit blijkt dat de beweerde noodzaak van de komst van arbeidsmigranten – als er een verdienmodel achter zit – opeens minder noodzakelijk blijkt.

Voorgenomen beleid Horst aan de Maas

Horst aan de Maas heeft een beleid waarin in de woonkernen maximaal twee arbeidsmigranten per woonhuis en buiten de kernen locaties met maximaal 99 bedden voor arbeidsmigranten worden toegestaan. Dit beleidsvoornemen is onder andere gebaseerd op een discussie in de gemeenteraad op basis van stellingen, waarbij een meerderheid *tegen* meer grootschalige shortstaylocaties was. De werkgroep is overigens van mening dat 99 bedden per locatie soms te veel is en stelt voor om dit aantal verder te verlagen, afhankelijk van de specifieke situatie. Bij een lager aantal dan de 99 bedden is het rendement voor de huisvester weliswaar lager, maar de beheersbaarheid én de mogelijkheden om integratie te bevorderen zijn dan groter⁴. Naarmate huisvestingslocaties groter zijn, wordt het beheer strenger en komen de rechten van de arbeidsmigranten (op basis van de Universele rechten van de mens, het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens⁵ en de bepalingen die verbonden zijn aan het vrij verkeer van werknemers binnen de EU⁶) in het gedrang.

³ Het is bekend dat de VVD een ruim sponsorbedrag heeft ontvangen van ^{5.1.2.e} en de partner van ^{5.1.2.e} (initiatiefnemers van grote huisvestingslocaties!) en dat maakt dat de onafhankelijkheid van deze VVD-wethouders in twijfel kan worden getrokken.

⁴ In het rapport "Een langetermijnperspectief voor EU-arbeidsmigranten", geschreven door OpenEmbassy in opdracht van de gemeente Hollands Kroon, geeft belangrijke onderzoeksgegevens die dat ondersteunen. Het rapport is in bijlage 5 terug te vinden.

⁵ Bijvoorbeeld in artikel 8 staat dat "eenieder het recht heeft op respect voor zijn privéleven".

⁶ Bijvoorbeeld "het recht om op gelijke voet behandeld te worden als onderdanen van de EU-lidstaat waar ze zich vestigen. Ze hebben dezelfde sociale en economische rechten"!

Ook het argument van de VVD-wethouders dat grote huisvestingslocaties beter zouden kunnen voldoen aan de Roemernormen klopt niet. De grote huisvestingslocaties in de regio (bijvoorbeeld Kafra met respectievelijk 425 en 800 bedden en VidaXL met 600 bedden) voldoen niet aan de Roemernormen. Zij voldoen aan de SNF-norm, die nu opgenomen is in het Wtta-normenkader. SNF accepteerde tot voor kort twee personen op een kamer van 12 m², terwijl de Roemer-norm één persoon per kamer van 15 m² vereist. Inmiddels is de SNF-norm wel aangescherpt.

SNF-normen

Het SNF is een privaat keurmerk waarop – zo heeft minister Keijzer geantwoord op Kamervragen – de overheid nets kan verordenen. *Als u de SNF-norm wilt handhaven in het Wtta-normenkader, dan vergt dat naar de mening van de werkgroep gerichte aanpassingen. Zo zou de SNF-norm in overeenstemming moeten worden gebracht met de Roemernorm. Daarnaast verzoekt de werkgroep u voor te zorgen dat het locatieregister van de SNF opengesteld wordt voor gemeenten.* Nu is dat register moeilijk toegankelijk en opent SNF het register voor gemeenten slechts onder voorwaarden die als chantage worden gezien. De werkgroep heeft overigens ervaren dat SNF in de praktijk sowieso nalatig is in de controle van haar normen bij huisvesters. Bij een locatie in Horst kregen arbeidsmigranten toegang voordat het SNF-keurmerk werd toegekend, ondanks problemen met brandveiligheid. Er is melding gemaakt van deze situatie, waarop SNF bedankte voor de melding en aangaf dat één keer per jaar steekproefsgewijs inspectie plaats vindt. In het kader van de privacy wordt aan de melder geen informatie verstrekt over het resultaat van de inspectie, waardoor burens onzeker blijven over de naleving van normen door huisvesters.

Waar het gaat om het pleidooi van de VVD-wethouders vóór grootschalige huisvestingslocaties is vermeldenswaard dat dezelfde wethouders de plannen van minister Keijzer om vaste huurcontracten voor arbeidsmigranten in te voeren, verwerpen, omdat dit volgens hen werkgevers zou belemmeren huisvesting aan te bieden en nadelig zou zijn voor de ontwikkeling van hoogwaardige huisvesting. De commissie Roemer pleitte in het kader van het scheiden van werk en huisvesting (om de afhankelijkheid te verminderen) juist voor vaste huurcontracten! Ook het besluit van (*demissionair!*) minister Paul, kort na de verkiezingen, om de mogelijkheid om de kosten van huisvesting te korten op het loon van arbeidsmigranten (waarmee koppeling van werk en wonen verankerd is) is niet bevorderlijk voor de rechtspositie van arbeidsmigranten. Een aantal organisaties (Stichting Bewonersbelangen Arbeidsmigranten, waarvan de Werkgroep Huisvesting Arbeidsmigranten Horst aan de Maas lid is; de FNV; het Leger des Heils en Fairwork) hebben de minister daarover een brief geschreven, die wij als bijlage 6 toevoegen.

Tenslotte is het maar de vraag of arbeidsmigranten zelf in grootschalige locaties willen wonen. Bij grootschalige locaties komt meer dakloosheid voor en bestaan sterkere afhankelijkheidsrelaties. Grote locaties creëren een parallelle samenleving zonder binding met de lokale gemeenschap. Hoewel deze locaties een 'compleet pakket' bieden dat het werken in Nederland vergemakkelijkt, versterken ze de afhankelijkheidspositie van migranten ten opzichte van hun werk en uitzendbureaus en verzwakken ze de verbinding met lokale diensten en organisaties (bijlage 5).

Integratie

Integratie is cruciaal, zo heeft het verleden bij migratiegolven in de vorige eeuw bewezen, met problemen en weerstand die nu nog hun weerslag hebben. De slechte integratie van arbeidsmigranten wordt ook nu weer mede veroorzaakt door gebrekkige taalverwerving. Dit komt door hun geïsoleerde leefomstandigheden, vooral ook in grootschalige huisvestingslocaties, afhankelijk-

heid van huisvesters en uitzendbureaus voor communicatie, lange werkdagen en werkweken, en het gebrek aan interesse van werkgevers om taallessen te faciliteren of te financieren.

Huisvesters voeren - onder druk van gemeentelijk beleid om overlast tegen te gaan - strenger beheer in, wat leidt tot beperking van vrijheden van arbeidsmigranten. Dit dwingt arbeidsmigranten om vertier buiten te zoeken, wat overlast veroorzaakt en tot verwijdering en minder integratie met omwonenden leidt. Grotere huisvestingslocaties versterken dit effect.

Ondanks dat onderzoeken aantonen dat “shortstay-arbeidsmigranten” vaak “longstay-arbeidsmigranten” worden, blijven beleidsmakers (ook in Horst aan de Maas) taalverwerving voor deze groep afwijzen. Ze baseren dit op de vermoede intentie van arbeidsmigranten om kort te verblijven. Hoewel intenties belangrijk zijn, blijkt in de praktijk dat veel seizoensarbeid langer duurt (door opeenvolgende teelten) en arbeidsmigranten jaarlijks bij hetzelfde bedrijf terugkeren.

De flexibilisering van de arbeidsmarkt belemmert arbeidsmigranten in hun integratie en maakt hen kwetsbaar en afhankelijk van uitzendbureaus. Dit gegeven moet meegenomen worden in de overwegingen voor taalverwerving en integratie. Verder is taal op de werkvloer, vooral uit veiligheidsoverwegingen, is belangrijk. Daarom moet taalverwerving en integratie ook voor kortverblijvende arbeidsmigranten volgens de werkgroep nader uitgewerkt worden.

Bij integratie van arbeidsmigranten moet naast taalverwerving ook gewerkt worden aan inburgeringsvoorzieningen. De Nederlandse democratie kent cruciale waarden zoals een open samenleving, godsdienstvrijheid, mensenrechten, cultuur en de rechtsstaat, die nieuwkomers moeten omarmen. De werkgroep acht het belangrijk om arbeidsmigranten de mogelijkheid te bieden om via “sleutelfiguren” of “sleutelpersonen” (vrijwilligers) te integreren in de Nederlandse samenleving. En als het gaat om het vinden van “recht” pleit de werkgroep met betrekking tot het voorgenomen beleid van Horst aan de Maas voor het invoeren van een “arbeidsmigrantenvertrouwenspersoon”, analoog aan de “patiëntenvertrouwenspersonen” in de psychiatrie (bijlage 1).

De kosten voor de integratie van arbeidsmigranten worden grotendeels gedragen door de samenleving, terwijl werkgevers, uitzendbureaus en huisvesters de voordelen genieten. De gemeente Horst aan de Maas probeert deze kosten gedeeltelijk door te schuiven naar de bedrijven, maar het grootste deel blijft toch voor rekening van de belastingbetalers.

De situatie in Horst aan de Maas

Er is een aanzienlijke druk op de woningmarkt in Horst aan de Maas, zo blijkt uit recent woningbehoefteonderzoek. De vraag naar betaalbare woningen is fors gestegen, vooral voor huishoudens met een laag inkomen, die nauwelijks een koopwoning kunnen vinden. Het aantal reacties op sociale huurwoningen is met 85% gestegen, met wachttijden die boven de zeven jaar uitkomen. De komst van arbeidsmigranten draagt bij aan de druk. Kwetsbare groepen, zoals starters, ouderen en mensen met een zorgvraag hebben steeds meer moeite om een passende woning te vinden. Arbeidsmigranten zoeken uiteindelijk betaalbare woningen in wijken met sociale huurwoningen, zoals de Norbertuswijk, buurt In de Riet en de Mussenbuurt.

Ander Onderzoek in opdracht van de gemeente toont verder aan dat arbeidsmigranten in bepaalde wijken nauwelijks contact hebben met burens, wat de verbinding in de buurt verzwakt en sociale spanningen kan verhogen. Het woningbehoefteonderzoek waarschuwt voor de gevolgen van een eenzijdige bevolkingsgroei door te veel woningen aan arbeidsmigranten toe te wijzen, wat kan leiden tot leegstand, verminderde buurtbetrokkenheid en overbelasting van voorzieningen. De conclusie is dat het grote aantal arbeidsmigranten voor problemen zorgt, niet de arbeidsmigranten zelf.

Tenslotte: de notitie “Een langetermijnperspectief voor EU-arbeidsmigranten in de gemeente Hollands Kroon” biedt inzichten over hoe arbeidsmigranten volledig kunnen integreren in de lokale samenleving. De notitie, bijgevoegd als bijlage 5, wordt aanbevolen voor het ontwikkelen van integratiebeleid.

Tot slot

De werkgroep erkent dat de besproken bevindingen slechts een beperkt deel van de relevante informatie vormen en dat er talloze diepgaande onderzoeken beschikbaar zijn. Toch hoopt de werkgroep met deze brief over de lokale effecten van het huidige rijksbeleid op lokaal niveau bij te dragen aan een beleid dat zowel arbeidsmigranten als burgers ten goede komt.

De werkgroep verzoekt u om de werkgroep op de hoogte te houden over de wijze waarop u gebruik gaat maken van hun bijdrage, gezien de complexiteit en voortdurende ontwikkeling van het thema arbeidsmigratie.

De werkgroep wil binnen haar mogelijkheden blijven bijdragen aan de beleidsontwikkeling en wensen u beiden daarbij succes.

Met vriendelijke groet,

Namens de Werkgroep Huisvesting Arbeidsmigranten Horst aan de Maas,

5.1.2.e

5.1.2.e

p/a

5.1.2.e

5.1.2.e

Email: 5.1.2.e [@home.nl](mailto:5.1.2.e@home.nl)

Tel.: 5.1.2.e

Cc: Stichting Bewonersbelangen Arbeidsmigranten, de fracties in de Tweede en Eerste Kamer, de regiogemeenten, de gemeenteraad van Horst aan de Maas en de media

Aan het College van B&W en de gemeenteraad van Horst aan de Maas
P/a Postbus 6005
5900AA Horst

Horst, 22 mei 2025

Betreft: Reactie op “uitgangspuntennotitie Arbeidsmigratie: Toekomst in balans”.

Geacht College van B&W, geachte gemeenteraadsleden,

Vrijdag 9 mei jl. ontvingen wij uw “Uitgangspuntennotitie Arbeidsmigratie: Toekomst in balans”. De notitie is naar de mening van de Werkgroep Huisvesting Arbeidsmigranten een belangrijke verbetering, c.q. een stap vooruit in het beleid van de gemeente Horst aan de Maas met betrekking tot arbeidsmigratie. Veel van de punten die wij als werkgroep de afgelopen jaren (vanaf 2018) naar voren hebben gebracht in de discussie met “de politiek” zien wij terug in de notitie en we zijn ook blij met het feit dat in de notitie aangesloten wordt op de “Integrale aanpak Arbeidsmigratie Limburg 2025 – 2027 – Waardig Wonen en Werken”.

De uitgangspuntennotitie biedt een duidelijk kader dat – door zijn degelijkheid en brede benadering – een goede basis voor de nadere uitwerking van het beleid, dat aan het einde van dit jaar gepresenteerd zal worden. De notitie verbindt het brede thema arbeidsmigratie tot een integraal geheel van speerpunten als wonen, ruimte, leefbaarheid, sociale cohesie en integratie, registratie en verantwoordelijkheden van werkgevers, uitzendbureaus en huisvesters enerzijds en maatschappelijke organisaties, waaronder de gemeente als sleutelfiguur.

In de notitie herkent de werkgroep de punten die zij in de overleggen met onder andere de verantwoordelijk wethouder Bouten naar voren heeft gebracht. Denk daarbij aan de voorkeur voor kleinschalige en verspreide (duurzame) huisvesting (in plaats van cumulatie in enkele gebieden binnen Horst aan de Maas), het stellen van hoge(re) kwaliteitseisen met betrekking tot huisvestingslocaties, de aandacht voor integratie en de mogelijkheden om handhavend op te treden indien betrokken partijen in negatieve zin afwijken van het geformuleerde beleid.

Natuurlijk – en u kunt dit opvatten als een ‘winstwaarschuwing’ - moet een en ander nog uitkristalliseren in een uitvoeringsnota (het definitieve beleid) en vervolgens de dagelijkse praktijk op basis van dit nieuwe beleid. Maar gezien de wijze waarop het overleg met “de gemeente” heeft plaatsgevonden, hebben wij er vertrouwen in, dat de ingezette verbetering(en) daadwerkelijk uitgevoerd gaan worden. De Werkgroep Huisvesting Arbeidsmigranten ziet het in dit kader als haar taak, daar waar nodig, ondersteuning te bieden bij de uitvoering van het beleid, maar tegelijkertijd, als de praktijk daarom vraagt, kritische kanttekeningen te plaatsen en indien noodzakelijk, mensen te mobiliseren om het beleid nog meer aan te scherpen en/of bij de tijd te houden. Bijgaand willen we aanvullend op de notitie enkele aanbevelingen doen, die onzes inziens het voorgestane beleid nog kan optimaliseren.

Lobby:

Als het gaat om beleid met betrekking tot arbeidsmigranten, ligt – wat de werkgroep betreft – het zwaartepunt op het gemeentelijk niveau, het niveau waar alle beleid, óók Europees, landelijk of provinciaal beleid, of de inzet van bedrijven (werkgevers, uitzendbureaus, huisvesters), uiteindelijk gestalte krijgt. Tegelijkertijd zijn gemeenten afhankelijk van elders geformuleerde kaders.

De kaders die gebaseerd zijn op Europese en landelijke wet- en regelgeving en de mogelijkheden die vanuit de provinciale overheid geboden worden. Het is volgens de werkgroep van belang dat de gemeente – vanuit de dagelijkse praktijk – invloed uitoefent op die kaders. In de uitgangspuntennotitie wordt de samenhang met andere overheden en met andere (ook maatschappelijke) organisaties weliswaar al aangegeven. Maar aanvullend op het zichtbaar maken van die samenhang is het volgens de werkgroep van belang in het beleid ook uitdrukkelijk aan te geven op welke punten (in dit geval) de gemeente Horst aan de Maas “steun” nodig heeft van die andere overheden en organisaties en op welke punten de gemeente zich – wat die andere overheden en organisaties betreft – zich wil richten. Daarbij gaat het wat ons betreft niet alleen om inzichtelijk te maken welke lobbyactiviteiten voor zaken die in lijn liggen met de opvattingen van de werkgroep ingezet worden, maar ook lobbyactiviteiten om tegemoet te komen aan de belangen van huisvesters en werkvers/uitzendbureaus.

Concreet: de gemeente zou – eventueel in samenwerking met andere gemeenten – een structurele lobby moeten opzetten en in de uitwerking van het beleid aan moeten geven op welke punten die lobby zich dient te richten. Eén van die punten is bijvoorbeeld het in nationale wetgeving verankeren van een verplichtend karakter van de “huisvestingseffectrapportage”, als instrument bij de afweging van de maatschappelijke effecten van nieuwe of uit te breiden bedrijvigheid, die dan wél uitdrukkelijk óók vanuit het perspectief van de arbeidsmigrant en de omwonende geschreven dient te zijn. Ook het stimuleren van robotisering en automatisering door regelgeving en investeringssubsidies kan bepleit worden bij de verantwoordelijke organen ten einde arbeidsmigratie op den duur terug te dringen ten gunste van arbeidsproductiviteitsgroei.

Ook richting buurgemeenten is een lobby op zijn plaats als het gaat om regelgeving. Naast deze regionale afstemming verdient het aandacht om bij buurgemeenten in te voeren of ingevoerde regelgeving te bespreken voor zover die een “waterbedeffect” tot gevolg kunnen hebben. Vanuit dat oogpunt kan de gemeente Horst aan de Maas bijvoorbeeld in gesprek gaan met de gemeente Venlo over de maximale termijn van tijdelijke vergunningen. Waar Horst aan de Maas in de uitgangspuntennotitie stelt dat 15 jaar de maximale wettelijke termijn is volgens het Besluit bouwen leefomgeving, hanteert Venlo een termijn van 25 jaar. De redenering van de gemeente Horst aan de Maas volgend, zou dat niet kunnen.

Tenslotte is het volgens de werkgroep van belang dat de gemeente samen met andere partijen bij het Rijk lobbyt voor een snellere uitvoering van de aanbevelingen aan het Aanjaagteam bescherming arbeidsmigranten en de aanpak van ongewenste neveneffecten van de flexibilisering van de arbeidsmarkt, zoals oneigenlijke detacherings- en derdelandenconstructies.

Benutten van regionaal aanwezig arbeidsmarktpotentieel

Arbeidsmigratie wordt – met name vanuit specifieke bedrijfssectoren en in het verlengde daarvan door overheden – gezien als een gegeven, vaak zelfs als een noodzakelijk gegeven. Het gaat daarbij echter niet om een autonoom groeiende behoefte, maar een *gecreëerde behoefte*: er wordt voortdurend nieuw werk geboden voor arbeidsmigranten als een op zichzelf staand verdienmodel. Het gaat daarbij vaak om bedrijvigheid die de Nederlandse samenleving en economie weinig tot niets brengt. De mythe dat in “Nederland” arbeidsmigranten inclusief hun huisvesting perse nodig zijn, omdat er een tekort aan werknemers is, is dus onjuist. Het is eerder andersom. De groei van het aantal arbeidsmigranten is *niet* “onontkoombaar” en vanuit vele aspecten gezien onwenselijk. Arbeidsmigratie heeft, naast een aantal maatschappelijk onwenselijke (bij)effecten, óók negatieve economische effecten.

Als gevolg van arbeidsmigratie – vanuit landen met een lager loonniveau – is er binnen de arbeidsmarkt sprake van een concurrentie die per saldo de lonen in Nederland lager houden dan gewenst. Hogere lonen is – buiten het positieve effect op de welvaart van Nederlanders – ook van belang om bedrijven te stimuleren tot robotisering en automatisering. Daardoor stijgt de arbeidsproductiviteit in Nederland, die op dit moment op een te laag niveau staat¹. Tegelijkertijd trekken “wij” arbeidskrachten uit andere landen, die in die landen (ook) hard nodig zijn. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat in die landen (bijvoorbeeld in Polen, Bulgarije en Roemenië) arbeidskrachten aangetrokken worden tegen nog lagere beloningen, met negatieve gevolgen voor het algemeen welzijn. In de uitgangspuntennotitie wordt gesteld dat als gevolg van de demografische ontwikkelingen arbeidsmigranten nodig zullen blijven. Maar tegelijkertijd wordt aangegeven dat het van belang is dat economische activiteiten die worden aangetrokken niet (zouden) moeten leiden tot een toename van de behoefte aan arbeidsmigranten. *Als instrument wil de gemeente de “handreiking Effectrapportage” bij nieuwe bedrijvigheid (zie ook hiervoor) hanteren. Een goede zaak, zeker als dat leidt tot minder arbeidsmigranten en voor zover van toepassing nadrukkelijk ook indien vanuit het perspectief van arbeidsmigranten en omwonenden geschreven wordt. Dat sluit ook aan bij het advies van de Adviesraad Migratie, die de gerichtheid van bedrijfsacquisitie ziet als een belangrijk instrument in het kader van een breder welvaartspectief. De gemeente zou – wat de werkgroep betreft – nadrukkelijker moeten inzetten op de verdere ontwikkeling van arbeidskrachten uit Nederland zelf. Concreet moet dit – wat de werkgroep betreft – ertoe leiden dat met name regionale bedrijvigheid wordt geworven en dat die bedrijvigheid gebruik maakt van het in Horst aan de Maas en de regio daaromheen aanwezige arbeidsmarktpotentieel. Naast de talentontwikkeling bij arbeidsmigranten.*

Taalverwerving óók voor kortverblijvende arbeidsmigranten (‘shortstay’)

Op zich is het prima om uit te gaan van de intenties van arbeidsmigranten als het gaat om de keuze tussen “short stay” (slechts enkele maanden verblijf in verband met tijdelijke/seizoensarbeid) of “long stay” (gericht op vestiging in Nederland). Maar de praktijk leert dat veel seizoensarbeid veel meer maanden beslaat dan dat tot voor kort “short stay” genoemd werd (bijvoorbeeld omdat veel agrariërs verschillende teelten achter elkaar plannen) én dat veel arbeidsmigranten jaar op jaar terug keren om seizoenswerk te verrichten (vaker ook bij dezelfde werkgever). Daarnaast speelt de flexibilisering van de arbeidsmarkt, waar in voorgaande al op is gewezen. Eén van de ongewenste neveneffecten van kortdurende contracten op permanente functies is dat honderdduizenden arbeidsmigranten continu worden rondgepompt van woon-werkplek naar woon-werkplek. Die arbeidsmigranten kunnen daardoor op geen enkele manier integreren en blijven daardoor zeer kwetsbaar en afhankelijk van uitzendbureaus. Ze vormen als het ware een parallelle maatschappij. Want – en dat is ook de redenering van de gemeente Horst aan de Maas – aanpassen aan de omgeving is niet nodig en wordt daarom niet gestimuleerd. Dat ongewenste neveneffect zou ook mee moeten spelen in overwegingen die leiden de keuzes waarin energie gestoken wordt bij taalverwerving en integratie. Tenslotte wordt – wat taalverwerving betreft – in de uitgangspuntennotitie volgens de werkgroep te weinig gekeken naar het belang van taal op de werkvloer. Alleen al uit het oogpunt van veiligheid is het van belang dat arbeidsmigranten daar in de Nederlandse taal met elkaar kunnen communiceren. *Concreet betekent dit dat ook taalverwerving (en integratie) ten behoeve van “short stay”-arbeidsmigranten nader uitgewerkt moet worden.*

¹ Volgens de ‘Wet van Kleinknecht’. Emeritus-hoogleraar Kleinknecht heeft veel onderzoek verricht waaruit blijkt dat loonmatiging en flexibilisering van de arbeidsmarkt een negatieve impact hebben op innovatie en de groei van de arbeidsproductiviteit.

Voor zover daar in de uitgangspuntennotitie nog te weinig aandacht voor is, dient naast taalverwerving, zeker bij de categorie ‘longstay’-arbeidsmigranten, gewerkt te worden aan de daarbij behorende noodzakelijke inburgeringsvoorzieningen. De Nederlandse democratie heeft een set van cruciale waarden, ook uitgedragen in onze grondwet, die centraal staan. Waarden zoals een open samenleving, godsdienstvrijheid, mensenrechten, cultuur en de rechtsstaat. Waarden die ook bij de integratie van nieuwkomers uitgedragen zouden moeten worden. Het lijkt de werkgroep in dat kader van belang om ten behoeve van arbeidsmigranten – zowel shortstay als longstay – de mogelijkheid te bieden om taalverwerving en integratie in de samenleving gebruik te maken van zogenaamde “sleutelfiguren en/of “sleutelpersonen” in de vorm van vrijwilligers (autochtoon en/of mensen die zelf ervaring hebben als arbeidsmigrant en deze ervaring inzetten) die een brug slaan tussen organisaties en andere mensen die arbeidsmigranten de weg kunnen wijzen in Nederland. In de uitgangspuntennotitie worden daar ook aanzetten toe gegeven.

Fijnmazige (juridische) ondersteuning

Het is een goede zaak dat er een “Juridisch Loket” ter beschikking staat van de arbeidsmigranten (dat ze via de MyInfoNL-app kunnen bereiken). *Daarnaast bepleit de werkgroep dat er gewerkt wordt aan een fijnmazig netwerk van “arbeidsmigrantenvertrouwenspersonen” (analoog aan het fenomeen “patiëntenvertrouwenspersonen”, zoals dat in de psychiatrie naar volle tevredenheid functioneert), die de bevoegdheid² hebben huisvestingslocaties te bezoeken en in contact te treden met de daar woonachtige arbeidsmigranten om vast te stellen of zij wellicht (juridische) hulp of ondersteuning nodig hebben (m.n. op juridisch gebied). Dat fijnmazig netwerk zou kunnen bestaan uit (leden van de) FNV en andere vrijwilligers. Deze kunnen in voorkomende gevallen doorverwijzen naar het Juridisch Loket.*

Maximum percentage aantallen arbeidsmigranten

In het overleg met de wethouder is regelmatig aan de orde gekomen dat er een limiet van aantallen arbeidsmigranten geformuleerd zou moeten worden, waarmee dan automatisch ook cumulatie voorkomen kan worden. *Concreet stelt de werkgroep voor een percentage vast te leggen van 10% (in verhouding tot de aanwezige autochtonen) te huisvesten arbeidsmigranten op straat-, buurt-, wijk- en dorpsniveau, volgens ons het maximale aantal dat een goed functionerende gemeenschap (maatschappelijke omgeving) kan behappen.* Daarnaast ondersteunt de werkgroep het voornemen van B&W – als aanvulling op het maximum percentage - om te komen tot een afstandscriterium (het aantal bedden binnen een vast te stellen gebied).

In het algemeen is de limiet aan de omvang van huisvestingslocaties van 99 arbeidsmigranten, zoals in de uitgangspuntennotitie verwoord, een vooruitgang. Maar van belang is – bij de vaststelling van de omvang van concreet aangevraagde huisvesting – te kijken welke omvang passend is in een specifiek gebied. *Vooruitlopend daarop vragen wij te onderzoeken of locaties met maximaal 50 arbeidsmigranten niet de voorkeur zou moeten genieten. Het rendement voor de huisvester is dan weliswaar lager, maar de beheersbaarheid én de mogelijkheden om integratie te bevorderen zijn dan groter.*

Niet-ingezetenen-belasting

Het invoeren van een “niet-ingezetenen”-belasting sluit aan op de door de werkgroep bepleitte verrekening van maatschappelijke kosten aan huisvesters (en via hen voor zover mogelijk aan werkevers/uitzendbureaus). De kans is echter aanwezig dat die belasting door de huisvester

² In de exploitatievergunning te regelen

doorberekend, c.q. afgewenteld wordt op de gehuisveste arbeidsmigrant. *Bij de ontwikkeling van de “niet-ingezetenen-belasting” is het volgens de werkgroep van belang waarborgen in te bouwen, zodat de huisvester zelf (of via hem de werkgever) de kosten betaalt. Daarbij dient dan ook bekeken te worden of er mogelijkheden zijn om te komen tot een maximale huurprijs (bijvoorbeeld gebaseerd op een puntensysteem, zoals bij reguliere huurwoningen toegepast wordt).*

Meedoenplan

Ook invoering van het “Meedoenplan” dat nader uitgewerkt wordt, om naast de verantwoordelijkheid voor het creëren van goede werkomstandigheden en fatsoenlijke huisvesting voor respectievelijk werkgevers en huisvesters, óók de verantwoordelijkheid voor taalverwerving en integratie bij die werkgevers en huisvesters te borgen, wordt door de werkgroep positief gewaardeerd. *Voor zover daar (intentioneel) door de gemeente in de uitvoering geen aandacht voor is, bepleit de werkgroep om concrete toetsmomenten door te voeren, om vast te stellen dat plannen ook daadwerkelijk uitgevoerd worden.*

Hergebruik van seizoenshuisvesting

Waar de werkgroep in het algemeen veel waardering heeft voor de aanzetten tot een positief arbeidsmigratiebeleid, zet ze vraagtekens bij de plannen van de gemeente om seizoenshuisvesting te (laten) hergebruiken. Zulk een mogelijkheid creëren opent volgens de werkgroep de mogelijkheid voor “huisjesmelkers” om via een achterdeur – via agrariërs – hun winstmodel verder uit te rollen. *De werkgroep vraagt het College van B&W en de gemeenteraad hoe zij dit effect van dit uitgangspunt kan voorkomen, c.q. kan borgen dat hier geen misbruik van wordt gemaakt?*

Permanente huisvesting

De gemeente maakt onderscheid in “shortstay” (arbeidsmigranten die kort hier verblijven) en “longstay” (arbeidsmigranten die langer dan wel permanent in Nederland gaan wonen). *De Werkgroep Huisvesting Arbeidsmigranten pleit er voor – in navolging van het provinciale beleidsuitgangspunt – dat op termijn voor arbeidsmigranten die langer dan vier maanden aaneengesloten of gedurende langer dan een periode van een jaar worden ingezet, permanente huisvesting wordt georganiseerd. Dat betekent op dit punt een “langere termijn doel”, omdat voorafgaand in de gemeente Horst aan de Maas voldoende (sociale huur)woningen gebouwd moeten worden, die de woonbehoefte onder de allochtone bevolking en de arbeidsmigranten dekt.*

Omgevingsdialoog

In de uitgangspuntennotitie wordt gesproken over het verplichtende karakter van de omgevingsdialoog. De afgelopen jaren hebben we ervaring op kunnen doen met het “omgevingsgesprek” en daarbij heeft de werkgroep kunnen constateren dat de “richtlijnen” voor zo’n omgevingsgesprek vooral een dode letter bleven. En ook is steeds aangegeven dat de omgevingsdialoog – inhoudelijk – geen juridisch kader biedt om de belangen van omwonenden en andere belanghebbenden te borgen. *Vraag is of de status van de omgevingsdialoog – als bedoeld in de uitgangspuntennotitie – zodanig veranderd dat omwonenden er écht rechten aan kunnen ontleenen?*

Registratie

Vooralsnog heeft de gemeente zich tot nu toe verzet tegen het advies van de Commissie Roemer om registratie van arbeidsmigranten in de Basisregistratie Personen (BRP) te realiseren. De gemeente is voorstander van een verbeterde registratie via de RNI, zodat arbeidsmigranten indien nodig wel op te sporen en of te volgen zijn. Maar de plaats waar registratie gerealiseerd wordt, gaat niet alleen om het belang van de administratie van de overheid. Opname in het BRP-register

betekent ook dat arbeidsmigranten vanaf inschrijving rechten opbouwen, die hen niet ontzegt zouden mogen worden. Al was het maar om aan te sluiten bij het streven van de gemeente om arbeidsmigranten aan de gemeente te binden en daarmee een aanvullend arbeidsmarktpotentieel te borgen. *De werkgroep blijft dan ook bepleiten dat registratie in de BRP uitgangspunt dient te zien. Dat neemt niet weg dat het van belang is – voor de periode dat dit niet geregeld is conform aanbevelingen van de Commissie Roemer – in navolging van de opvattingen van de provincie op dit punt de huisvesters te verplichten om te registreren wie er op de locatie verblijft door middel van een nachtreghister en daarnaast bewoners inschrijft in het RNI (tot vier maanden, waarna registratie in het BRP plaats vindt). Aan de hand van deze registratie ziet de gemeente toe op maximale verblijfsduur en -periode, voert periodieke en onaangekondigde controles uit en handhaaft hierop. Jaarlijks dient hierover een rapportage ingediend te worden bij de provincie.*

Beleidsinstrumenten

In de loop der tijd is door de rijksoverheid al regelgeving ontwikkeld, die door de gemeente als beleidsinstrument gebruikt kan worden. Concreet gaat het dan over het Wetsvoorstel Toelating Terbeschikkingstelling Arbeidskrachten (WTTA) – die hopelijk snel ingevoerd wordt – en de wel al ingevoerde Wet Goed Verhuurderschap (Wgv). In veel gemeenten gebeurt handhaving op grond van de Wvg nog onvoldoende. Of dat voor Horst aan de Maas geldt is onbekend. *De werkgroep vraagt of bij de uitwerking van de uitgangspuntennotitie expliciet aangegeven kan worden hoe de gemeente deze instrumenten gaat inzetten en vervolgens hoe de gemeente daarop handhaaft.* Naast de instrumenten die de rijksoverheid aanbiedt ontwikkelt de provincie Limburg Provinciale Omgevingsvisie en daarop aansluitend een Provinciale Omgevingsverordening (m.n. m.b.t. het volkshuisvestingsprogramma). *Ook die Omgevingsverordening is van belang voor de ontwikkeling van het (op zich positieve) beleid van de gemeente Horst aan de Maas. Ook hier dus de vraag om uit te werken hoe de gemeente daarop denkt te kunnen anticiperen.*

Dakloosheid voorkomen

Naast het voornemen van de gemeente om zogenaamde “uitvallersbedden” verplicht te stellen – een voornemen dat door de werkgroep toegejuicht wordt – bepleit de werkgroep om daarnaast in tijdelijke (ver)huurcontracten een verplichte overgangsperiode van tenminste een maand op te laten nemen. Overigens hecht de werkgroep eraan om te beklemtonen dat dakloosheid onder arbeidsmigranten geen incident is, maar het gevolg van structurele problemen in de huisvesting van en arbeidsconstructies met betrekking tot arbeidsmigranten. Die constructies bieden geen duurzaam perspectief. Dat brengt veel stress, onzekerheid en angst met zich mee, die de gezondheid, het welzijn en het functioneren van arbeidsmigranten beïnvloedt. Dat is onacceptabel in een samenleving die zegt op te komen voor mensenrechten en menselijke waardigheid. *De zorgplicht van uitleners en huisvesters dient zich volgens de werkgroep dan ook niet te beperken tot het creëren van een of meer “uitvallersbedden” of een huurcontract met opzegtermijn van een maand, maar die geldt van het begin tot het einde van het verblijf van de arbeidsmigrant in Nederland, waarbij tijdig geanticipeerd wordt op dreigen wegvallen van werk en/of wonen, gericht op het voorkómen van dakloosheid! Daarbij is een goede dialoog met de arbeidsmigrant met enige regelmaat nodig. Een dialoog over wat de intentie van de migrant is en hoe het bijbehorend pad dan uit te stippelen is. In die dialoog komt ook het einde van de huisvesting en arbeidsrelatie ter sprake en gaat het over teruggaan naar het thuisland. Zoals het recht van vrij verkeer is bedoeld. Een gebrek aan transparantie, ontoereikende begeleiding of het niet informeren over rechten en plichten moet door de gemeente scherp gecontroleerd en gehandhaafd te worden (waarbij het Meedoenplan een nuttig instrument vormt!).*

Adviesplatform

Nadat aan het einde van dit jaar het definitieve (uitvoerings)beleid is vastgesteld, betekent dat niet dat daarmee voor eeuwig bepaald is hoe omgegaan wordt met arbeidsmigratie. We leven in een wereld met grote dynamiek en dat heeft ongetwijfeld ook gevolgen voor de ontwikkeling van de arbeidsmigratie. Om die ontwikkeling te volgen en daar waar nodig – op flexibele wijze – beleidsmatig op in te spelen, bepleit de werkgroep de oprichting van een adviesplatform, waarin alle belangrijke partijen onder leiding van de gemeente (bij voorkeur de beleidsverantwoordelijke wethouder) regelmatig met elkaar overleggen over noodzakelijke beleidsaanpassingen, die dan voorgelegd kunnen worden aan de gemeenteraad ter besluitvorming.

In afwachting van uw reactie,

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

(namens de Werkgroep Huisvesting Arbeidsmigranten)

De werkbereidheid van Nederlanders

De stelling dat Nederlanders het werk dat arbeidsmigranten doen niet willen verrichten, is slechts beperkt waar. Dit idee is vaak een simplificatie van de complexe realiteiten op de arbeidsmarkt.

Ongewenste arbeid

Sommige werkzaamheden worden als onaantrekkelijk of zelfs onmenselijk beschouwd. Taken die gepaard gaan met extreem fysiek werk, lange uren, en slechte arbeidsomstandigheden zouden niemand moeten worden opgedragen, ongeacht de nationaliteit. De verantwoordelijkheid ligt bij de werkgevers en de overheid om ervoor te zorgen dat alle banen aanvaardbare arbeidsvoorwaarden en werkomstandigheden bieden.

Verbetering van arbeidsvoorwaarden

Als de arbeidsvoorwaarden verbeteren, willen ook Nederlanders dat werk doen, mits ze de benodigde vaardigheden hebben. Veel Nederlanders zijn bereid om fysiek inspannende of onaangename banen te accepteren, zolang de vergoeding, de veiligheid, en de algemene arbeidsomstandigheden passend zijn. Hoge lonen, flexibele werkuren, en goede secundaire arbeidsvoorwaarden kunnen een groot verschil maken in de bereidheid van Nederlanders om bepaalde soorten werk te verrichten.

Vaardigheden en scholing

Een andere belangrijke factor is de beschikbaarheid van vaardigheden en scholingsmogelijkheden. Veel arbeidsmigranten brengen specifieke vaardigheden en ervaring mee die in bepaalde sectoren worden gewaardeerd. Als Nederlanders deze vaardigheden kunnen verwerven door middel van scholing en training, zijn ze beter gepositioneerd om te concurreren voor deze banen. Investerings in beroepsonderwijs en training zijn daarom cruciaal om de beschikbaarheid van gekwalificeerde arbeidskrachten te vergroten.

Conclusie

De bewering dat Nederlanders het werk van arbeidsmigranten niet willen doen, is een generalisatie die voorbijgaat aan de kern van het probleem. Bij verbeterde arbeidsvoorwaarden en de juiste scholingsmogelijkheden is er een aanzienlijke groep Nederlanders die bereid is om deze banen te accepteren. Het is aan de beleidsmakers, werkgevers, en de samenleving als geheel om voorwaarden te scheppen waarin alle werknemers, ongeacht hun afkomst, eerlijk en respectvol behandeld worden.

Gooien met grond

Steeds vaker vallen landschappen ten prooi aan monotone distributiecentra. Het verzet van burgers mag niet baten. Waar Den Haag regie zou moeten nemen over schaarse groene ruimte gooit het die juist in de uitverkoop. 'We leunen op een lui verdienmodel.'

[Onderzoek](#) 27 april 2022

[Bijou van der Borst](#), [Romy van Dijk](#), [Janna Nieuwenhuijzen](#), [Coen Ramaer](#) en [Karlijn Saris](#)

Dit is een onderzoek van de Investico masterclass

Van oktober 2021 t/m april 2022 verdiepte [de masterclass onderzoeksjournalistiek](#) van Investico en *De Groene Amsterdammer* zich in de "verdozing" van het Nederlandse landschap, onder begeleiding van Investico-hoofdredacteur Thomas Muntz en *Groene*-redacteur Coen van de Ven. Voor dit artikel vroegen we tientallen bestemmingsplannen en bouwdossiers op bij gemeenten en provincies. Door heel het land spraken wij met ontwikkelaars, wethouders, gedeputeerden, lobbyverenigingen, wetenschappers en protesterende bewoners.

Luister naar aflevering 195 van onze Podcast

Stephan Sanders spreekt met Bijou van der Borst, Karlijn Saris en Thomas Muntz

[► Nu luisteren](#)

'Kiek nou wat hier steet!' galmt het in de winter van 2020 door het huis van de familie Klein-Obbink. Aan de keukentafel staart vader Robert verslagen naar de krant. Hij ziet een plattegrond met gemarkeerde kavels in blauw, groen en rood. 'Hier komt DocksNLD2', luidt het bijschrift onder de afbeelding. Een van de vlakken herkent hij uit duizenden. Het is *zijn* kavel, de grond van zijn veehouderij en de boerderij waar de familie Klein-Obbink sinds vier generaties woont.

Dat er al jaren plannen lagen voor de uitbreiding van het industriegebied in de Gelderse gemeente Montferland wist Klein-Obbink wel. Dat er daardoor gigantische distributiecentra zouden verrijzen vlak voor zijn raam, aan de overkant van de straat, ook. De lap grond achter het huis werd zeven jaar geleden al volgebouwd met megahallen die 's nachts 'een zee van licht' uitstoten. De slingerende landweggetjes in de omgeving werden platgewalst en maakten plaats voor de Logistiekstraat, de Transportweg en de Distributiestraat.

Maar wat Klein-Obbink tot hij die ochtend de krant opensloeg niet wist, is dat die plannen plotseling gewijzigd zijn. DocksNLD2 komt niet meer tegenover hun huis, maar er pal bovenop. Het gezin en hun zestig koeien zullen moeten wijken.

Die avond, rond een uur of tien, rinkelt de telefoon in de boerderij. Aan de lijn hangt Walter Gerritsen, de lokale cda-wethouder Logistiek. Gerritsen wil zijn excuses aanbieden, hoort Klein-Obbink hem zeggen. Een paar dagen eerder had hij een aangetekende brief met het slechte nieuws laten versturen naar het gezin en twee gedupeerde melkveehouders even verderop in de straat. Maar die brieven kwamen te laat, de krant was sneller.

27,5 miljoen vierkante meter aan logistiek vastgoed kwam er in Nederland in de afgelopen vijftien jaar bij, goed voor 5168 distributiecentra, variërend van kleine opslagloodsen tot reusachtige megahallen. Dat is even groot als luchthaven Schiphol, inclusief alle vijf landingsbanen. Oftewel veertien keer stadstaat Monaco. De tweehonderd grootste distributiecentra nemen samen een

derde van dat oppervlak in beslag. Ondanks de strijd om de schaarse ruimte in ons kleine land gaat de ontwikkeling van Nederland als 'logistieke hotspot van Europa' onverminderd door, blijkt uit onderzoek van Platform voor onderzoeksjournalistiek Investico. En zoals iedereen weet die wel eens door Brabant rijdt, de 'dozen' blijven groeien in omvang. In het afgelopen decennium is de gemiddelde grootte van een distributiecentrum in vergelijking met het decennium ervoor bijna verdubbeld.

Voor al arme gemeenten tonen interesse in het huisvesten van de bedrijven. Wethouders kunnen de inkomsten van eenmalige grondverkoop goed gebruiken om voorzieningen open te houden. Soms is de nood zo hoog dat wethouders met korting strooien om andere gemeenten weg te concurreren.

Op tientallen plekken in Nederland zijn burgers in het geweer gekomen tegen de komst van de megahallen, soms zelfs tot aan de Hoge Raad. Zij zien bedrijventerreinen steeds verder naar hun woonwijken trekken en hun groene horizon uit het zicht verdwijnen. Plotseling denderen er vrachtauto's door de straat of over een smalle N-weg in de buurt. In de afgelopen tien jaar lukte het slechts één protestgroep om de bouw van het distributiecentrum tegen te houden. Gemeenten, provincies en vastgoedinvesteerders kunnen altijd wel een geitenpaadje vinden in de kleine lettertjes.

Terwijl de rijksoverheid al sinds 2019 beweert de verdozing van Nederland te willen aanpakken, is er nauwelijks regulering. In ongeveer driekwart van de gevallen is voor de aanvraag van de bouwvergunning geen onderzoek gedaan naar verkeer, luchtkwaliteit of natuur, blijkt uit ons onderzoek.

Her en der komen lokale bestuurders inmiddels tot inkeer, de provincie Noord-Brabant introduceerde onlangs extra regels om te voorkomen dat er nog meer weilanden volgebouwd worden met grijze distributiecentra. Voor de komende jaren zal dat echter niets uitmaken. Uit een inventarisatie blijkt dat er het komende jaar nog zeker 64 distributiecentra van gemiddeld zo'n 48.000 vierkante meter bijkomen. Voor de helft van de nieuwe pakhuizen zal groen gebied moeten wijken.

Al sinds de economische crisis van de jaren tachtig grijpt de Nederlandse overheid terug op een historische 'succesformule': het importeren van handelswaar om op te slaan en door te voeren. In 1987 werd zelfs een speciale promotievereniging opgericht, Nederland Distributieland, om Nederland in het buitenland aan te prijzen als de 'draaischijf van Europa'. Het motto 'Nederland distributieland' werd een verplicht onderwerp in het eindexamen aardrijkskunde.

Maar in de jaren negentig stond Europese eenwording voor de deur die deze logistieke droom zomaar eens zou kunnen verstoren. Nederland vreesde dat Rotterdam zijn positie als grootste Europese haven zou verliezen. 'Concurrentiepositie bedreigd', kopte de *NRC* in 1992. 'Het is echt een beetje alles of niets voor Nederland', zei Neelie Kroes, toenmalig directeur van Nederland Distributieland. 'Alleen fikse investeringen op korte termijn kunnen het tij nog keren.'

De Nederlandse infrastructuur kreeg een miljardeninjectie. Speciale taskforces werden opgericht om buitenlandse bedrijven binnen te hengelen. De haven van Rotterdam werd uitgebreid met de Tweede Maasvlakte en via de Betuwelijn verbonden met het achterland. De haven groeide en daarmee ook de vraag naar bedrijven die grote geïmporteerde ladingen uit de haven konden opslaan, om te verdelen over vrachtwagens die op hun beurt kleinere distributiecentra, winkels en supermarkten zouden bevoorraden. Langs de as die de Rotterdamse haven met het Ruhrgebied verbindt, popten steeds meer hallen op. Via Ridderkerk, Waalwijk en Venlo stroomden goederen de grens over.

De dozen werden hoger en groter, tot men sprak van xxl-distributiecentra. Het werden er bovendien steeds meer. Vanzelfsprekende routes langs water- en spoorwegen raakten verzadigd en de dozen waaierden verder uit over het Nederlandse landschap: langs snelwegen, op lege weilanden, tot aan de randen van natuurgebieden. Omwonenden zagen de hallen hun leefwereld in trekken.

Ook buiten het zuiden van Nederland gooien wethouders nu de deuren open voor vastgoedinvesteerders die op zoek zijn naar schaarse percelen in het dichtslibbende Nederland. Van het Zeeuwse Tholen tot het Drentse Emmen schieten distributiecentra uit de grond.

Roosendalers noemen hun leefomgeving smalend 'dozendaal'. Het staat er zo vol dat de distributiecentra de woonwijken in zijn getrokken

Je weet dat je Roosendaal passeert als je met de trein in het zuiden van Nederland twintig meter hoge kolossen ziet opdoemen, alsof ze uit de grond verrijzen. Langzaam verdwijnt de horizon uit zicht en ben je omringd door een tunnel van grijze muren. Elk referentiepunt ontbreekt. Het kost bijna twintig minuten om helemaal om één zo'n doos heen te lopen. Roosendaal viel al vroeg ten prooi aan de distributiedrift. Roosendalers noemen hun leefomgeving smalend 'dozendaal'. Inmiddels staat het er zo vol dat de distributiecentra de woonwijken in zijn getrokken.

'Ze zijn al begonnen. De heipalen staan in de grond.' ^{5.1.2.e} wijst uit haar keukenraam. Buurvrouw ^{5.1.2.e} kijkt niet, ze knikt alleen. 'We gaan niet meer in hoger beroep. We zien geen kansen om dit nog te winnen', zegt ze terwijl ze tegen het aanrecht leunt. De drie andere leden van het bewonerscomité [CA58.NL](#) knikken instemmend. In stilte schuifelen ze door de keuken met hun blik omlaag en armen over elkaar. In hun huizen zitten scheuren door het heien. De tegels vallen van de muur.

Het plan voor een distributiecentrum midden in de wijk was niet nieuw voor ^{5.1.2.e}. Maar toen ze hoorde dat er daardoor zes keer zo veel verkeer door haar wijk zou razen, viel haar mond open van verbazing. 'Ik heb niks tegen distributie. Maar ik heb wel wat tegen distributie midden in een woonwijk.'

Inmiddels heeft de actiegroep alles geprobeerd: 331 bezwaarschriften van omwonenden, inspraakavonden, een kort geding, een bodemprocedure. Avondenlang zocht de club na werktijd uit wat ze nog konden proberen. Ze vonden de projectontwikkelaar van het distributiecentrum zelfs bereid om van locatie te ruilen met een zonnepark dat op een industrieterrein verderop zou worden gebouwd, naast het distributiecentrum van Primark. Maar de provincie en de gemeente werkten niet mee. Mede-actievoerders waren bang dat ^{5.1.2.e} een burn-out zou oplopen. 'Het is ook gewoon tijd dat jij je rust weer pakt', drukten ze haar op het hart.

Heel even dacht de groep dat ze de komst van het distributiecentrum hadden gestopt. De bezwarencommissie stelde in september 2020 de bewoners in het gelijk. De projectontwikkelaar van de loods had de papieren niet op orde. Bovendien had de gemeente groen licht gegeven voor een gevel van vijftien meter hoog, terwijl het bestemmingsplan twaalf meter toestaat. Maar tot verbazing van de protestgroep mochten gemeente en ontwikkelaar simpelweg een nieuw plan indienen. Als de bewoners op hun beurt opnieuw bezwaar wilden maken, moesten zij voor duizenden euro's een onderzoek laten uitvoeren. 'Zij zijn gezakt voor het examen, maar krijgen gewoon een herkansing', zegt ^{5.1.2.e}. 'Voor ons is zo'n herkansing onbetaalbaar.'

De enige winst die ze boekten was de toezegging van de gemeente van een vrachtwagenverbod in de straat en bloembakken om het andere verkeer te vertragen. Die bakken moest de groep deels zelf betalen en in elkaar zetten, in het kader van 'de burgerparticipatie'. Het kostte de buurt meer dan

duizend euro om het staal aan te schaffen. De hele straat leverde een bijdrage. In de schuur van een buurman lasten twee mannen de bakken in elkaar. 'We stonden allemaal op straat met koffie en worstenbrood', zegt ^{5.1.2.e} 'Toen zat de moed er nog goed in.'

Maar de vrachtwagens trokken zich niets aan van het verbod. Ze wurmden zich langs de plantenbakken. De gemeente liet de actievoerders weten dat ze niet zou handhaven. Zes jaar lang wisten bewoners niet tegen welk bedrijf zij streden, onlangs hoorden ze dat de volledige voorraad non-food, zalfjes, shampoos en tandpasta van de Lidl vanuit hun woonwijk zal uitwaaiëren naar de rest van Europa. De groep zou graag met de Duitse keten praten over de rijroute van de vrachtwagens, maar krijgt geen gehoor.

Er rest hun niets dan toekijken hoe graafmachines, bulldozers en hijskranen stap voor stap het grijze gevaarte oprichten dat door de projectontwikkelaar trots wordt omschreven als 'de grootste verhuurtransactie in logistiek Zuid-Nederland van de afgelopen jaren' op een 'strategische locatie'. ^{5.1.2.e} heeft de strijd opgegeven en is verhuisd: zij woont in Oostenrijk met uitzicht op een berg.

Op minstens dertig plekken door heel Nederland trokken burgers de afgelopen tien jaar ten strijde tegen de komst van een grote hal in hun buurt. In hun vrije tijd ploegden ze door bestemmingsplannen en omgevingsvergunningen. In tien gevallen procedeerden zij zelfs tot aan de Hoge Raad. Eén groep uit Rozenburg, Zuid-Holland, wist de komst van een distributiecentrum tegen te houden. In Tiel lukte dat ook, maar die megahal kwam er alsnog, even verderop in Oss.

In Venlo bouwden bewoners een gedenkkapel ter nagedachtenis aan de buurtvereniging die sneuvelde nadat Greenport Venlo hun dorp had opgeslokt. In het Gelderse Azewijn krijgen de dorpelingen binnenkort geld om 'de leefbaarheid van de kern te verhogen', uit de opbrengsten van een tweede distributiepark met migrantenhotel aan de rand van hun woonplaats. In Waddinxveen verklaarde de Raad van State het beroep van een gepensioneerd echtpaar ongegrond, omdat zij bij de aankoop van hun woning in de jaren zeventig op de hoogte waren van het bedrijventerrein om de hoek. Het stel had de risico's daarvan moeten inzien, oordeelde de rechter. Dat xxl-hallen in de jaren zestig nog nauwelijks bestonden, daar had de rechter geen boodschap aan.

In Heesch-West liep de protestgroep weg uit een informatieavond met lokale bestuurders, bang om gebruikt te worden als deelnemers in de wettelijk verplichte 'omgevingsparticipatie' en zo impliciet hun goedkeuring voor de plannen te geven. In Tilburg protesteerde de stadsimker elke dag voor het gemeentehuis tegen de komst van een megabedrijventerrein. Toen hij tweehonderd dagen op de stoep had gestaan, bracht de wethouder hem een taart. Na driehonderd dagen kreeg hij gebakjes van de burgemeester. Het bedrijventerrein komt er alsnog.

Het stralend witte hoofdkantoor van de David Hart Group (dhg), belegger en een van Nederlands grootste ontwikkelaars van logistiek vastgoed, heeft iets weg van een hip strandhuis in Los Angeles met uitzicht over het water. Buiten staan een Porsche en een Tesla aan de elektrische laadpaal, binnen leidt een lichte houten trap naar een kantoorruimte met muren van glas. In het midden staat een salontafel met daarop een maquette van een gerealiseerd distributiecentrum onder een glazen vitrine. Via een telescoop bij het panoramaraam kijk je uit op de distributiecentra met het dhg-logo in de Schiedamse haven.

De vastgoedmagnaat David Hart belandde in 2021, met zijn geschatte vermogen van 575 miljoen, op plek 63 in de Quote-500. Zelfs tijdens de 'magere' coronajaren zette hij voor meer dan tachtig miljoen euro aan bouwopdrachten uit, in onder meer Rotterdam en Moerdijk. De 'blokkendooskoning van Nederland', zoals tijdschrift *Quote* Hart omschrijft, trakteerde zichzelf

afgelopen jaar op een nieuwe privé-jet van een type dat nog nooit eerder werd gespot op Nederlandse bodem. Het toestel van negen miljoen euro kan als enige ter wereld op grasvelden landen.

Zijn zakenpartner is ^{5.1.2e} een vlotte zongebruinde veertiger in lichtblauw overhemd met bijpassende pullover. In zijn hagelwitte kantoorruimte vertelt hij dat zijn bedrijf geen concurrenten heeft in Nederland. Dat komt door 'de unieke werkwijze'. dhg bouwt voornamelijk op vervallen industrieterreinen die worden opgekocht en opgeknapt. 'Die oude meuk slaan we eraf, we halen de verontreiniging uit de grond en knallen er een nieuw *clean warehouse* op', zegt Slager terwijl hij met zijn autosleutels speelt. Op zijn laptop toont hij via Google Earth de kavels die op dit moment in aanbouw zijn. Met veel bravoure klikt hij heen en weer, met behulp van een programma dat het mogelijk maakt om de ontwikkelingen van terreinen door de jaren heen te zien. 'Kijk, dit verwaarloosde industrieterrein kochten we op en nu staat er een prachtige Smartlog met zonnepanelen op het dak. We kijken altijd eerst op Google Earth, dan stappen we in de auto en geven er gelijk een klap op.'

David Hart Group verkoopt haar distributiecentra voornamelijk aan buitenlandse partijen. Het is goed voor de Nederlandse economie als die bedrijven hier vastgoed kopen, beredeneert Slager. 'Als wij voor een miljard euro aan buitenlanders verkopen, dan komt er toch een miljard euro buitenlands geld in Nederlandse handen.'

Wanneer hij terugkomt van vakantie, vertelt hij, rijdt Slager met zijn kinderen geregeld langs een terrein waar zijn bedrijf aan het ontwikkelen is. De passie is in zijn stem te horen als hij over distributiecentra praat. 'Het zijn geen emotionele dozen, ze zijn juist heel gaaf!'

Bij dhg kennen ze de kritiek op hun verdienmodel maar al te goed. 'Wil je dat de verdozing stopt, begin dan bij jezelf', zegt Slager. 'Wij bepalen niet waar een doos komt te staan. Oké, dat doen we wel, maar de markt vraagt erom. Die dozen zijn nodig omdat Nederlandse consumenten steeds meer online spullen bestellen.'

De NRC kwam pas geleden tot dezelfde conclusie. De logistieke groei zal voorlopig doorzetten, stelde de krant in een artikel over de verdozing van Nederland, 'maar hóe sterk, dat blijft afhankelijk van ons eigen bestelgedrag'. Als jij bestelt bij bol.com of Zalando, dan ben je zelf verantwoordelijk voor de groei van distributiecentra. Het is een hardnekkig narratief dat ook door lokale bestuurders wordt omarmd. Wat in die analyse ontbreekt, is dat de distributiecentra in Nederland voor een aanzienlijk deel de Europese markt bedienen, of zelfs nog daar voorbij.

Jurkjes van de Spaanse modegigant Zara, bijvoorbeeld, vertrekken met vrachtwagens vanuit Lelystad naar de rest van Europa en alle Europeanen met interesse in de gekleurde Crocs-klompen ontvangen hun pakketje vanuit Dordrecht. Tassen en schoenen van het Amerikaanse modemerken Michael Kors worden vanuit het distributiecentrum in Venlo naar het Midden-Oosten verscheept en de schoenen van Timberland belanden vanuit Almelo tot in Afrika.

Hoeveel spullen er exact vanuit Nederlandse loodsen verplaatst worden over Europa is lastig te kwantificeren. Adviesbureaus – die de sector zelf bedienen – hanteren sterk uiteenlopende cijfers. Volgens hen stroomt tien tot zo'n dertig procent van de spullen in Nederland door naar het buitenland. Dat lijkt een onderschatting. Precieze cijfers kan niemand ons geven.

'Wil je dat de verdozing stopt, begin dan bij jezelf', zegt Slager. 'Wij bepalen niet waar een doos komt te staan. Oké, dat doen we wel, maar de markt vraagt erom'

Eén cijfer is wel bekend: volgens de rijksoverheid staan in Nederland meer distributiecentra voor de Europese markt dan in alle ons omringende landen bij elkaar. En dat is nadrukkelijk de bedoeling. Minister-president Mark Rutte ging mee op buitenlandse handelsmissies met Nederland Distributieland en nodigde in 2018 Jack Ma, de Chinese topman van het op één na grootste e-commercebedrijf ter wereld, zelfs uit in het Torentje. Hij probeerde hem ervan te overtuigen het nieuwste distributiecentrum van Alibaba in Nederland te laten neerstrijken. Ma ging uiteindelijk naar Luik.

Naast de premier spant de Netherlands Foreign Investment Agency (nfia), een tak van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat, zich met de nog altijd actieve promotievereniging Nederland Distributieland in om zo veel mogelijk buitenlandse bedrijven naar het logistieke paradijs Nederland te halen. Onder de naam Invest in Holland rolt dit acquisitienetwerk de 'oranje loper' uit.

Regionale vertegenwoordigers rijden geïnteresseerde partijen door het land op zoek naar geschikte locaties voor hun vestiging, die kunnen bovendien gratis en vertrouwelijk advies inwinnen over het Nederlandse vestigingsklimaat en de geldende belastingconstructies. In promotievideo's wordt Nederland aangeprezen als *'the best gateway to Europe'*, met een *'pro-business climate'* en *'attractive tax benefits'*. Zelfs onze zwakke plek – de schaarse ruimte – wordt omgetoverd tot een *unique selling point: 'Limited space drives the need for innovative and smart solutions.'*

Hier zijn de lonen voor werknemers in de logistiek 'concurrerend', adverteert Invest in Holland, net als de sociale lasten voor werkgevers. Bovendien is het aantal werknemers dat in Nederland is aangesloten bij een vakbond 'matig en dalende' en werkt men 's nachts en in het weekend hard door vanwege de 'flexibele arbeidswetgeving'.

'Wij zetten het Nederlandse vlaggetje in het buitenland neer', zegt ceo 5.1.2.e 'Wat begint met een paar pallets kan later uitgroeien tot een marketing- en salesafdeling of een hoofdkantoor. Of een groter distributiecentrum.'

Het belangrijkste lokkertje van het wervingsbeleid is de zogeheten 'btw-verlegging', een belastingconstructie die dertig jaar geleden werd bedacht. Normaliter betaalt een bedrijf importheffing over goederen die het Nederland binnenbrengt, om deze som later terug te krijgen als de spullen zijn verkocht aan een volgende partij. De Nederlandse douane maakt het mogelijk om deze stap over te slaan, wat bedrijven een aanzienlijk *'cashflow advantage'* oplevert. De regeling bespaart logistieke bedrijven tijd en geld en maakt Nederland bijzonder geschikt om spullen op te slaan en door te voeren naar binnen- én buitenland.

Niet alleen de spullen vertrekken uit Nederland, ook de huur en belastingen verdwijnen naar elders. Bijna driekwart van de grond voor grootschalige distributie is in het bezit van buitenlandse vastgoedinvesteerders. Jaarverslagen en gegevens van de Kamer van Koophandel die wij bekeken wijzen uit dat een kwart van de distributiecentra via een Nederlandse bv uiteindelijk in handen is van een bedrijf in Luxemburg. Prologis bijvoorbeeld, met ruim twee miljoen vierkante meter logistiek vastgoed een van de grootste spelers op de Nederlandse markt, werkt via een Luxemburgs bedrijf dat weer onderdeel is van een zogenoemde *real estate investment trust*, een constructie die duidt op belastingontwijking.

In een evaluatierapport in opdracht van het ministerie van Economische Zaken schrijven onderzoekers dat de nfia zich te veel richt op het binnenhalen van veel en grote bedrijven. Jaarlijkse targets worden voornamelijk gehaald door het binnenbrengen van bedrijven die veel kapitaalinvesteringen en banen beloven. Omdat bedrijven deze informatie zelf mogen aanleveren, en dus een schatting maken van het aantal banen dat zij zullen realiseren, vallen de

werkgelegenheidscijfers in werkelijkheid veel lager uit dan beloofd. Minder dan één op de vijf bedrijven haalt na drie jaar het aantal banen dat ze beloofden, blijkt uit datzelfde rapport. De lat ligt überhaupt niet erg hoog; de nfia trekt bedrijven aan die ‘binnen drie jaar minimaal vijf banen creëren’.

Bij navraag laat de nfia weten vanaf 2020 te zijn gestopt met het aantrekken van ‘grootschalige distributiecentra’. 2021 werd daarna alsnog een recordjaar. Ze gaan zich nu richten op ‘kwalitatief hoogwaardige activiteiten rond innovatie, digitalisering en verduurzaming’. Maar via de website van Invest in Holland wordt duidelijk dat de overheid alleen stopt met de ‘actieve acquisitie’. Als bedrijven zelf aankloppen worden ze gewoon verwelkomd.

Hoewel onder burgers de weerstand tegen de opslaghuizen van buitenlandse bedrijven groeit, waarschuwt Nederland Distributieland-voorman 5.1.2.e voor verlies van de Nederlandse ‘koppositie’. ‘We zijn steeds minder onderscheidend. België en Duitsland hebben bij ons afgekeken en dingen gekopieerd, zoals de btw-verlegging. Zij zijn nu ook interessant. Logistiek is de bloedsomloop van de Nederlandse samenleving, dat mogen we niet uit handen geven.’

5.1.2.e zoekt in zijn hybride Peugeot over het terrein en wijst links en rechts uit het raam. Hij is de directeur van ontwikkelbedrijf Greenport Venlo, dat het toonbeeld moet zijn van hoe Nederland Distributieland en duurzaamheid samen kunnen gaan. Tussen de hallen zijn groenstroken met vijvertjes aangelegd en op de daken liggen zonnepanelen. In de aarden geluidswal van zes meter hoog zijn tientallen meters lange inhammen gemaakt, zodat omwonenden kunnen meegenieten van de bedrijvigheid op het terrein. Het is zonde dat we niet midden in de zomer komen kijken, zegt Van Heugten. ‘Dan staat alles hier mooi in bloei.’

Voor Greenport Venlo sneuvelde een kievitsheide. De geluidswal van zes meter hoog slaagt er niet in om de distributiecentra aan het oog te onttrekken, met hun vijftien meter torenen ze er bovenuit. Op de aarden wal waren wijnranken beloofd, maar de trekker kwam niet tegen de schuine helling naar boven. Voor bomen was de wal niet stevig genoeg, liet de gemeente weten aan gefrustreerde bewoners.

De ambitie van wethouders om een duurzaam bedrijvenpark te realiseren kost in de regel vooral een hoop groen. In Wijkevoort bij Tilburg dreigt een uilenpopulatie te sneuvelen; met de uitkoop van veehouderijen verdwenen de mest op het land, de bosjes en de schuren, en daarmee het voedsel en de schuilplaatsen voor de uilen. Net buiten het beoogde bedrijvenpark richt de gemeente een ‘uilencompensatiegebied’ in, dat een agrarische biotoop nabootst: een stukje weiland, struikjes en zeven koeien. Vooralsnog zonder succes. In Breda gingen de bomen alvast tegen de vlakte voor een terrein dat nu al meer dan tien jaar braak ligt. ‘Het was het paradijs hier’, zegt omwonende 5.1.2.e. 5.1.2.e “’s Avonds als ik mijn hond uitliet fladderden de vleermuizen over mijn hoofd, er zaten eekhoorns, fazanten, het krioelde van het leven. Nu is het hier kaal en levenloos.’

Als investeerders eenmaal neerstrijken wijken natuur en groen, lokale overheden leggen hun geen strobreed in de weg. Investico vroeg voor de 150 grootste distributiecentra van Nederland bij de omgevingsdiensten en gemeenten de vergunningen op, wij ontvingen er 83 ([zie kader onderaan](#)). Uit onze inventarisatie blijkt vooral willekeur. Soms verschillen de bouwdoSSIers van twee logistieke bedrijven onderling terwijl ze op hetzelfde bedrijventerrein staan. Op de vraag waarom het ene bouwdoSSIer verschilt van het andere luidt het antwoord dat een aanvrager er zelf voor heeft gekozen een onderzoek te doen, ‘ondanks dat het niet hoeft’.

Dat leidt ertoe dat in driekwart van de gevallen geen rekening wordt gehouden met het verlies van dier en natuur. Vier op de vijf ontwikkelaars leveren geen onderzoek naar verkeersdrukke aan. De

vrachtwagens die voor een distributiecentrum nodig zijn, worden nauwelijks meegenomen in de huidige wetgeving. De herrie en luchtvervuiling die ze teweegbrengen wordt niet meegeteld zodra ze het terrein af rijden en opgaan in het gewone verkeer. Meer dan de helft van de bouwwerken is bovendien strijdig met het bestemmingsplan – zo blijken minstens acht loodsen in werkelijkheid hoger dan beloofd, soms tot wel drie meter.

Een geliefde manier om met minder inspraakmogelijkheden van burgers distributiecentra te bouwen is de zogenoemde Crisis- en herstelwet. Die wet was oorspronkelijk bedoeld voor duurzame investeringen in bijvoorbeeld woningbouw om weerbaar uit de economische crisis van 2008 te komen; ontwikkelaars konden met minder regels sneller bouwen en konden makkelijker burgers onteigenen. Ontwikkelaars bouwden zeventien dozen in crisis- en herstelgebieden.

Bij provincies vroegen wij ook de natuurvergunningen op voor distributiecentra binnen hun grenzen. Zij moeten nagaan wat de stikstofeffecten van de bouw en de bedrijvigheid zijn op kwetsbare natuur. Negen provincies hebben voor geen enkel distributiecentrum een natuurvergunning afgegeven. Acht provincies weten niet of dat wel had moeten. Provincie Noord-Brabant wijst ten onrechte naar gemeenten die volgens hen zouden moeten toetsen of een bedrijf een vergunning nodig heeft. De provincie Drenthe zegt dat de betreffende ondernemer zelf de verantwoordelijkheid heeft om de natuurvergunning aan te vragen.

‘Een gemeente bepaalt zelf hoe wettelijke voorwaarden worden getoetst’, zegt ^{5.1.2.e} omgevingsrechtjurist bij adviesbureau Witteveen+Bos als we hem deze resultaten voorleggen. De verantwoordelijkheid of het bestemmingsplan daadwerkelijk wordt nageleefd ligt bij de gemeente als het bedrijf er eenmaal staat. ‘Die handhaven niet altijd’, zegt ^{5.1.2.e}

‘Als ik mijn hond uitliet fladderden de vleermuizen over mijn hoofd, er zaten eekhoorns, fazanten, het krioelde van het leven. Nu is het hier kaal en levenloos’

Een helikopter stijgt op vanaf Emmer-Compascuum, een klein dorpje net buiten Emmen. Aan boord zijn de wethouder Economie, een gedeputeerde van de provincie en hun speciale gasten. Samen vliegen ze over het Rundedal, een lap groen aan de rand van de gemeente. Nu ze toch in de lucht hangen, kan de wethouder meteen het wegennetwerk van bovenaf laten zien. Via de N34 (‘Hunebed Highway’) en de A37 ben je vanaf Emmen sneller in Bremen dan in Rotterdam. De hooggeëerde gasten zijn in de helikopter gestapt onder de geheimzinnige schuilnaam ‘Project Aladin’, maar de gemeente Emmen weet al lang met wie zij te maken heeft. Juist daarom pakken ze vandaag flink uit.

Drie jaar eerder stuurt Tesla-voorman Elon Musk een tweet de wereld in. Hij wil in Europa een nieuwe ‘GigaFactory’ voor zijn elektrische auto’s bouwen. Voor de regio Noord-Nederland is dit het teken om in actie te komen. De regio kan een prestigeproject als dit goed gebruiken om een economische impuls te krijgen en om zichzelf ‘landelijk op de kaart te zetten’. Onder de naam TopDutch tuigen de drie noordelijke provincies een enorme campagne op. ‘Hi Elon’, prijkt er op een speciale promotiebus die pal voor het hoofdkantoor van Musk in Silicon Valley parkeert. ‘Got 20.000 electric cars? Let’s do business! Call us.’

Het mag niet baten. Musk kiest voor Berlijn. Even is de verslagenheid groot. In lokale media spreken bestuurders van een ‘Joop Zoetemelk-gevoel’. Maar als Guido Rink (pvda), wethouder Economie van de gemeente Emmen, een paar maanden later terugblijkt vanuit zijn werkkamer in het gemeentehuis, overheersen trots en optimisme. Het Tesla-avontuur heeft Emmen tóch definitief op de kaart gezet.

‘Vroeger hadden we heel hoge ambities, maar er dienden zich nog weinig kansen aan’, vertelt ^{5.1.2.e} ^{5.1.2.e} Hij is bij de gemeente verantwoordelijk voor het binnenhalen van buitenlandse bedrijven.

Sinds Tesla passeerde laten ook andere buitenlandse partijen hun oog vallen op de grote kavels in het ongerepte noorden. Zeker als straks de E233 verdubbelt – waar de gemeente sterk voor lobbyt in Duitsland – wordt Emmen volgens de wethouder een ‘heel interessante corridor’. ‘De route van Rotterdam naar de Baltische Staten en Scandinavië loopt straks precies langs Emmen.’

Twee weken na het gesprek met de wethouder kondigt Emmen definitief een xxl-distributiecentrum van honderdduizend vierkante meter aan. Vlak bij de lap grond die voor Tesla was bestemd, gaat nu een partij haar goederen vanuit de Drentse gemeente door heel Europa vervoeren. Het is ‘een bekroning van het werk van al onze inspanningen als gemeente’, laat de wethouder optekenen in een persbericht.

In haar boek *Een klein land met verre uithoeken* beschrijft Floor Milikowski de financiële teloorgang van de gemeente Emmen, die halverwege de jaren zeventig werd ingezet. De ooit succesvolle industriestad zag zijn hoogopgeleide jongeren wegtrekken naar universiteitsstad Groningen en moest op zoek naar nieuwe manieren om relevant te blijven. Eerst werd dat de dierentuin, meer dan eens uitgeroepen tot mooiste van Europa, maar ook die attractie kon zichzelf rond de eeuwwisseling niet langer bedruipen. In 2005 verscheen een visierapport met een nieuwe missie: Emmen op de kaart zetten in de logistieke sector. Het balletje ging helemaal rollen toen Emmen zich zo’n twee jaar geleden aansloot bij Nederland Distributieland. ‘We doen er ineens toe’, zegt ^{5.1.2.e} ‘Dat calimero-effect – wij zijn klein en zij zijn groot – valt weg.’

Opvallend veel megahallen belanden in gemeenten die krap bij kas zitten. Die gemeenten zien de eenmalige opbrengsten van de grondverkoop als een manier om de begrotingstekorten te dichten, evenals de structurele inkomsten uit de onroerendezaakbelasting (ozb). Zo levert het enorme distributiecentrum van bol.com de gemeente Waalwijk meer ozb-inkomsten op dan alle winkels in het stadscentrum bij elkaar. Van de winsten van de grondverkoop aan logistiek wordt in Waalwijk binnenkort een museum geopend en indirect houden de dozen de sportvoorzieningen overeind. ‘Als wij geen bedrijfskavels meer verkopen, betekent dat het einde van de manier waarop we al jaren investeren in de stad.’

Adam Elzakalai, wethouder Economie van Lelystad, vertelt over het alom bekende probleem waar zijn stad sinds de oprichting mee worstelt. Omdat Lelystad minder inwoners telt dan op voorhand aan de tekentafel werd bedacht, kampt het met tekorten in de begroting die het rijk al jaren aanvult. Jaarlijks krijgt de stad vijftien miljoen euro om de sociale voorzieningen open te kunnen houden, maar de wethouder wil op eigen benen staan. ‘Daar zien wij een mogelijkheid voor logistiek.’ Het is de economische mantra van Elzakalai geworden: distributiecentra zorgen voor bedrijvigheid, wat zorgt voor banen en dat leidt weer tot nieuwe inwoners.

Met trots vertelt hij dat de gemeente bedrijven als Jysk en Bestseller heeft binnengehaald én het Europese distributiecentrum van Inditex, het modeconcern van onder andere het Spaanse Zara. Dat bedrijf heeft meerdere potentiële locaties bekeken, maar in 2017 koos het voor Lelystad, onder meer omdat er veel geschikt personeel in de regio zou zijn.

Het is een veelgehoorde belofte die wethouders doet hunkeren naar een distributiecentrum: banen. Maar terwijl de distributiecentra de laatste tien jaar steeds groter worden, neemt het aantal banen per vierkante meter juist af, blijkt uit onderzoek van wetenschapper ^{5.1.2.e} ^{5.1.2.e} die op dit moment promoveert op distributiecentra aan de TU Delft.

In de banen die distributiecentra opleveren zijn nauwelijks Nederlanders geïnteresseerd. Dit zijn flexibele banen met een laag loon; ze worden dikwijls vervuld door arbeidsmigranten. In Lelystad worden zelfs de managers en IT’ers van Inditex ingevlogen vanuit Spanje, arbeiders komen uit Oost-

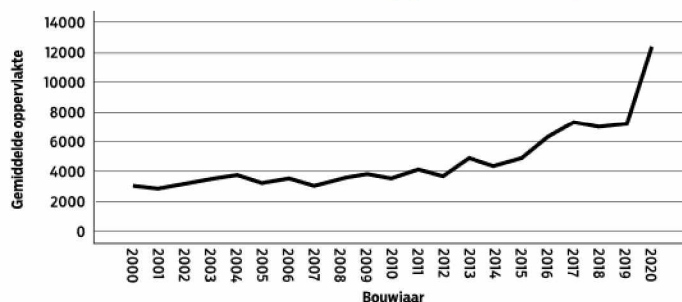
Europa. In Venlo, een regio die al jaren kampt met extreem hoge werkloosheidscijfers en mede om die reden een van de grootste logistieke terreinen van Nederland kreeg, lukt het maar niet om genoeg mankracht te vinden. 'Het is echt schrapen af en toe', bekend ook ^{5.1.2.e} Zij werkt voor de Zeeuwse afdeling van Invest in Holland. 'Maar er valt tot nu toe altijd wel een mouw aan te passen. Door het aantrekken van meer arbeidsmigranten en statushouders bijvoorbeeld.'

Uit onze inventarisatie blijkt dat er vrijwel nooit rekening wordt gehouden met de huisvesting van arbeidsmigranten. Zo kopen uitzendbureaus in Venlo plaatselijke campings en boerderijen op waardoor het bedrijventerrein als een olievlek ook de rest van de omgeving opslokt. In Roosendaal liepen de spanningen zo hoog op dat de burgemeester in een brief aan arbeidsmigranten vroeg om geen overlast te veroorzaken bij de supermarkt.

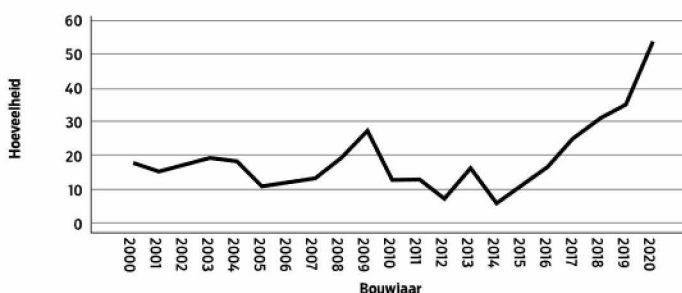
Ondanks onvervulde beloftes over werkgelegenheid blijven gemeenten enthousiast. Regelmatig barst felle strijd los om het binnenhalen van grote dozen. Ten minste drie Nederlandse plaatsen dongen naar de hand van het Deense meubelbedrijf Jysk. Wethouders laten in lokale media optekenen de strijd om een distributiecentrum te hebben 'gewonnen'. Het verkopen van kavels is vaak de pleister die over begrotingskraters wordt geplakt. Een 'verkeerde prikkel' noemt een woordvoerder van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (vng) dat, een 'korte-termijnoplossing'. Op een zeker moment is de grond op.

Decennialang was het rijk een arbiter geweest in de strijd om land, onder de opeenvolgende kabinetten-Rutte werd dat losgelaten. Het ministerie voor Ruimtelijke Ordening (vrom) werd opgeheven, het land was af, de markt mocht het vervolmaken. Toen enkele jaren later de decentralisatiegolf werd voortgezet, werd het voor wethouders met lege schatkisten verleidelijk om grond aan de hoogste bidder te geven. In dit regievacuüm van de overheid springen commerciële partijen die wethouders in het nauw maar al te graag van advies bedienen.

Grafiek: Gemiddelde oppervlakte per distributiecentrum

Grafiek: Hoeveelheid distributiecentra vanaf 20.000 vierkante meter

'Onafhankelijk en onbevooroordeeld' is de leus waarmee Buck Consultants zichzelf presenteert. Het bureau adviseert zowel de overheid als het bedrijfsleven en komt vaak terug in het debat over distributiecentra. Toenmalig staatssecretaris van Economische Zaken Dilan Yesilgöz citeerde Buck in

2021 in antwoord op Kamervragen. Lokale instanties, zoals Invest in Zeeland, de burgemeester van Venlo en een lid van de Limburgse Provinciale Staten, grijpen terug op cijfers van Buck.

Recentelijk sprak directeur 5.1.2.e in een webinar voor logistieke bedrijven nog de ambitie uit om zelf een Europees netwerk van logistieke vastgoedontwikkelaars op te zetten. Het doel van zo'n netwerk is volgens 5.1.2.e het verzamelen van argumenten vóór grootschalige distributie om zo een 'voice against public authorities' te vormen. Die 'public authorities' zijn volgens 5.1.2.e ongefundeerd té kritisch op grootschalige distributie.

5.1.2.e berekende onder andere dat de logistieke sector in 2020 31 miljard euro aan waarde toevoegde aan de Nederlandse economie. Het zou daarmee een van de meest waardevolle sectoren in Nederland zijn. Onduidelijk is hoe het consultancybureau tot dit bedrag is gekomen. Het onderzoek, uitgevoerd in opdracht van ontwikkelaar Prologis, werd wereldkundig gemaakt via een powerpointpresentatie zonder methodologie of bronvermelding. Navraag leert dat het bureau cijfers uit 2015 gebruikt en op basis van de groei in vierkante meters de toegevoegde waarde in 2020 probeert te voorspellen. Maar 5.1.2.e maakt niet duidelijk hoe het de verhouding tussen toegevoegde waarde en het aantal vierkante meters bepaalde.

Bovendien maakte het consultancybureau gebruik van de breedst mogelijke opvatting van logistiek. Zo is in het onderzoek aangenomen dat ook vuilnismannen en fietstaxi's logistieke dienstverleners zijn. De methodologie leidt tot gefronste wenkbrauwen bij andere onderzoekers. 'Ik denk dat dat heel erg nattevingerwerk is, ander onderzoek laat zien dat er eigenlijk vrij weinig verdiend wordt met het schuiven van dozen', zegt TU Delft-onderzoeker 5.1.2.e 5.1.2.e

De belangrijkste concurrent van Buck Consultants is Stec Groep. Dit bureau maakt voor acht van de twaalf provincies prognoses van de toekomstige vraag naar bedrijventerreinen. Op basis daarvan bepalen lokale overheden hoeveel ruimte ze vrijmaken voor grootschalige logistiek. Voor zijn schattingen gebruikt het bureau modellen die ooit zijn ontwikkeld door het Centraal Planbureau en de voorloper van het Planbureau voor de Leefomgeving. Maar het laatste deed die methode ruim tien jaar geleden in de ban omdat die onbetrouwbaar zou zijn. Schattingen waren structureel te hoog.

In tegenstelling tot Buck publiceert Stec Groep uitgebreide methodologieën bij haar onderzoek waarin het de onzekerheden van haar methode toelicht. Stec-directeur 5.1.2.e stelt dat de daadwerkelijke uitgifte van bedrijventerreinen vaak binnen de 'bandbreedte van hun prognose' valt. Toch valt Ploem even stil na de vraag of onbetrouwbare modellen geen schijnzekerheid bieden aan politici. 'Tsja, ik begrijp die gedachte wel. Maar ze bieden tenminste iets van houvast.'

Volgens 5.1.2.e moeten overheden strenger kijken naar de waarde die een distributiecentrum toevoegt aan zijn omgeving. Maar het idee dat Nederland wellicht helemaal zou moeten stoppen met het bouwen van distributiecentra valt bij het adviesbureau niet in goede aarde. 'Dan zeg je eigenlijk dat Duitsland of België onze logistiek moet verzorgen. Anders krijgen we onze meubels niet thuisbezorgd en hebben we geen eten in de winkels', aldus 5.1.2.e een directeur van Stec Groep.

'Nederland koos voor goedkoop en niet voor kwaliteit. Nu zitten we met de rotzooi. We gooien met de grond en verdringen zo woningen en échte bedrijvigheid'

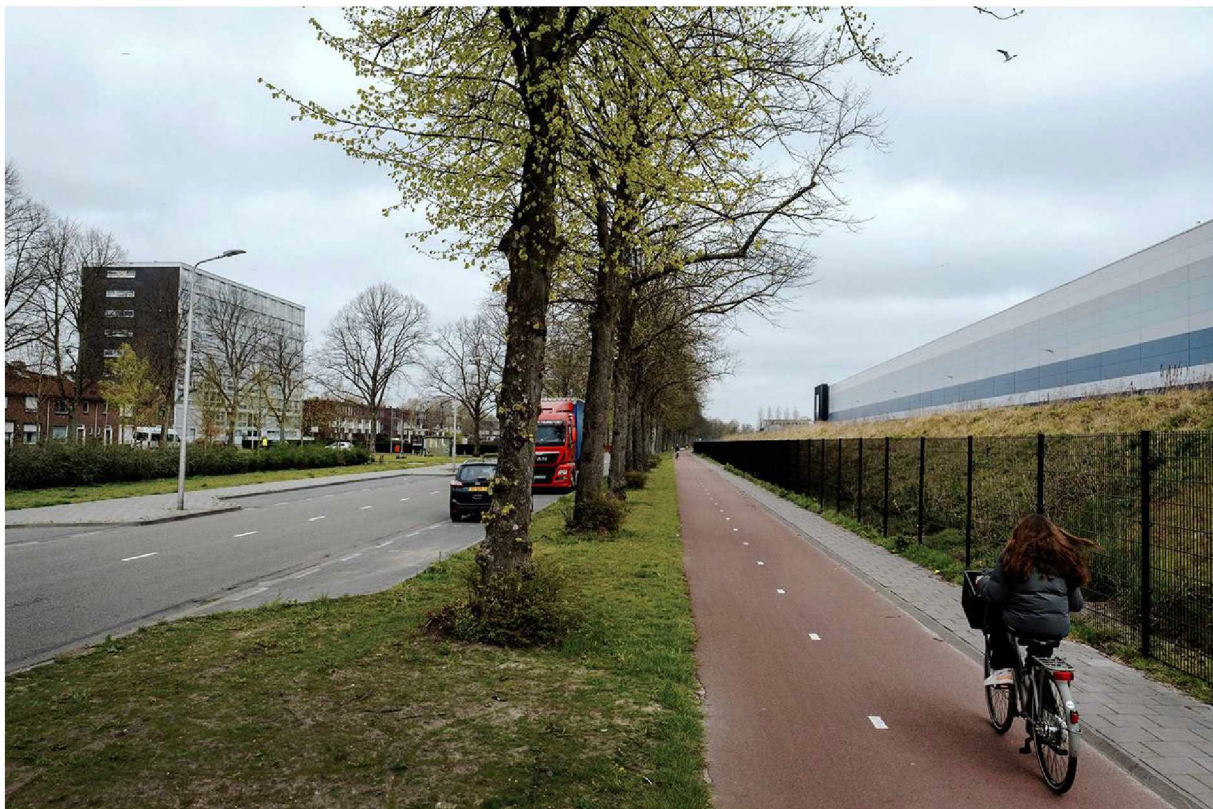
SGP-wethouder Marc Oosterwijk maakt er geen geheim van: het nieuwste distributiecentrum in zijn gemeente Ridderkerk is niet bepaald een succesverhaal. 'Dit kun je moeilijk aan je burgers verkopen.' Hij wil graag vertellen over de spagaat waarin gemeenten zich bevinden. 'We lijken wel een stelletje sufferds die te lang in winterslaap zaten.' Maar in feite kón de gemeente de bouw van het

reusachtige distributiecentrum niet tegenhouden. Het paste nu eenmaal binnen het bestemmingsplan. 'Er viel niets te onderhandelen', zegt hij. 'Ze waren er ineens. Het werd een kwestie van *damage control*.'

Het Amerikaanse vastgoedbedrijf Panattoni was met de stofkam door Nederland gegaan, op zoek naar een geschikte plaats voor hun nieuwste opslagplaats. Die vonden ze in Ridderkerk, aan het water. De beoogde veertien meter hoge megaloods van veertigduizend vierkante meter landt straks recht tegenover Kinderdijk, sinds 1997 Unesco-werelderfgoed. Een voorstel om het distributiecentrum te verplaatsen naar het industrieterrein even verderop, waar de rest van de hallen staat, kwam als een boemerang terug in het gezicht van de wethouder. 'Bij Panattoni zeiden ze: heb je nog meer grond? Dan bouwen we er twee.'

Werkelijk alles probeerde de gemeente om het plan te blokkeren, of anders de huid zo duur mogelijk te verkopen. 'We hebben ze gevraagd wat het ons kost om ze daar weg te krijgen, maar dat ging om tientallen miljoenen. Dat is gewoon geen optie. We hebben gebeld met buurgemeenten, maar daar zaten ze ook niet op dat ding te wachten. De uitstoot werd tegen het licht gehouden, juridisch hebben we Panattoni het vuur aan de schenen gelegd, maar het had allemaal geen zin. Als een grote ontwikkelaar aanklopt om de grond te kopen, dan zit je als gemeente gewoon klem.'

Weiger je een bedrijf dan moet je een fikse schadevergoeding betalen. Gemeenten met een krappe begroting kunnen zich dat niet veroorloven. In Ridderkerk wacht de wethouder met ingehouden adem af hoe lang het duurt tot ontwikkelaars ontdekken dat er nog twee plekken in de gemeente zijn die ruimte bieden voor een doos.

De noodklok klinkt steeds luider over het verrommelende landschap. Het College van Rijksadviseurs, het Planbureau voor de Leefomgeving en de Rijksadviseur voor de Leefomgeving: alle waarschuwden ze de laatste jaren. Het woord 'verdozing' schopte het zelfs tot het regeerakkoord. In de loop van dit jaar zal het kabinet een nieuwe strategie uitrollen, de Nationale Omgevingsvisie (Novi). Daarin erkent het ministerie het probleem van het enorme aantal distributiecentra, maar een halt toeroepen aan de groei staat er niet in. De landelijke overheid praat samen met de provincies al bijna twee jaar over hoe ze verdozing moeten voorkomen onder leiding van Stec Groep, maar concrete doelen levert dat niet op.

In Noord-Brabant zijn de megahallen op papier niet meer welkom. 'Vroeger juichten we als een bedrijf voor Brabant koos, nu juichen we als ze het niet doen', zegt Erik Ronnes, gedeputeerde van de provincie. Toen bleek dat op een derde van de Brabantse industrieterreinen nog ruimte was om xxl-distributiecentra te lanceren, besloot de provincie met gemeenten af te spreken om geen vergunningen meer te verlenen aan distributiecentra groter dan dertigduizend vierkante meter. Zeven provincies willen werken aan regels om de uitbreiding van grote distributiecentra af te remmen. In Zuid-Holland zeggen ze dat ook te willen, maar lukt het niet vanwege 'juridische hobbels'.

Door het hele land worden in het komende jaar minstens 64 distributiecentra gebouwd, zo groot als bijna anderhalf keer de Johan Cruijff ArenA. Dat blijkt uit ons onderzoek op basis van data van Cobouw, de grootste Nederlandse uitgever van bouwberichten. De cijfers laten zien dat de recordgroei uit 2021 voorlopig niet tot een halt komt. Opvallend is dat Noord-Brabant en Zuid-Holland ruim vertegenwoordigd zijn in deze lijst, ondanks het remmende beleid van de provincies.

Ook vond Investico op basis van deze data dat gemeenten sinds 2020 28 nieuwe bestemmingsplannen ontwikkelden die ruimte bieden aan een groot distributiecentrum. Bijna negentig procent daarvan betreft onbebouwde groene stukken grond of weiland. Dit zijn doorgaans de plekken waar vastgoedontwikkelaars in de logistieke sector op azen, omdat er niet eerder

bedrijvigheid plaatsvond. Dat scheelt kosten en moeite voor procedures als bodemsanering. Vooral aan de randen van Nederland blijkt nog volop gelegenheid om grote distributiecentra neer te zetten; in Limburg, Overijssel en Zeeland. In Noord-Brabant, dat zo graag megahallen buiten de deur wil houden, creëerden vier gemeenten bestemmingsplannen die de deur wagenwijd openzetten voor nog meer dozen.

Samen met Pointer brachten we in kaart op welke plekken er de komende jaren grote distributiecentra bij komen. Door hieronder uw postcode in te voeren kunt u zien waar er in de buurt van uw woonplaats 'dozen' zullen verrijzen.

De strijd om land die is ontstaan is het resultaat van opeenvolgende kabinetten die ruimtelijke ordening hebben losgelaten, zegt landschapsarchitect ^{5.1.2.e} . Hij introduceerde in 2018 het woord 'verdozing'. 'De transformatie van het Nederlandse landschap is extreem. Het gaat om duizenden hallen. Kom na een paar jaar terug op een plek en je kent het niet meer terug. Je kunt je niet eens meer oriënteren. Het is een vloedgolf, het is een ramp', zegt hij. Als in Den Haag niet wordt nagedacht over hoe schaars land verdeeld moet worden, dan dreigt Nederland een Ruhrgebied te worden. 'Daar loopt alles door elkaar. Dorpen, industrie infrastructuur en afvalbergen.'

Het is 'dom geluk' dat Nederland door de gunstige ligging aan de Rijn ooit een distributieland werd, zegt economisch geograaf ^{5.1.2.e} . 'Wij konden leunen op een lui verdienmodel. Nederland koos voor goedkoop en niet voor kwaliteit. Nu zitten we met de rotzooi opgescheept. We gooien met de grond en verdringen zo woningen en échte bedrijvigheid.'

Nederland zou zich volgens Manshanden beter kunnen richten op het nastreven van een hoogwaardige economie voor hoger opgeleiden en vaste banen voor praktisch geschoolden. Distributiecentra met alle arbeidsmigranten en de tijdelijke contracten voor laaggeschoold werk horen daar niet bij. 'De ronkende cijfers met beloofde banen in de logistiek zijn niks waard, omdat de mogelijkheden voor alternatieve sectoren niet worden onderzocht. We kunnen pas geld verdienen aan deze economie als arbeiders fatsoenlijk betaald worden en gemeenten de prijzen van hun grond verhogen, in plaats van ze in de uitverkoop te gooien voor willekeurige buitenlandse bedrijven.'

De overheid kan veel leren van Eindhoven, zegt Manshanden. De vooruitstrevende stad liet de oude economie met succes achter zich en doopte zichzelf tot *brainport*. Daar trekt de hightech maakindustrie met bedrijven als Philips en chipfabrikant asml getalenteerde medewerkers aan van over de hele wereld. De economische groei is er beduidend hoger dan bij de mainports Schiphol en Rotterdam, concludeerde het adviesrapport *Mainports voorbij* al in 2016. 'Wij maken geen plaats voor bedrijven met weinig toegevoegde waarde en veel overlast', zegt cda-wethouder van Economie ^{5.1.2.e} . Volgens hem is de tijd van het ongeremde liberale marktdenken voorbij.

Maar aan de grenzen van zijn stad doemt het spook van de oude economie weer op. Er liggen plannen voor een terrein van 27 hectare, een 'overwinning' van de armere buurgemeente Nuenen. 'Een historische fout', vindt Steenbakkers. Hij ziet schaarse ruimte die in de toekomst nodig is voor échte ontwikkeling uit zijn handen glippen en heeft, bij gebrek aan centrale regie, besloten om zelf in te grijpen. Eindhoven heeft in een regiopot voor industrie geld gevonden om de plannen van de buurgemeente af te kopen bij de ontwikkelaars, zodat verdozing wordt geremd. Maar Nuenen staat al lang schaakmat, het kan niet ingaan op het aanbod van de regio. 'Het is al te laat', zegt de wethouder van Nuenen die inmiddels wethouder-af is. 'Als je instemt met een distributiecentrum is er geen weg meer terug.'

Vergunningen

Platform voor onderzoeksjournalistiek Investico vroeg van de 150 grootste distributiecentra de bouwvergunningen en onderzoeken naar geluidsoverlast, luchtkwaliteit, verkeersbelasting en verlies van natuur. Van 83 adressen konden we een inventarisatie maken. In 36 procent van de gevallen ontbreekt een geluidsonderzoek, slechts 27 procent van de vergunningaanvragers deed onderzoek naar het verlies van flora en fauna. 25 procent deed onderzoek naar de luchtkwaliteit en 23 procent leverde in de bouwfase een onderzoek aan naar de verkeersbelasting.

Hoewel burgers stank, herrie en veiligheidshinder ondervinden van de vrachtwagens rondom distributiecentra hoeven de effecten van toegenomen verkeersbewegingen niet onderzocht te worden.

Binnen het Nederlandse vergunningstelsel bestaat er geen procedure specifiek voor een distributiecentrum. Hoe algemene wettelijke kaders worden ingevuld is aan gemeenten zelf, die zich dikwijls onverschillig tonen over de invulling. Stikstofdepositie van bouw of vrachtwagens wordt in de praktijk ook niet meegenomen bij vergunningaanvragen. Provincies moeten dit controleren, bij navraag door Investico wijzen zij ten onrechte naar de gemeenten en de eigen verantwoordelijkheid van bedrijven. ([hier is het oorspronkelijke artikel te vinden](#)).

Luister naar aflevering 195 van onze Podcast

Stephan Sanders spreekt met Bijou van der Borst, Karlijn Saris en Thomas Muntz

[► Nu luisteren](#)

Dit artikel is verschenen in *De Groene Amsterdammer* [Nr. 17 / 2022](#)

Lees de [geannoteerde versie van dit verhaal](#) met een uitgebreide verantwoording van het onderzoek

Dit is een onderzoek van de Investico masterclass

Van oktober 2021 t/m april 2022 verdiepte de masterclass onderzoeksjournalistiek van Investico en *De Groene Amsterdammer* zich in de “verdozing” van het Nederlandse landschap, onder begeleiding van Investico-hoofdredacteur Thomas Muntz en *Groene*-redacteur Coen van de Ven. Voor dit artikel vroegen we tientallen bestemmingsplannen en bouwdoSSIERS op bij gemeenten en provincies. Door heel het land spraken wij met ontwikkelaars, wethouders, gedeputeerden, lobbyverenigingen, wetenschappers en protesterende bewoners.

[Meer over de masterclass](#)

De onderzoekers ontvingen voor de duur van het project een beurs vanuit het programma Expertisebevordering van het [Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten](#)

■ ONDERZOEK

Bij VidaXL moet 'alles zo goedkoop mogelijk', behalve de beloning van de bazen

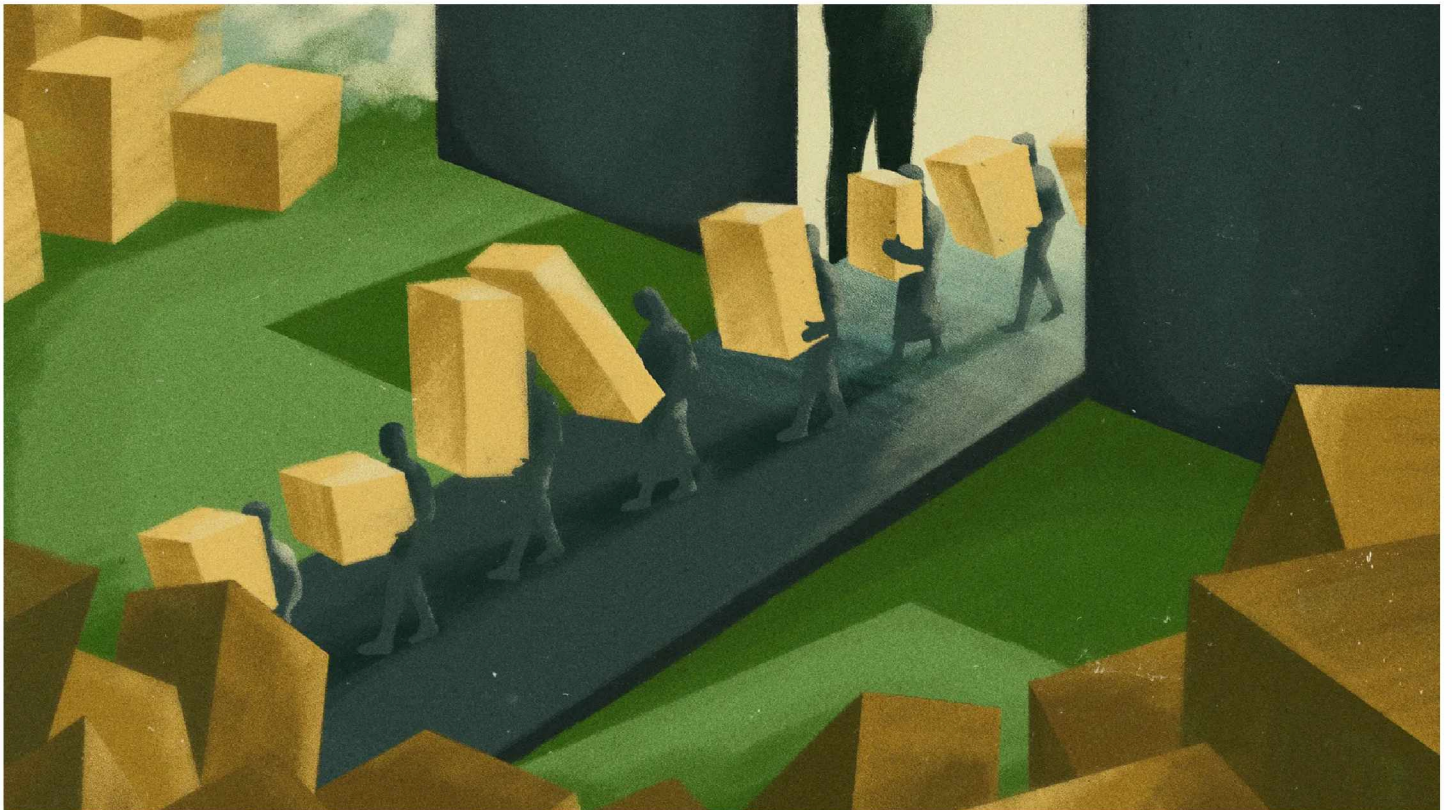
Onderzoek De twee bazen van woonwebwinkel VidaXL in Venlo verdienen miljoenen met Chinese 'meuk', maar personeel wordt uitgeknepen en gemeenten in de regio draaien op voor de kosten van een recordaantal arbeidsmigranten.

Carola Houtekamer en Merijn Rengers

17 januari 2025 om 20:47 Leestijd 15 minuten

Luisteren 🎧

Leeslijst 📄

Illustratie Anne van Wieren

Online woonwinkel VidaXL houdt half december 2022 de kerstborrel in eigen huis, in een conferentieruimte op de eerste

verdieping van haar allernieuwste *extra large*-distributiecentrum bij Venlo. Het personeel - althans: het kantoorpersoneel - is vanaf de namiddag welkom voor borrel en buffet.

Er is genoeg te vieren: VidaXL heeft in 2022 260 miljoen euro winst gemaakt - de eigenaren gaan zichzelf 210 miljoen aan dividend uitkeren. De baas komt speechen en voor het aansluitende feest staan twee beschilderde vleugels van de lokale act Mad Pianos klaar.

De vleugels staan opgesteld voor een rij grote inpandige ramen. De gasten kijken langs de piano's zo het distributiecentrum in. Non-stop zien ze pakketten op een lopende band voorbijkomen. Het Oost-Europese magazijnpersoneel heeft geen vrij; de kerstdrukke duldt geen vertraging.

Er staat een nieuw e-book voor je klaar

Download het e-book 'Miniapolis' van Rob van Essen, als onderdeel van je abonnement.

[Download mijn e-book](#)

Het was een kerstborrel zoals er zoveel zijn, vertelt een oud-werknemer twee jaar later. Maar één ding herinnert hij zich nog precies: het was de eerste keer dat hij Wouter Bakker zag, één van de twee eigenaren.

Over dit artikel

NRC sprak met tientallen omwonenden van Greenport, ambtenaren uit lokale gemeentes, bestuurders, andere betrokkenen en (oud-)werknemers van VidaXL van verschillende afdelingen uit verschillende periodes. Zij willen anoniem blijven wegens afspraken die ze maakten met hun werkgever. Daarnaast las NRC beleidsstukken,

gerechtelijke uitspraken, jaarverslagen en interne communicatie en documenten.

Bakker zit doorgaans in China, van waaruit hij de inkoop en productie van het VidaXL- assortiment regelt: kasten, kamerschermen, boxsprings, rotan loungesets, sisal krabpalen, tuinlantaarns in de vorm van Japanse pagodes. Tijdens de pandemie was Bakker nauwelijks in Nederland, maar nu is hij even terug. Het personeel is benieuwd, ze zien hun baas vrijwel nooit.

Die nieuwsgierigheid komt maar van één kant, blijkt al gauw. Bakker geeft niemand een hand, maakt met niemand een praatje, zegt niets. Pas als zijn compagnon Gerjan den Hartog – de andere eigenaar van VidaXL – het woord neemt, komt hij tot leven. Als die tijdens zijn speech over de omzet- en winstcijfers begint, begint Bakker te klappen en te schreeuwen.

De oud-werknemer en z'n collega's zijn verbluft. Onder het personeel zijn juist twijfels over VidaXL. Over collega's die opeens hun baan verliezen, de ondoorzichtige beloningen, de agressieve fiscale constructies, de matige kwaliteit van de spullen. Het bedrijf manipuleert online reviews en werknemers hebben enveloppen met contanten gezien die richting de Roemeense vestiging gingen – waar was dat geld voor? Ze ergeren zich aan de extreme ongelijkheid op de werkvloer: de baas die uit z'n Porsche Panamera of Mercedes-Maybach stapt naast uitgebluste Polen die staan te blowen op het parkeerterrein.

Terwijl Bakker joelt, blijven zij ijsig stil.

Dassenburchten en faunatorens

„Groots leven voor weinig” is de slogan waarmee VidaXL z'n immense catalogus van tuinmeubilair en woonaccessoires

aanprijst. Groots zijn ze: de distributiecentra, de groeicijfers, de winsten. Datzelfde geldt voor de ambities van de Limburgse gedeputeerden en wethouders die VidaXL naar Greenport Venlo haalden. Het bedrijventerrein, waarvan de ontwikkeling zo'n vijftien jaar geleden begon, moest een voorbeeld voor Nederland worden, met hoogwaardige werkgelegenheid, agro- en maakindustrie en innovatieve startups. In de officiële plannen voor het „klimaatadaptieve en natuurinclusieve werklandschap” was aan alles gedacht, tot aan dassenburchten en een faunatoren voor vleermuizen toe.

Weinig is van die ambities terechtgekomen. Wie nu naar Greenport Venlo rijdt, stuit op een muur van gigantische blokkendozen. De woningmarkt in de omliggende dorpen is ernstig verstoord geraakt door de komst van de duizenden buitenlandse uitzendkrachten die in die dozen werken. Venlo opende in 2023 het grootste registratiepunt voor arbeidsmigranten van Nederland. Aan twaalf loketten worden de inschrijvingen van meer dan 33.000 mensen per jaar afgehandeld.

Zo strak als de lijnen op Greenport zijn, zo rommelig is de huisvesting voor die uitzendkrachten. Zij wonen noodgedwongen op zolders en in omgebouwde schuren, in afgeleefde hotels, flexwoningen, containers en chalets in de omliggende dorpen. Hun slaapplekken zijn, in tegenstelling tot die van de dassen en de vleermuizen, nooit ingetekend in het Noord-Limburgse 'werklandschap'. Maatschappelijke voorzieningen ook niet - die zijn voor rekening van de gemeenten Venlo, Horst aan de Maas en Venray.

Werkgeversorganisaties en lobbygroepen benadrukken dat arbeidsmigratie onmisbaar is voor de Nederlandse economie. Maar er zijn ook andere geluiden, van links tot rechts. In het najaar van 2024 oordeelde de Adviesraad Migratie dat de kortetermijnbelangen van werkgevers te lang voorop hebben gestaan. Slechtbetaalde arbeidsmigranten brengen de welvaart in Nederland omlaag, terwijl de winsten bij een klein groepje werkgevers belanden, schreef de adviesraad.

Nergens wordt deze tweedeling beter zichtbaar dan bij VidaXL op Greenport.

De 'klavertjes' van Greenport

Cradle to cradle, circulaire economie, beter onderwijs, meer onderzoek, mooiere natuur, innovatieve bedrijven, inwoners die niet meer weg willen. De Limburgse gedeputeerde ruimtelijke ordening ^{5.1.2.e} komt in 2009 superlatieven tekort in zijn voorwoord bij het 'Masterplan gebiedsontwikkeling' voor Greenport Venlo. Dat is dan nog een groot stuk boerenland met kassen en boomteelt tussen Venlo en de dorpen Horst en Sevenum. Limburg kampt met bevolkingskrimp en werkloosheid. En ^{5.1.2.e} de CDA'er die in een provinciale publicatie wordt gekarakteriseerd als 'bulldozer' en 'gepassioneerde tamboer-maître', gaat dat veranderen.

In opdracht van Driessen heeft een landschapsarchitect een plan getekend voor de „harmonische en duurzame” ontwikkeling van het 5.400 hectare grote gebied. ‘Klavers’ is het toverwoord: op organisch gevormde percelen, die als klaverblaadjes per drie of vier op elkaar zullen aansluiten, moeten bedrijven in de agribusiness, glastuinbouw, logistiek en maakindustrie alle ruimte krijgen. Het masterplan, dat is geïllustreerd met foto’s van aardbeien en komkommers, is goed voor alles: voor werkgelegenheid, voor het landschap dat „diep tussen de gebouwen door zal dringen,” en voor de cohesie. In de „clusters van ‘klaverblaadjes’ zullen samenwerkingsverbanden groeien.”

In 2022 keerden de oprichters zichzelf 210 miljoen euro dividend uit

Over mensen gaat het lijvige document nauwelijks. Het woord ‘arbeidsmigrant’ valt één keer. Voor hen zijn enkele „geclusterde huisvestingsmogelijkheden mogelijk voorzien nabij de kernen in het gebied” – verder staat er niks.

De presentatie van het 117 pagina’s dikke masterplan valt midden in de wereldwijde kredietcrisis. De werkgelegenheid loopt terug, banken vallen om, de economie krimpt en bedrijven investeren niet meer. Niemand kijkt naar dat klaverplan.

Het begon met pokerfiches

Als studenten ^{5.1.2.e} en ^{5.1.2.e} elkaar aan het begin van het millennium leren kennen op de Technische Universiteit in Delft, besluiten ze samen te gaan ondernemen. Inkopen, optimaliseren, verkopen, dat is wat ze willen. Maar wát?

Na een reis naar China beginnen ze in 2006 vanuit een zolderkamer in Rotterdam met het online verkopen van pokerfiches. Al snel volgen andere producten uit China: massagetafels, trampolines, voetbalspellen. Het blijkt een gouden formule, ziet dagblad *De Gelderlander*, dat de ondernemers in 2010 spreekt. Zij zetten dan 40 miljoen euro om en doen dagelijks 1.300 pakketjes op de post en hebben inmiddels een gloednieuw pand in Wijchen betrokken. „Met sommige producten zijn wij onverslaanbaar,” zeggen Bakker en Den Hartog in het enige interview dat ze ooit zullen geven.

Ze halen hun producten tegen bodemprijzen uit China, verscheppen die naar Nederland en verkopen ze via Amazon en eBay door heel Europa. Concurrenten drukken ze met dumprijzen uit de markt. Hun Nederlandse site heet Koopgoedkoop.nl, wat de kern van de bedrijfsfilosofie perfect samenvat: alles zo goedkoop mogelijk.

Dat voelt ook het personeel. Voor salarisverhoging is nooit ruimte, merken werknemers die bij het snel groeiende bedrijf in dienst gaan. Er zijn alleen kruimels. Zo krijgt in 2012 het hoofd verkoop een mailtje van de directie, als het maandtarget van 1,2 miljoen omzet is gehaald. Dat betekent een paar ton extra winst voor Bakker en Den Hartog. Het hoofd verkoop mag „een budget van 500 euro” verdelen „over ca. 35-40 personen”, staat in het mailtje dat *NRC* inzag. Uiteindelijk krijgen de leden van het verkoopteam allemaal „een vaktechnisch gerelateerd boek, met persoonlijke boodschap”.

De kwaliteit van de Chinese spullen is matig. De softwareontwikkelaars werken vanuit een kantoor in Utrecht, op eigen VidaXL-bureaustoelen. Een oud-werknemer: „De ene na de andere ging kapot, er stonden er wel vijftig in de hoek. Het stoelenkerkhof noemden we dat.”

Twee jaar later, in 2012, is het pand in Wijchen alweer te klein. De zakenpartners – Bakker is steeds vaker in China te vinden, Den Hartog bestiert de Nederlandse activiteiten – vinden 40 kilometer zuidelijker een groter pand op een industrieterrein in Venray. Een jaar later, in 2013, is het tijd voor de volgende stap. Voortaan worden de spotgoedkope producten met internationale uitstraling verkocht onder de nieuwe merknaam: VidaXL, groots leven.

Illustratie Anne van Wieren

Weg met de klavertjes

Eén eenzaam distributiecentrum, een gloednieuwe weg dwars door een landbouwgebied en Villa Flora, een groot gebouw in de vorm van een kas, dat grotendeels leegstaat. Dat is wat Richard Elich in 2013 ziet vanuit zijn nieuwe kantoor in de 70 meter hoge, witte InnovaToren, een jaar eerder nog de blikvanger van de Floriade-tentoonstelling in Venlo.

De vastgoedman, die eerder bedrijventerreinen in Roosendaal en Lelystad uit de grond stampte, moet in opdracht van de provincie Limburg en de omliggende gemeentes Greenport Venlo op de kaart zetten. Er is werk aan de winkel, ziet hij. Van de verwachting dat bedrijven na de Floriade van 2012 als vanzelf de weg naar het gebied zouden vinden, is weinig terechtgekomen.

Dat was niet wat Limburgse politici als (oud-)gedeputeerde Ger Driessen en Léon Frissen, burgemeester van Horst aan de Maas en later commissaris van de Koning, voor ogen hadden toen ze in de crisisjaren probeerden het klaverplan nieuw leven in te blazen. De project- en contractmanager van het ontwikkelbedrijf Greenport Venlo, Jac Jeurissen, vat de gang van zaken samen tegenover *NRC*: „Frissen dacht waarschijnlijk: we beginnen gewoon met de Floriade, dan volgt de gebiedsontwikkeling wel. En dat klopte: toen er eenmaal een vertakking van de snelweg lag, kwam de rest er ook.”

Elich heeft in zijn nieuwe functie de bestemmingsplannen eens goed bekeken, en hij heeft wel een idee over hoe hij Greenport vol kan krijgen. Als eerste rekent hij af met de frivole klaver-ideeën, vertelt hij. Hij wil logistieke bedrijven naar Greenport halen. Maar op een klaverblaadje past geen distributiecentrum. „Logistieke bedrijven willen grote en rechthoekige vormen. We hebben de kavels klavertje voor klavertje rechtgetrokken.”

Stap twee is het in de markt zetten van die grote, rechte kavels. Het is klassiek makelaarswerk. Elich en zijn team leggen lijsten van geïnteresseerden aan, bouwen een „mooie website” en gaan naar grote vastgoedbeurzen: de Mipim in Cannes, de Exporeal in München. Ook komen er „relatie-evenementen, borrels en een golftoernooi”.

De lokale en provinciale politici gaan mee in de vaart van Elich. De opvolger van Ger Driessen komt wekelijks langs en ook Stephan Satijn, de Venlose VVD-wethouder Economische Zaken die eerder

voor brancheorganisatie 'Nederland Distributieland' werkte, staat altijd klaar. Satijn denkt groot en maakt acquisitiereizen naar onder meer München, Barcelona, Istanbul en diverse steden in de VS, Japan en China, staat in gemeentelijke stukken. Elich: „Als een ambtenaar moeilijk deed, kon ik Satijn bellen en werd het geregeld. Kwam er een ceo in een privévliegtuig, dan stond Satijn 'm op te wachten. Hij pakte de *shine*.”

Opeens draait de wind. De rente is laag, het kopen via internet neemt een vlucht en in 2014 kiest modegigant Michael Kors voor Greenport als locatie voor een Europees 'XXL distributiecentrum' van 100.000 vierkante meter. Vlak daarna volgt PVH, het bedrijf achter modemerken Calvin Klein en Tommy Hilfiger. Opeens wil iedereen naar Venlo, een *sweet spot* op de route van de Rotterdamse haven naar de rest van Europa, met een gunstiger btw-beleid dan Duitsland en soepelere arbeidswetgeving dan in België. Elich en zijn team slijten de ene mega-kavel na de andere. „Het ging veel sneller dan gepland. We hadden er twintig jaar voor, maar we waren binnen vier jaar vrijwel uitverkocht.”

Een van de laatste bedrijven die hij binnenhaalt is VidaXL. Elich zelf benadert eigenaren Gerjan den Hartog en Wouter Bakker, die uit hun loods in Venray groeien. Op het gemeentehuis van Venlo voert wethouder Satijn onderhandelingen over grondprijzen, subsidies en kortingen. De provincie Limburg helpt mee door 1,8 miljoen euro subsidie toe te zeggen voor de verhuizing. Op 7 februari 2017 worden de handtekeningen gezet bij de notaris: voor 20,2 miljoen euro wordt VidaXL eigenaar van 145.000 vierkante meter bouwgrond op Greenport. Op ruim 90.000 vierkante meter daarvan staat een nieuw distributiecentrum ingetekend.

Vastgoedspeculatie

De zaken gaan kennelijk geweldig. Na de opening van het distributiecentrum en het bijbehorende kantoor, eind 2017, zien

de werknemers op het hoofdkantoor van VidaXL het wagenpark veranderen. De middenklassers van de directieleden maken plaats voor Porsches en andere dure auto's.

Het geld komt uit een behendige vastgoeddeal. Krap drie maanden na het bezoek aan de notaris verkopen Den Hartog en Bakker de grond en het in aanbouw zijnde distributiecentrum door aan het WestInvest Gesellschaft für Investmentfonds, een investeringsvehikel van de Duitse vastgoedbelegger Deka Immobilien. De verkoopprijs: 94,25 miljoen euro, op voorwaarde dat VidaXL de komende tien jaar huur betaalt aan Deka. Deze 'sale en leaseback'-constructie is gangbaar in de vastgoedwereld: Deka verzekert zich met de aankoop van tien jaar stabiele huurinkomsten, terwijl de twee oprichters van VidaXL in een klap multimiljonair worden.

*Het imago krijgt een knauw door een Omroep
Max-filmpje van iemand*

Het personeel moet in de krant lezen dat hun nieuwe werkplek al is doorverkocht voordat die is afgebouwd. Datzelfde geldt voor de provincie Limburg. Alert eist die de 1,8 miljoen euro terug: de subsidie was niet bedoeld voor vastgoedspeculatie. [VidaXL vecht de beslissing aan in de rechtbank, en verliest.](#)

Het maakt niet uit. Bakker en Den Hartog hebben de volgende sale en leaseback-constructies met Deka al klaar staan. In de jaren daarna verwisselen ook de twee nieuwe VidaXL-distributiecentra, een paar honderd meter verderop op Greenport, nog op de tekentafel van eigenaar. In mei 2019 koopt Deka het tweede gebouw voor 126 miljoen euro, blijkt uit gegevens van het Kadaster. Begin 2022 volgt de derde loods, die in de woorden van een voormalig magazijnmedewerker zo groot is „dat als je naar het

einde kijkt, alles wazig wordt". Met die laatste doorverkoop verdient VidaXL ruim 200 miljoen euro.

Het bedrijf verkoopt op dezelfde manier zijn distributiecentra in Polen en Australië. Er komt een groot kantoor in China, er komen webshops en dochterbedrijven in 29 landen en eigen fabrieken in lagelonenlanden. De top reist eens in de paar maanden naar Hongkong om te vergaderen, dat scheelt belasting. Het aantal eigen werknemers groeit ondertussen naar tweeduizend. Klantenservice-afdelingen verhuizen van de ene op de andere dag van Roemenië naar de Filippijnen, software-ontwikkelaars van Utrecht naar India, fabrieken van China naar Indonesië en Vietnam. Een waaier aan uitzendbureaus - Jupiter, EuroDetach, Otto, Haedex en Pollux - levert in de regio Venlo Litouws, Pools en Roemeens magazijnpersoneel.

De financiële resultaten zijn ongekend voor een bedrijf dat nog maar vijftien jaar bestaat. In 2021 maakt VidaXL 177 miljoen euro winst, een jaar later bijna 260 miljoen. Het meeste geld komt uit de vastgoeddeals. In 2022 keren oprichters Den Hartog en Bakker zichzelf 210 miljoen euro dividend uit.

Draagvlak voor Greenport neemt af

Terwijl de 'XXL distributiecentra' op Greenport Venlo als zwammen uit de grond opkomen, slaat de sfeer bij de gemeentes in de omgeving om. Het gebied moest ook kleinere bedrijven trekken, was het idee, maar die komen niet. De geplande 'kennis-campus' in de oude Floriadegebouwen raakt ook maar niet vol. 'Hoogwaardige werkgelegenheid' is er mondjesmaat. Wel gaan overal in de omgeving pensions en woonparken voor arbeidsmigranten open.

Als adviesbureau Berenschot in het voorjaar van 2022 in opdracht van de lokale overheden hun onderlinge samenwerking op

Greenport evalueert en daarvoor een aantal wethouders en andere betrokkenen interviewt, vertellen die dat het „maatschappelijk en politiek draagvlak” begint af te nemen. „Duurzaamheidsambities, zoals *cradle to cradle*” zijn op de achtergrond geraakt, vertellen ze. Er is „geen bestuurlijke consensus” over het uitblijven van 200 hectare toegezegde natuurontwikkeling door de provincie Limburg. De ontwikkeling is te snel gegaan, er is een discussie over 'verdozing' ontstaan, de bedrijven op Greenport komen „van buiten”. Bovendien hebben de grote aantallen buitenlandse werknemers „impact op de leefomgeving en gemeenschappen”, en leiden ze „tot problemen met huisvesting.”

De bedrijven op Greenport, staat in het rapport, zijn wel „zeer positief”.

De omgekeerde piramide

Heel even toont VidaXL zich een goede buur. Eind 2021 verschijnt een trotse mededeling op de website van De Venlosche Boys: VidaXL wordt 'diamantsponsor' van de voetbalclub. Cultureel centrum 'Wereldpaviljoen Steyl' krijgt een donatie, net als voetbalclub SV Blerick en hockeyclub Delta. Tennisclub Venlo opent begin 2022 twee nieuwe, door VidaXL gesponsorde padelbanen en op de Facebookpagina van de voedselbank van Venlo verschijnt een paarse cheque van 5.000 euro van de 'VidaXL Foundation'.

Twee jaar later is de sponsoring alweer voorbij. De donatie aan de voedselbank bleek eenmalig, het contract met de Venlosche Boys wordt teruggedroschroefd, de tennisclub hoort niks meer van VidaXL. Alleen voetbalclub VVV Venlo krijgt nog geld. De contactpersoon voor de clubs en organisaties in de omgeving wordt ontslagen en niet opgevolgd. Niemand krijgt meer contact met VidaXL, ze weten niet eens wie ze moeten bellen.

Den Hartog en Bakker zijn wel weer klaar met de sponsoring, nu alle lokale vergunningen binnen zijn – is de analyse van meerdere (oud-)werknemers. De distributiecentra zijn af, de gebouwen doorverkocht. Het charmeoffensief heeft zijn werk gedaan.

Alles en iedereen is instrumenteel bij VidaXL, van hoog tot laag. Met het kantoorpersoneel in Venlo wordt net zo hard onderhandeld over geld als met transportbedrijven en Chinese fabrieken, zeggen (oud-)werknemers tegen NRC. Het loongebouw van het bedrijf, waar in 2023 bijna 2.300 mensen werken, is niet transparant en de pensioenafdracht door VidaXL is laag, blijkt uit een pensioenoverzicht uit 2017 dat een van hen met NRC deelt.

Kantoormedewerkers kunnen van de ene op de andere dag worden ontslagen. Een oud-medewerker: „Dat ging heel raar. Ineens werden al je afspraken uit je agenda getrokken. Je krijgt geen handje meer, je krijgt niemand meer te spreken.” Een ander: „Soms zat je met een collega op een project, en die was dan ineens verdwenen.”

Sommige medewerkers vertrekken uit eigener beweging, omdat ze niet meer met de bedrijfsvoering konden leven. Ze zagen hoe opsporingsdienst FIOD in 2015 bij VidaXL binnenviel, maar hoorden nooit waarom – het kwam niet tot een zaak. Drie (oud-)medewerkers vertellen los van elkaar aan NRC dat er in de periode rond 2018 en 2019 cash vanuit Venlo naar de vestiging in Roemenië werd gebracht, duizenden euro's in contanten. Die gingen mee in de handbagage van medewerkers. Waar het geld eindigde, was niet duidelijk.

Een oude Duitse stadsbus rijdt rond om de Polen naar huis te brengen

Ook vertellen de oud-medewerkers dat Wouter Bakker in China leefde „als in een pretpark“, omgeven met luxe en drank in karaokebars. Hij dulde alleen Chinese werknemers „omdat die zo gehoorzaam zijn“, vertellen zij. Als hij in Nederland op kantoor is, zit hij „opgesloten in een kamertje“, hij maakt geen contact.

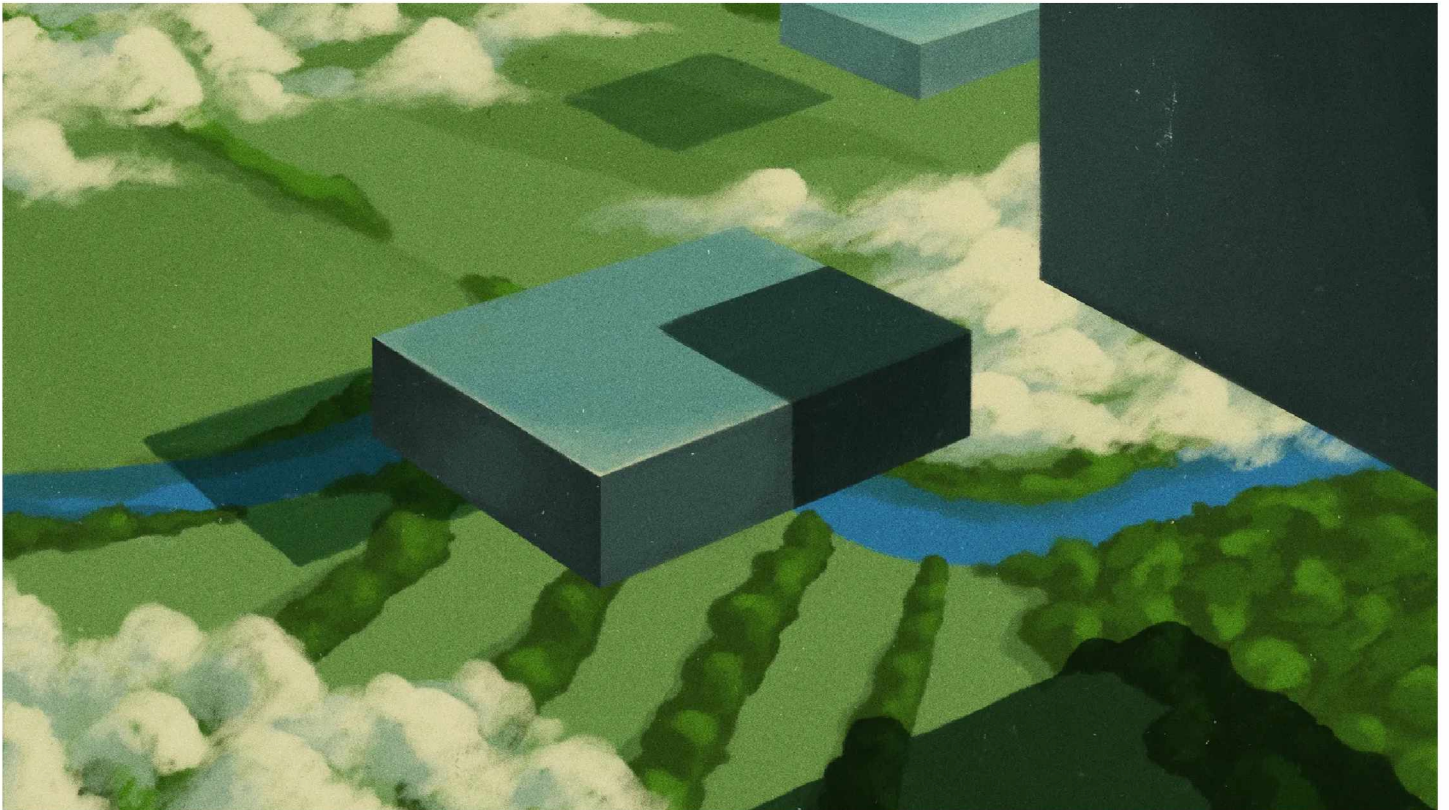
Voor de klantenservicemedewerkers is het nog schraler. Het verloop is er groter, het werk zwaarder en de betaling slechter, vertellen oud-medewerkers van die afdeling. De salarissen worden vanaf 2010 bijna een decennium lang niet verhoogd, waardoor medewerkers uiteindelijk nog maar net het minimumloon verdienen. Een oud-medewerker: „Customer service is het putje“.

De belabberde service en slechte kwaliteit maakt klanten woedend, zegt een andere oud-medewerker: „Het ging er vaak hard aan toe, medewerkers moesten huilen.“ De klantenservice is zo slecht bereikbaar dat de Autoriteit Consument en Markt in 2019 verbetering eist. De financieel directeur van VidaXL wordt op kantoor bij de ACM ontboden, weten ze op kantoor. In de maanden daarna laat hij cijfers zien die moeten aantonen dat het inmiddels beter gaat. Maar op de afdeling weten oud-medewerkers: de Excelsheets met de cijfers zijn handmatig opgeplust vóór ze naar de toezichthouder gaan. In de slechte bereikbaarheid van de klantenservice verandert er niks.

Het imago van VidaXL krijgt een knauw als consumentenprogramma *Max Meldpunt* van omroep Max in 2020 een filmpje maakt over een klant die door een pas aangekocht bankstel zakt. Medewerkers zeggen dat het personeel zelden zelf spullen op de webshop koopt, ondanks de personeelskorting. De online reviews geven geen waarheidsgetrouw beeld. „We importeerden goedkope Chinese meuk voor Europa, met slechtbetaalde mensen. Was dit nou goed voor de wereld?“, zegt een oud-medewerker die zelf vertrok.

Diverse oud-medewerkers vertellen dat VidaXL klagende mensen nabelde en geld bood in ruil voor een betere recensie op sites als Trustpilot. Eén: „Die kregen zoveel dat ze hun review herschreven of weghaalden.”

Helemaal onderaan, bij de medewerkers van het distributiecentrum, blijft er al helemaal weinig over. Zwaar werk, slechte betaling, geen loyaliteit. Een ongeluk in het Nederlandse distributiecentrum in 2018 met een Roemeense jongen die zijn knie ernstig beschadigt, wordt stilletjes afgekocht, vertellen vier mensen, zijn moeder moet hem komen ophalen.

Illustratie Anne van Wieren

Litouwse en Poolse nummerplaten

„Weer een mooie derde plek behaald in de lijst Logistieke Hotspots van Nederland”, schrijft ontwikkelbedrijf Greenport Venlo eind december 2024 op haar website. Het is maar een van de vele juichende verhalen op de site over het gebied. De ruiter- en menroutes, de fietspaden, de „logistieke luchtbrug van VidaXL”

tussen twee loodsen, de zonnepanelen op de distributiecentra, de „gezonde, prettige en zeer duurzame werklandschappen“, alles is een succes.

John van Dooren ziet iets anders. Hij woont een paar honderd meter verderop en praat met NRC. Hier, vlak naast een van de distributiecentra van VidaXL, op een van de laatste niet bebouwde percelen van Greenport, tussen twee windmolens, wil het bedrijf een XL-logement voor zijn uitzendkrachten neerzetten, ook al mogen er eigenlijk geen mensen wonen vanwege het lawaai en de slagschaduw van de windmolens.

Op het terrein staat een enkele vrachtwagen. Het regenwater zakt er moeilijk weg. Er is geen mens op straat.

Tot klokslag drie uur, dan treedt de avondploeg aan en stroomt de Greenportlane vol met auto's met Duitse, Litouwse en Poolse nummerplaten. Een afgedankte Duitse stadsbus rijdt een rondje langs de distributiecentra van VidaXL, om de Poolse, Roemeense en Litouwse arbeidsmigranten op te pikken. De chauffeur, een Pool zonder voortanden, rijdt hen naar hun stacaravans in Peel en Maas en hun pension in Kerkrade.

Van Dooren heeft de immense hallen van Greenport op het dorp af zien rollen. Net als de onvoorziene neveneffecten: de vermoeide Roemenen die met hun plastic tasjes langs de weg sjokken, de dakloze Litouwer die in 2023 in de vroege ochtend in een maisveld naast Greenport werd geraakt door een hakselaar en dood werd gevonden; *Follow the Money* [reconstrueerde zijn verhaal](#). In de bossen rond Venlo zwerft een groep van zeker vijftig dakloze- en werkloze arbeidsmigranten. Afgelopen Kerst vonden vogelaars een overleden Poolse arbeidsmigrant in zijn tentje vlak onder Greenport.

Reageren? Onderzoek@nrc.nl

De omgeving is dichtgeslibd met Oost-Europese uitzendkrachten, zegt Van Dooren. Gemeente Horst aan de Maas, waar hij woont, heeft zo'n 44.000 inwoners en draagt de zwaarste last. In maart 2024 telde de wethouder 140 officiële logementen voor arbeidsmigranten, met 4.022 bedden in totaal. Dat is exclusief de arbeidsmigranten die in gewone huizen wonen, of op illegale plekken. En exclusief de zeshonderd bedden plus overnachtplaats voor honderd chauffeurs met hun vrachtwagens die VidaXL naast het distributiecentrum wil bouwen - al zijn de voorbereidingen voorlopig stilgelegd, na een bezwaarschrift van Van Dooren en vereniging 'Behoud de Parel', die strijdt voor de leefbaarheid in het gebied. „Hoe kun je nou mensen laten wonen op een industrieterrein tussen de windmolens?”

De prognose is dat in 2030 een kwart van de bevolking in Horst aan de Maas arbeidsmigrant is. Er komen steeds meer slaapplekken bij, omdat huisvesting een verdienmodel in zichzelf is. Zo is oud-gedeputeerde Ger Driessen, ooit aanjager van het klaverplan waarin de slaapplekken niet waren ingetekend, nu met zijn adviesbureau betrokken bij de bouw en verkoop van 720 woningen voor buitenlandse werknemers in Venlo.

Gerjan den Hartog en Wouter Bakker hebben de buit al binnen. In het absolute topjaar 2022 was de nettowinst 260 miljoen, in 2023 nog maar 30 miljoen. De vraag is hoelang zij nog eigenaar blijven. Maar de distributiecentra zullen blijven, inclusief de huisvestingsproblematiek.

De gemeentes rond Greenport betalen daarvoor alle kosten: de informatiepunten in de dorpen, de inschrijfbalies op de gemeentehuizen, de maatschappelijke ondersteuning, de kinderen van arbeidsmigranten die een tijdje naar school komen, de politie die af moet op geluidsoverlast en dronken ruzies, de daklozenopvang, de verslavingszorg, de stichting die werkloze arbeidsmigranten terug naar huis begeleidt.

Het is schrapen. Het Poolse steunpunt in kerkdorp Meterik, ondergebracht in het Poolse supermarktje tegenover een dichtgetimmerd café dat dienstdoet als arbeidsmigrantenpension, moest vorig jaar sluiten. Er was geen geld meer voor twee computers en een printer.

Wederhoor

Vanaf mei 2024 probeert NRC in contact te komen met VidaXL met het verzoek voor een gesprek. Meerdere mails en conversaties met de chatbots en het buitenlandse callcenter leidden niet tot contact. VidaXL heeft geen persvoorlichter. In de zomer bezocht NRC het hoofdkantoor, maar ook daarna werd geen contact opgenomen. Toen NRC eind 2024 een uitgebreide vragenlijst stuurde, werd NRC een week later benaderd door crisiscommunicatiebureau MI7 Media Intelligence. Een uur voor de laatste deadline volgden antwoorden.

In zijn algemeenheid laat het bedrijf weten dat VidaXL „een gezond bedrijf is, ook omdat er op de kosten wordt gelet.”

Over de kwaliteit van de spullen zegt VidaXL dat het „niet zo zijn uitgegroeid als de kwaliteit zo slecht zou zijn als wordt gesuggereerd.” Werknemers worden „marktconform” betaald, „anders zou niemand bij ons willen werken.” Over de sponsoring zegt VidaXL dat de groei van de verkoop afnam na de coronaperiode, „waardoor wij genoodzaakt waren de sponsorbudgetten te verlagen.” VVV Venlo en de Venloop krijgen nog wel sponsoring.

VidaXL bevestigt dat het klanten nabelt die een negatieve review schreven en hen dan een vervangend product, tegoedbon of geld aanbiedt. Op het ongeval met de Roemeense werknemer wil het niet ingaan. Over de contanten die naar Roemenië gingen zegt VidaXL dat in 2018 en 2019 in Roemenië niet overal digitale betalingen werden geaccepteerd en er daarom soms „ten behoeve van de normale bedrijfsvoering” contant werd betaald zoals voor een restaurant. „Er zijn geen ongeoorloofde betalingen gedaan.” Waarom het geld uit Venlo moest komen, licht het bedrijf niet toe. VidaXL ontkent dat rapportages aan de ACM zouden zijn opgepoetst.

De ACM laat weten dat er in 2019 een „snelle interventie” bij VidaXL is gedaan en dat in 2020, na een toename in de klachten over de bereikbaarheid van de klantenservice „weer contact is geweest”.

Een woordvoerder van Greenport laat weten dat het niet nieuw is dat er „buitenlandse werknemers” in het gebied werken. „Wat wel nieuw is: wij willen in onze gebiedsontwikkeling initiatieven van bedrijven op het gebied van goede huisvesting en begeleiding van *short-stay*

arbeidsmigranten bij het eigen bedrijf faciliteren. VidaXL neemt hiervoor haar verantwoordelijkheid, maar helaas kan het initiatief niet rekenen op draagvlak bij de omgeving.”

Een versie van dit artikel verscheen ook in [de krant van 18 januari 2025](#).

Delen

Mail de redactie

WINKELS

Volg

**Dit is niet de originele verpakking,
wel een originele**

20 uur geleden

**Kleine marktplaatsen kunnen
nauwelijks aan verplichte
belastingrapportage voldoen**

1 dag geleden

Voor alle Plus-abonnees

Schrijf je in voor de nieuwsbrief 'Voorkennis'

Twee keer per week stuurt de economieredactie een nieuwsbrief met daarin hun analyses over actuele ontwikkelingen

Inschrijven

NRC

Over ons
Werken bij
Auteursrecht
Privacy
Leveringsvoorwaarden
NRC Code
Onze app
Archief
Adverteren
E-book

Contact

Redactie
Opinieredactie
De ombudsman
Colofon
AdSales
Klantenservice
Familieberichten

Mijn NRC

Neem een abonnement
Inloggen
Account aanmaken
Digitale krant
Mijn leeslijst
Mijn abonnementen
Service & bezorging
Nieuwsbrieven
Privacyvoorkeuren

NRC-websites

Mediahuis NRC
NRC Carrière
NRC Webwinkel
NRC Lezersfonds

Een langetermijnperspectief voor EU-arbeidsmigranten in de gemeente Hollands Kroon

Kerninzichten en kansen
voor beleid en uitvoering

Jolien de Vries
Anna Bilenka
Yaman Attar
Tanja Kozak
Ani Popova
Sandrine Lafay
Hans Hemels

Om te beginnen...

In opdracht van de gemeente Hollands Kroon voerde OpenEmbassy van oktober 2023 tot en met februari 2024 een kwalitatief onderzoek uit met mensen die als EU-arbeidsmigrant naar Hollands Kroon komen.

De vraag die centraal staat is: ‘Hoe kunnen mensen die als EU-arbeidsmigrant naar de gemeente komen volwaardig deel uitmaken van de lokale samenleving? En wat zijn hun eigen behoeftes hierin?’ Deze vraag sluit aan bij de ambitie van het bestuur van de gemeente om beter te weten te komen wat mensen nodig hebben om zich langer in de gemeente te vestigen. Zodat de gemeente, samen met verschillende (lokale) partners, hier concrete acties op kan ondernemen. Met als doel dat, wanneer mensen voor een langere tijd in de gemeente willen blijven, zij dit makkelijker kunnen doen en ook volwaardig deel uit kunnen maken van de lokale samenleving.

In deze rapportage presenteren wij de 8 belangrijkste thema's die uit de data naar voren zijn gekomen. Aan de thema's koppelen we kansen waar de gemeente, of lokale partners van de gemeente, concreet mee aan de slag zouden kunnen gaan. Hier maken we gezamenlijk een eerste slag tijdens de ontwerpssessie die gepland staat op 18 april.

Opbouw rapportage

Deze rapportage is als volgt opgebouwd:

1. Eerst bespreken we kort de **onderzoeksopzet en de ingezette onderzoeksmethodieken**.
2. Vervolgens geven we een schets van de **lokale context** waarin EU-arbeidsmigranten in Hollands Kroon zich bevinden.
3. Daarna gaan we in op **twee onderscheidende factoren die invloed hebben op de behoeften van mensen die als EU-arbeidsmigrant in Hollands Kroon zijn**:
 - de doelen die mensen aan hun verblijf verbinden
 - het beoogde verblijfsperspectief
4. **8 kernthema's**
 - Behoeftes aan stabiliteit uit zich op verschillende manieren en is afhankelijk van het verblijfsperspectief¹
 - Mensen ervaren beperkte toegang tot het reguliere zorgsysteem

¹ In dit kernthema zoomen we in op de specifieke behoeftes die beide perspectieven met zich meebrengen, in kernthema 2 t/m 7 op behoeftes die breder gedeeld zijn, doel- en perspectiefoverstijgend.

- Toegang tot informatie en diensten van de gemeente en organisaties
- Mensen zijn vaak niet op de hoogte van hun rechten als werknemers in Nederland
- Mensen hebben behoefte aan meer lokale sociale contacten
- Informele netwerken spelen een grote rol in de toegang tot informatie en toegang tot andere levensgebieden, zoals huisvesting en (nieuw) werk
- De behoeften in taalonderwijs (Nederlands of Engels) lopen uiteen en zijn afhankelijk van het persoonlijke doel dat iemand met taal wil bereiken
- Beperkte informatie over de Nederlandse arbeidsmarkt en de link tussen huisvesting en werk leidt tot weinig incentive om naar nieuw werk te zoeken

1. Onderzoeksopzet

Voor het onderzoek in Hollands Kroon hebben wij drie methodieken ingezet: actieonderzoek, participerende observatie en een expertpool.

1. Actieonderzoek

-> Het direct ondersteunen van 8 arbeidsmigranten bij vragen en behoeften die zij hebben en hier tegelijkertijd kennis uit halen over wat werkt, wat niet werkt en wat nodig is. De actieonderzoek-aanpak bestaat uit de volgende stappen:

1. Op een gelijkwaardige manier gaan wij het gesprek aan met de persoon die we ondersteunen, dit kan altijd in de taal waarin iemand zich het meest comfortabel voelt.
2. We stellen samen met deze persoon een perspectiefplan op waarin in kaart wordt gebracht waar iemand heen zou willen en welke obstakels er in de weg staan.
3. Daarna realiseren we samen met de persoon zelf doorbraken om de obstakels op te lossen en stappen richting het perspectief te zetten.
4. Tegelijkertijd leren we hiervan. Wat zijn de belangrijkste obstakels? Welke creatieve oplossingen vormen zich in de praktijk? En eventueel: wat is er op beleids- of uitvoeringsniveau nodig om de situatie voor alle nieuwkomers te verbeteren?
5. Data wordt verzameld en geanalyseerd door de lens van het [“14 indicatoren model voor integratie” van Alison Strang](#) dat wij hebben toegepast op de Nederlandse context. Dit model laat zien wat er volgens nieuwkomers zelf nodig is om je thuis te voelen en een leven op te bouwen in een nieuw land. ²

2. Participerende observatie

-> Veldonderzoek in de gemeente: op de werkvloer en in de huisvesting (logies). Door middel van observatie, deelname aan activiteiten en gesprekken met mensen in een informele sfeer. Er hebben 9 veldbezoeken plaatsgevonden waarin we 3 huisvestingscomplexen, 2 werkplekken, 3 Poolse supermarkten en een taalaanbieder hebben bezocht. Gedurende de veldbezoeken hebben we uitgebreid gesproken met 21 professionals en 11 mensen die als EU-arbeidsmigrant in ^{5.1.2.e} zijn. Deze gesprekken begonnen soms al vóór het veldbezoek en werden in veel gevallen voortgezet na het veldbezoek. Onderzoekers hebben aantekeningen van deze informele gesprekken gelabeld aan de hand van de 14-indicatoren om ze mee te nemen in de analyse.

² Meer over [onze aanpak van actieonderzoek](#)

3. Expertpool

-> Twee bijeenkomsten van een groep van ongeveer 15 mensen die zelf als EU-arbeidsmigrant naar de gemeente Hollands Kroon zijn gekomen. Zij deelden als ervaringsexpert hun eigen ervaringen en die uit hun netwerk en dachten mee over oplossingsrichtingen voor de meest voorkomende obstakels.

De expertpool methodiek³ is ontwikkeld op basis van jarenlange ervaring met participatie organiseren met diverse groepen nieuwkomers. Inmiddels zijn er 250 nieuwkomers opgeleid en ingezet als expert in expertpools voor gemeenten, de VNG, maatschappelijke organisaties en het Ministerie van SZW. De methode bestaat uit de volgende elementen:

1. **Werving en community building** (minimale pool-grootte is ca. 15 deelnemers).
2. **Training en voorbereiding van de experts.** We trainen de experts om ze voor te bereiden op wat het betekent om deel te nemen aan een expertpool. Dit gaat over het goed managen van verwachtingen, over het voorbereiden inhoudelijk van het thema, en over de context waarin het gesprek plaatsvindt.
3. **Bijeenkomsten.** Twee bijeenkomsten waarin experts hun eigen ervaringen en de ervaringen die zij door middel van interviews opgehaald hebben uit hun eigen netwerken.
4. **Opleveren van input voor het onderzoek en het geven van constructieve feedback op het onderzoek.** Bij de bijeenkomsten is een actieonderzoeker aanwezig, die de input van de experts noteert en vervolgens verwerkt in een format waarin we de inzichten of lessen op een rij zetten. Het format maakt het mogelijk om zowel lessen te verzamelen als om deze om te zetten in kansen en vervolgstappen.

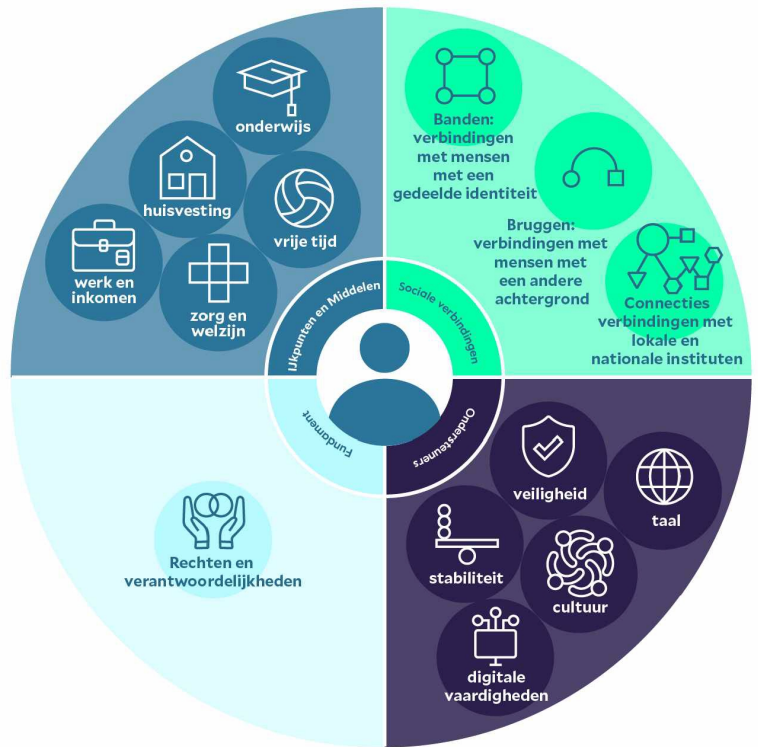
Analyse

De data die verzameld zijn met bovenstaande aanpak, zijn als volgt geanalyseerd:

- De actieonderzoekers hebben 356 inzichten verzameld en ingevoerd in een datasheet.
- De inzichten zijn gelabeld op basis van het “14 indicatoren model voor integratie.” Dit model laat zien wat er volgens nieuwkomers zelf nodig is om je thuis te voelen en een leven op te bouwen in een nieuw land. Het labelen op deze manier geeft ons de kans om data te ordenen en de samenhang tussen verschillende indicatoren te analyseren.

³ [Meer informatie over onze expertpoolmethodiek](#)

- Na het invoeren en labelen van de data, hebben we per indicator de belangrijkste inzichten gebundeld. Dit biedt een diepteanalyse per indicator: wat hebben we geleerd over bijvoorbeeld huisvesting, gezondheidszorg en sociale contacten?
- Op basis van de belangrijkste inzichten per indicator hebben we een tweede analyseslag gemaakt door overkoepelend de kernthema's te identificeren: als we naar alle inzichten kijken, welke thema's komen dan terug en wat valt op? Het resultaat van deze analyseslag vormt de basis voor hoofdstuk 4 van deze rapportage, waarin we 8 kernthema's presenteren.

Opbrengsten en beperkingen van de onderzoeksaanpak

De methodieken die binnen dit onderzoek zijn ingezet zijn kwalitatief en hebben een *beperkte generaliseerbaarheid*. Dat wil zeggen dat hetgeen dat wij geleerd hebben op basis van de mensen die we binnen dit onderzoek hebben gesproken, niet vanzelfsprekend geldt voor alle arbeidsmigranten in Hollands Kroon of alle arbeidsmigranten in Nederland. *De opbrengsten uit dit onderzoek zijn geworteld in de specifieke lokale context van Hollands Kroon en de specifieke leefsituaties van het beperkte aantal mensen dat deel uitmaakte van het onderzoek en dienen dus ook op deze manier geïnterpreteerd te worden.*

Zo is het bijvoorbeeld van belang op te merken dat alle mensen die wij gesproken hebben, met uitzondering van een meneer die dakloos was geworden, onder redelijk goede omstandigheden woonden en werkten via bonafide uitzenders. Het is aannemelijk dat mensen die als arbeidsmigrant via een malafide uitzendbureau werken (of “zwart” werken), andere ervaringen en behoeften hebben. Wij zijn ons bewust, vanuit ander onderzoek, van de wisselende en soms slechte omstandigheden waar mensen die arbeidsmigrant zijn mee te maken hebben.⁴ In dit onderzoek is dat niet naar voren gekomen.

De waarde van een kwalitatieve aanpak zoals ingezet in dit onderzoek, is dat het een *deep dive* biedt in de ervaringen, gevoelens en behoeften van de mensen die zijn gesproken. De inzichten die uit dit onderzoek naar voren komen, zijn dan ook een goede eerste stap in het

⁴ Zie bijvoorbeeld het adviesrapport 'Geen derderangsburgers. [De risico's voor gedetacheerde arbeidsmigranten en de Nederlandse samenleving](#)' van de Adviesraad Migratie.

identificeren van de aandachtspunten vanuit de ervaring en het perspectief van mensen zelf. Het past hierbij goed bij de verkennende vraag van de gemeente Hollands Kroon over wat er nodig is om volwaardig deel te worden van de samenleving en wat mensen hun eigen behoeften hierin zijn.

Bovendien is het een onderzoeksaanpak die het mogelijk maakt om kennis op te halen vanuit een groep die bekendstaat als een groep vrij moeilijk te bereiken is. Door de kwalitatieve aanpak hebben we tijd en ruimte gehad om een vertrouwensband op te bouwen met de mensen die we spraken, waardoor zij ons een completer inkijkje hebben kunnen geven in hun wensen, ambities en behoeften dan het geval zou zijn bij het uitzetten van een grootschalig enquêteonderzoek.

2. Schets huidige context

Binnen de gemeente Hollands Kroon is de vraag naar arbeid groot, onder andere vanwege de grote agrarische sector. Deze arbeid wordt vaak gedaan door mensen die uit andere EU-landen komen, onder andere uit Polen, Roemenië, Hongarije, Letland en Bulgarije.

Voor hen is werken in Nederland aantrekkelijk, omdat de salarissen hier hoger liggen dan in het land van herkomst. Het werk wordt vaak aangeboden met tussenkomst van een uitzendbureau. Om het extra aantrekkelijk te maken, regelt de uitzender vaak ook:

- Huisvesting (soms ook inclusief georganiseerde activiteiten en/of een winkel op de locatie)
- Vervoer naar werk
- Een BSN-nummer (door een inschrijving in het Register Niet-Ingezetenen en later vaak ook inschrijving bij de gemeente)
- Toegang tot zorg (een zorgverzekering en soms ook directe toegang tot de huisarts, inclusief de mogelijkheid om samen met een vertaler te gaan)
- Soms ook een Nederlandse simkaart of bankrekening

Compleet uitzendpakket

Kortom, er wordt een 'compleet pakket' aangeboden, zodat het besluit om een tijd in Nederland te werken makkelijker wordt. Tegelijkertijd zorgt deze constructie voor een sterke afhankelijkheidspositie van het werk en de uitzender. Het is een 'alternatief systeem' dat is opgezet door de uitzender. Hierdoor hoeven mensen geen gebruik te maken van het 'reguliere systeem' van organisaties en diensten in de gemeente. En blijft de verbinding met de lokale samenleving zwak.

Relatie met bestaanszekerheid

We hebben gezien dat in deze huidige situatie de beëindiging van de werkrelatie direct consequenties heeft voor iemands bestaanszekerheid in Nederland. De toegang tot basisvoorzieningen komt samen met de werkrelatie te vervallen. De meest toegankelijke optie om dan toch in Nederland te kunnen blijven, is het zoeken naar een gelijksoortige uitzendconstructie. Zo blijven mensen, die soms al jaren in Nederland wonen, rouleren binnen een alternatief systeem dat is opgezet om tijdelijk verblijf te faciliteren.

Centrale onderzoeksvraag

Bij de mensen die als arbeidsmigrant in Hollands Kroon zijn die we hebben gesproken in het kader van dit onderzoek, zien we dat de manier waarop uitzendwerk nu wordt georganiseerd geen natuurlijke “stepping stone” naar de lokale samenleving vormt. Dit constateert de gemeente Hollands Kroon ook, waaruit de vraag naar voren komt die centraal staat in dit onderzoek:

‘Hoe kunnen mensen die als EU-arbeidsmigrant naar de gemeente komen volwaardig deel uitmaken van de lokale samenleving? En wat zijn hun eigen behoeftes hierin?’

3. Behoeften groepen mensen

Voordat we ingaan op de kernthema's, lichten we twee factoren toe die nauw samenhangen met de behoeften van mensen en deze beïnvloeden.

Deze factoren hebben we tijdens het onderzoek geïdentificeerd en we hebben gezien dat deze helpen om verschillen in behoeften te duiden.

Onderscheid in drie groepen

Gedurende het onderzoek hebben we gesproken met mensen die:

- 1) kort in Nederland verblijven ('short-stay' -> verblijf korter dan 4 maanden)
- 2) wat langer in Nederland verblijven ('mid-stay' -> verblijf tussen de 4 maanden en 2 jaar)
- 3) en lang in Nederland verblijven ('long-stay' -> mensen die langer dan 2 jaar in NL verblijven en zich permanent willen vestigen)

Dit onderscheid in drie groepen is gebruikelijk als het gaat over mensen die als EU-arbeidsmigrant naar Nederland komen. Het komt bijvoorbeeld terug in beleidsstukken rondom huisvesting (twee voorbeelden: [landelijk beleid](#) en [gemeentelijk beleid](#)). De verblijfsduur die wordt geassocieerd met de drie categorieën verschilt echter per bron. De hierboven genoemde termijnen zijn gebaseerd op gesprekken met de gemeente Hollands Kroon.

Twee factoren die behoeften beïnvloeden

Tijdens het onderzoek zagen we echter dat de duur van iemands verblijf in Nederland niet per se de meest relevante factor is als het gaat om de behoeften van mensen. Twee andere factoren hebben vooral veel invloed:

- 1) **De doelen van mensen -> Het verblijf in Nederland als middel om een bepaald doel te behalen.**
- 2) **Het verblijfsperspectief in Nederland -> Hoe lang zien mensen zichzelf in Nederland wonen en in hoeverre gaat dit gepaard met een 'gevoel van tijdelijkheid'.**

De indicator "tijd" speelt een rol in veranderende doelen en perspectieven. Hoe langer iemand in Nederland is, hoe duidelijker het wordt of bepaalde doelen of verblijfsperspectieven haalbaar zijn in Nederland.

Het is interessant om te onderzoeken of het verleggen van de focus op short-, mid- en long-stay naar doelen en perspectieven, ook verhelderend werkt bij andere onderzoeken met EU-arbeidsmigranten en in andere lokale contexten.

Doelen

Het verblijf in Nederland wordt door de mensen die we spreken aangemerkt als een middel om een doel te bereiken. Een breed gedeeld doel dat wij bij vrijwel iedereen die betrokken was bij het onderzoek zien terugkomen, is het **ondersteunen van familie in het land van herkomst**. De doelen die mensen hiernaast noemen, onderscheiden we in twee soorten:

- **Het doel om een nieuw leven op te bouwen in Nederland** -> Mensen hebben de wens om ergens anders opnieuw te beginnen, als alleenstaande of samen met een partner. Dit heeft vaak te maken met een gebrek aan sociale binding in het land van herkomst en gaat soms ook gepaard met andere negatieve ervaringen (bijvoorbeeld een gewelddadige partner of detentie).
- **Een spaardoel** -> Sparen voor een concreet doel in het land van herkomst.
 - Een concreet materieel spaardoel, zoals bijvoorbeeld een huis. Zo zijn er veel mensen uit Roemenië die geen lening willen aangaan voor een huis in Roemenië en daarom met het gespaarde geld direct een huis in Roemenië willen kopen.
 - Het doel kan ook zijn om een bron van inkomsten in het land van herkomst op te bouwen. Denk bijvoorbeeld aan een extra huis dat kan worden verhuurd, of het opzetten van een eigen onderneming.

Het onderscheid tussen de twee doelen is in de praktijk niet zwart-wit, mensen kunnen meerdere doelen hebben, en de doelen van mensen veranderen met de tijd.

Verblijfsperspectieven

Hoe lang en op wat voor manier mensen zichzelf binnen de gemeente Hollands Kroon zien verblijven, verschilt per persoon met wie we spreken. Ondanks de verschillen, kunnen we onder hen een drietal verblijfsperspectieven onderscheiden. Alle perspectieven staan in relatie tot de levenssituatie in het land van herkomst en de sociale contacten daar.

1. **Tijdelijk verblijfsperspectief in Nederland** -> Verblijf voor enkele maanden in Nederland. Het verblijf dient vooral een concreet (relatief klein) spaardoel. Met deze groep zijn we het minst in contact gekomen. Wel horen we over hen in gesprekken tijdens het actieonderzoek en de veldbezoeken. We horen dat vooral jonge mensen voor een korte tijd naar Nederland komen en dan bijvoorbeeld voor een vakantie of laptop sparen. Na een verblijf van enkele weken of maanden keren ze weer terug naar het land van herkomst.
2. **Langdurig tijdelijk verblijfsperspectief in Nederland** -> Verblijf voor een aantal jaren, dat gepaard gaat met een "gevoel van tijdelijkheid". Bijvoorbeeld een meneer die zichzelf 10 jaar in Nederland ziet werken, zodat hij genoeg heeft gespaard voor een appartement in Polen. Een perspectief van 10 jaar in de kas werken voelt voor hem als

‘tijdelijk’, omdat hij gericht is op zijn langetermijnsparadoel. We hebben veel mensen ontmoet met een vergelijkbaar “langdurig tijdelijk verblijfsperspectief.” Deze factor laat zien dat het belangrijk is om het gevoel van tijdelijkheid mee te nemen om behoeften van mensen goed te kunnen duiden. Dit gevoel van tijdelijkheid heeft namelijk, meer dan het aantal verblijfsjaren, grote effecten op mensen hun behoeften om wel of niet de verbinding met de lokale samenleving op te zoeken en hierin te investeren.

3. **Langdurig verblijfsperspectief in Nederland** -> De wens om langdurig in Nederland te blijven. Mensen plannen een aantal jaar vooruit en houden in gedachte dat het verblijf in Nederland mogelijk permanent kan zijn. Bij mensen met het voornaamste doel een nieuw leven in Nederland op te bouwen, is dit perspectief vaak voorkomend en overheersend. Terwijl bij mensen met een spaardoel dit perspectief vaak na een langere tijd ontwikkelt. Twee duidelijke incentives hiervoor zijn: de geboorte van een baby in Nederland en vooruitzicht op een vast contract bij de werkgever.

Net als bij de doelen, is het onderscheid tussen de verblijfsperspectieven in de praktijk niet zwart-wit. Ook veranderen perspectieven met de tijd. De mensen die we spreken benoemen dat het een doorlopend proces is van afweging tussen verschillende opties: de optie om in Nederland te blijven (kan zijn met een ‘gevoel van tijdelijkheid’), de optie om terug te gaan naar het land van herkomst of de optie om door te migreren (naar een ander EU-land voor werk en op die manier het doel te verwezenlijken). Voor relatief veel mensen die we hebben gesproken, is Nederland niet het eerste land waar ze naartoe verhuizen voor werk en ook niet het laatste.

5.1.2.e

5.1.2.e

”

Verblijfsperspectief en de doelen van mensen bepalen hun behoeften.

4. De 8 kernthema's

Aan de hand van de opgehaalde data hebben we 8 overkoepelende kernthema's geïdentificeerd. Deze draaien om *volwaardig deel uitmaken van de lokale samenleving*.

Deze thema's geven antwoord op de vraag: 'Hoe kunnen mensen die als EU-arbeidsmigrant naar de gemeente komen volwaardig deel uitmaken van de lokale samenleving? En wat zijn hun eigen behoeftes hierin?'

Kernthema 1 gaat over de behoefte aan stabiliteit.

Dit is een belangrijk overkoepelend inzicht dat sterk naar voren kwam uit alle drie de onderzoeksmethodieken. Bestaanszekerheid is cruciaal om te kunnen landen in de gemeente.

Kernthema 2 gaat over de toegang tot zorg.

Dit kwam vooral sterk naar voren uit de expertpool als een voorwaarde om te voldoen aan een gevoel van bestaanszekerheid. Het was een veel genoemd thema op de vraag 'wat heb je nodig om je meer thuis te voelen in de gemeente?'

Kernthema 3 gaat over connecties met organisaties en instanties.

Hoewel dit thema in eerste instantie weinig aandacht kreeg tijdens de expertpool, kwam er veel los tijdens een gesprek dat volgde op "tips & tricks over hoe met de gemeente te communiceren". Juist omdat mensen in hun dagelijkse leven weinig contact hebben met organisaties en gemeente, was dit niet het eerste waar mensen aan dachten. En dat weinige contact was eigenlijk het resultaat van obstakels die mensen ervaren in toegang tot lokale organisaties en de gemeente.

Kernthema 4 gaat over werknemersrechten.

Dit is een sub-onderdeel van stabiliteit in de werkcontext. Opvallend bij dit thema is dat in het gehele onderzoek deze vraag niet als eerste naar voren kwam. Maar dat dit pas in verdiepende gesprekken een belangrijke factor blijkt te zijn om stabiliteit in de werkcontext te voelen en daardoor beter te kunnen landen in de lokale context.

Kernthema's 5 en 6 gaan beiden over lokale sociale contacten.

Kernthema 5 gaat over lokale sociale contacten en kernthema 6 gaat over het informele netwerk als informatiebron. Het belang van sociale contacten werd tijdens de expertpool benoemd als een erg belangrijk aspect waardoor mensen zich thuis voelen in de gemeente.

Kernthema 7 gaat over taal.

Uit het actieonderzoek en de expertpool kwam duidelijk naar voren: onderwerpen die gaan over zelfontwikkeling, krijgen meer aandacht als aan de voorwaarden van bestaanszekerheid zijn voldaan. En voor mensen die zichzelf langer in de gemeente zien wonen, is het leren van de taal een veel voorkomende wens.

Kernthema 8 gaat over het wisselen van werk.

Hierin gaan we in op waarom de mensen die we hebben gesproken hier niet actief mee bezig zijn. En we kijken vooruit op wat er mogelijk nodig is zodat mensen potentieel in de toekomst ook kunnen doorstromen naar tekortberoepen. En op die manier op een andere manier verbonden met de gemeente raken.

Kansen

Per thema presenteren we ook enkele kansen. De kansen zijn 1) suggesties uit de expertpool 2) suggesties van lokale partijen die we hebben gesproken 3) huidige praktijken binnen de gemeente die potentieel uitgebouwd kunnen worden 4) en voorbeelden van 'best practices' uit andere gemeenten. De kansen zijn op zichzelf nog geen actie-agenda, maar dienen vooral als startpunt om na te denken over passende acties per kernthema. De gemeente zal één thema kiezen om tijdens de ontwerpessie te verdiepen en om te zetten naar acties die passend zijn binnen de context van Hollands Kroon.

Sommige kansen zijn specifiek relevant voor mensen die als EU-arbeidsmigrant naar de gemeente zijn gekomen. Andere kansen zijn relevant voor alle nieuwkomers in de gemeente. En weer andere kansen zijn relevant voor alle inwoners van de gemeente.

De manier waarop de gemeente betrokken kan zijn, verschilt per kans. Sommige kansen verwijzen naar acties die direct door de gemeente kunnen worden opgepakt (verschillende afdelingen binnen de gemeente) of die een ontwerpvraag zouden kunnen vormen voor de ontwerpessie. Anderen verwijzen naar samenwerkingen met lokale of nationale organisaties of instanties. En weer anderen zijn meer aandachtspunten om te delen met samenwerkingspartners.

De 8 kernthema's draaien om volwaardig deel uitmaken van de lokale samenleving.

Kernthema 1: Behoeftes aan stabiliteit

Behoeftes aan stabiliteit uit zich op verschillende manieren en is afhankelijk van het verblijfsperspectief⁵

→ Uit de data blijkt dat verschillen in het verblijfsperspectief zich uiteten in uiteenlopende behoeftes rondom het creëren van stabiliteit.

Mensen met een “langdurig tijdelijk verblijfsperspectief”

Mensen met een ‘langdurig tijdelijk verblijfsperspectief’ streven een stabiele positie na die hen in staat stelt het lange termijn spaardoel te realiseren. Zij zoeken vooral **stabiliteit in het bestendigen van de huidige woon-en werksituatie**. Bijvoorbeeld door te streven naar een beter salaris binnen hun huidige baan en een vast contract. Met name het vast contract wordt gezien als baken van stabiliteit (en kan tevens een incentive vorm voor een perspectiefverandering: naar een langdurig verblijfsperspectief).

Een hoger salaris en een vast contract liggen in de handen van werkgevers/uitzenders. Echter, er zijn ook andere **factoren die op een (subtielere manier) bijdragen aan stabiliteit** en niet perse bij de werkgever/uitzender liggen. Een belangrijke factor voor een gevoel van stabiliteit is een lokaal informeel netwerk (zie kernthema 6). Maar ook andere factoren (zie de andere kernthema's), zoals toegang tot het reguliere zorgsysteem, kunnen bijdragen aan de ervaren stabiliteit.

We hebben ook met mensen gesproken met een ‘langdurig tijdelijk verblijfsperspectief’ die **op zoek gingen naar een eigen woning**, maar al snel de zoektocht opgaven toen ze zich bewust werden hoeveel energie en tijd dit kost.

Mensen met een langdurig verblijfsperspectief

Voor mensen met een ‘langdurig verblijfsperspectief’ en een gezin(swens) is een **eigen (huur)woning in de gemeente een voorwaarde voor een stabiel verblijf in Nederland**.

- Als de gezinsleden, bijvoorbeeld vrouw en kind(eren), nog in het land van herkomst wonen, is de levensstandaard van de gezinsleden in het land van herkomst een belangrijk **afwegingskader: hoe ziet de huidige levensstandaard van het gezin eruit en wat is een haalbare levensstandaard in Nederland?** Het is van belang dat de levensstandaard in Nederland er niet erg op achteruit gaat.

⁵ In dit kernthema zoomen we in op de specifieke behoeftes die beide perspectieven met zich meebrengen, in kernthema's 2 t/m 7 op behoeftes die breder gedeeld zijn, doel- en perspectiefoverstijgend.

- Bij het maken van deze keuze is **informatie over huisvestingsmogelijkheden** van belang, omdat het zonder eigen woning niet mogelijk is om kinderen te laten overkomen. Kinderen zijn niet toegestaan in de huisvesting van de uitzender. Daarnaast hebben mensen in deze oriëntatiefase ook behoefte aan **informatie onderwijssysteem voor de kinderen** om zich hierop voor te bereiden.
- Ook is informatie over **subsidies en regelingen voor gezinnen** van belang. Zoals informatie over hoe hier aanspraak op gemaakt kan worden en hoe DIGID te gebruiken.
- **Informatie over salarisonderhandelingen** (inclusief expliciet aandacht besteden aan de 'impliciete spelregels' hierbij) kan helpen om een hoger salaris te krijgen. Zodat de kansen op een eigen woning worden vergroot.
- Specifiek voor mensen met jonge kinderen of de wens een gezin te beginnen zijn **mogelijkheden voor kinderopvang belangrijk**. Zodat beide partners kunnen werken en op deze manier genoeg verdienen voor het onderhoud van hun gezin en het betalen van de vaste lasten, zoals de huur. In lijn met de landelijke trend, zijn ook de wachtlijsten voor kinderdagverblijven in de gemeente Hollands Kroon lang. Alternatieve opties (zoals een oppas) zijn te duur. Het loont daarom niet om alternatieven te betalen. De kosten hiervoor zijn hoger dan het extra salaris dat kan worden verdiend wanneer de zorgverlenende partner gaat werken.
- Ook zien we dat mensen zich in deze fase oriënteren op **mogelijkheden om de Nederlandse taal te leren** op een manier die bij hun past (zie kernthema 7)

Kansen

- ❖ Organiseer **informatiebijeenkomsten** voor mensen met vergelijkbare vragen 1) over onderwijsmogelijkheden voor kinderen die nog in het land van herkomst verblijven 2) of over de komst van een baby. Een bijeenkomst biedt de mogelijkheid om mensen in vergelijkbare situaties te ontmoeten en om onderling informatie uit te wisselen.
- ❖ **Zorg dat informatiebijeenkomsten vorm worden gegeven vanuit wat er al bekend is over hoe vragen 'worden geleefd'**. Dat wil zeggen: als je een informatiebijeenkomst organiseert voor mensen EU-arbeidsmigranten die een baby verwachten, besteed dan bijvoorbeeld ook aandacht aan het vinden van een eigen woning. Zoals uit dit onderzoek is gebleken, gaan deze vragen namelijk vaak samen (omdat kinderen niet in de huisvesting van de uitzender mogen verblijven). En informatie over alle gelinkte thema's is van belang voor mensen om geïnformeerde acties te kunnen ondernemen. Houdt tijdens de informatiebijeenkomst ook speling in het programma voor informatieverschaffing over gelinkte thema's die pas tijdens de bijeenkomst naar voren komen.

- ❖ **De landelijke organisaties Lowan en Nuffic geven informatie over het publieke en private onderwijssysteem** (voor nieuwkomers) in Nederland. Maak gebruik van deze informatiebronnen.
 - Werk samen met sleutelpersonen⁶ om te identificeren waar een extra contextuele vertaalslag nodig is. Zo begint volgens een [VNG-handout](#) de leerplicht in Nederland eerder dan in het grote deel van de landen waar EU-arbeidsmigranten op zijn gegroeid.
 - Leg vervolgens uit wat de landelijke informatie betekent voor de lokale context in Hollands Kroon. Bijvoorbeeld: zijn er internationale scholen in de gemeente Hollands Kroon? Hoe kun je kennis maken met een school in de gemeente?
- ❖ **Breng het platform [Uprent](#) onder de aandacht van mensen die een huis zoeken.** Het platform is opgezet om het navigeren tussen het aanbod van huurwoningen in de private sector te vergemakkelijken. Zowel bij de oprichting als de doorontwikkeling van het platform is er aandacht voor de bruikbaarheid voor nieuwkomers in Nederland.
- ❖ **Breng relevante informatie en informatiebijeenkomsten onder de aandacht via organisaties die sowieso al in contact zijn met het gezin.** Een voorbeeld zou kunnen zijn om dit via het JGZ te doen. JGZ-medewerkers zien pasgeboren kinderen en ouders standaard een aantal keer per jaar. In hoeverre dit goed werkt, is iets wat in de praktijk zou kunnen worden onderzocht middels een pilot.
- ❖ Door vroegtijdig in te zetten op het **versterken van gemeenschappen** (zie kernthema's 5 & 6) ontstaan er meer connecties tussen mensen. Een sterk informeel netwerk biedt toegang tot belangrijke informatie (over bijvoorbeeld huisvesting) en het biedt kansen om gaten in een systeem informeel op te lossen. Het landelijke tekort aan plekken in de kinderopvang kan bijvoorbeeld worden opgelost door ouders die zich onderling organiseren en om de beurt op elkaars kinderen passen.
- ❖ Stimuleer de opkomst van **alternatieve vormen van kinderopvang** binnen de gemeente. Bijvoorbeeld de [ouderparticipatiecrèche](#). Dit is een vorm van opvang waar ouders ook actief aan bijdragen.

⁶ In deze context verwijst het naar mensen die zelf geleefde ervaring als EU-arbeidsmigrant hebben en deze ervaring professioneel inzetten om een brug te slaan tussen organisaties en andere mensen die als EU-arbeidsmigrant naar Nederland komen.

Kernthema 2: Toegang tot zorg

Mensen missen de juiste informatie om toegang te krijgen tot het reguliere zorgsysteem. Zij blijven hierbij afhankelijk van de uitzender of reizen terug naar land van herkomst om een gezondheidsprofessional te zien.

Veel gezondheidsvraagstukken worden opgepakt met tussenkomst van de uitzender. Bijvoorbeeld het afsluiten van een zorgverzekering. Hierdoor zijn mensen niet op de hoogte van wat hun zorgverzekering dekt. Vaak loopt ook de directe toegang tot een gezondheidsprofessional via de uitzender. Bijvoorbeeld als de afspraak wordt ingepland via de uitzender en als iemand vanuit het werk meegaat voor vertaling. Hierdoor weten mensen niet zelf de weg te vinden naar de reguliere gezondheidszorg en vervult de uitzender in de praktijk de functie van “poortwachter” in de toegang tot zorg. Dat kan problematisch zijn als mensen geen goede relatie met de uitzender hebben en wanneer mensen gezondheidsvraagstukken hebben die gevoelig zijn (voorbeeld uit actieonderzoek: *bezoek aan een gynaecoloog*).

Mensen die we hebben gesproken, zowel in het actieonderzoek als in de expertpool, hadden het beeld dat zorg in Nederland duur is en dat je niet zomaar gebruik kunt maken van de reguliere gezondheidszorg. Bovendien vragen mensen zich af of ze wel geholpen kunnen worden bij een ‘reguliere’ dokter als ze zelf geen Engels of Nederlands spreken. De ideeën die mensen bij de gezondheidszorg hebben zijn vaak gebaseerd op verhalen die rondgaan in het informele netwerk.

Deelnemer

‘Someone who broke their leg during work had to continue working, because the doctor at the workplace said so. When going to a Dutch doctor, they said they couldn’t do anything because the insurance only covers the doctor at the location’.

Door gebrek aan vertrouwen in de Nederlandse gezondheidszorg of het idee dat de zorgverzekering bepaalde zorg niet dekt, zoeken veel mensen gezondheidszorg in het land van herkomst.

Kansen

- ❖ **Organiseer toegang tot het reguliere zorgsysteem.** Dit kan ook in fases gebeuren. De praktijken die nu worden ingezet door werkgevers, kunnen inspiratie vormen voor hoe toegang tot het reguliere systeem te organiseren.

- Bijvoorbeeld: Werkgevers organiseren vaak dat er iemand meegaat naar zorginstanties om te tolken. Wil je direct toegang tot het reguliere systeem regelen (zonder tussenkomst van de uitzender), dan dient de behoefte aan zorg in eigen taal op een andere manier ondervangen te worden. Zorg er bijvoorbeeld voor dat **huisartsen weten hoe ze een tolk kunnen inschakelen** en op wat voor momenten dat nodig is. De website '[Zo schakelt u een tolk in](#)' biedt handvatten en tips zowel voor beleidsmakers als uitvoerders in het zorgsysteem.
- ❖ In een veranderende samenstelling van burgers, is het van belang om diensten hierop aan te passen. Zo ook als meer mensen uit andere EU-landen inwoners van de gemeente worden. **Besteed aandacht aan cultuursensitiviteit binnen de reguliere gezondheidszorg.** In dit leerproces kan worden samengewerkt met cultuursensitieve organisaties zoals bijvoorbeeld [Polon](#). De organisatie ARQ heeft een [landelijke kaart](#) opgesteld met een uitgebreid overzicht van cultuursensitieve organisaties.
- ❖ **Informeer mensen in eigen taal** over: hoe werkt de zorgverzekering en hoe kan een afspraak met een gezondheidsprofessional worden gemaakt? Maak ook een contextuele vertaalslag. Zorgsystemen werken anders in ieder land, leg deze verschillen expliciet uit. Werk hierin samen met sleutelpersonen en maak gebruik van al bestaande informatie, bijvoorbeeld de infographics van [Pharos](#) (in verschillende talen) die gaan over toegang tot zorg in Nederland.

Kernthema 3: Toegang tot informatie

Mensen die geen Nederlands of Engels spreken, ervaren een obstakel om betekenisvol in contact te komen met de gemeente en organisaties in de gemeente. Het DIGID-systeem wordt als complex ervaren. Hierdoor ervaren ze beperkte toegang tot informatie en diensten.

Mensen die wel al contact hebben gelegd met gemeentelijke instanties, lopen vaak aan tegen onbekendheid met de impliciete omgangsvormen die ten grondslag liggen aan succesvol contact. Tijdens de expertpool maakten we impliciete omgangsvormen in contact met de gemeente expliciet. De deelnemers gaven aan dat deze tips erg welkom en bruikbaar waren.

Verwachtingen vaak niet helder

Ook zijn de mensen die we hebben gesproken vaak niet goed op de hoogte over wat ze kunnen verwachten van het contact met de gemeente. Zo wachtte een meneer al maanden op een schriftelijke bevestiging van dat hij als vader wordt genoemd op de geboorteakte van zijn kind. Meermaals contact met de gemeente leverde geen resultaten op. Uiteindelijk bleek de geboorteakte al aangepast te zijn, in de online omgeving. Dit had hij niet gezien, omdat hij niet bekend was met deze manier van het ontvangen van informatie.

Negatieve ervaringen als deze leiden onnodig tot een groeiend wantrouwen in de instituties en organisaties. Het resultaat is een terughoudende houding ten opzichte van contact met organisaties en instanties. Hierdoor blijft veel informatie over mogelijke diensten en hulpbronnen in de omgeving onbekend.

Kansen

- ❖ **Vroegtijdige kennismaking met de gemeente en organisaties** verlaagt de drempel om contact op te nemen. Neem hier als gemeente een proactieve houding in, bijvoorbeeld door het organiseren van **welkomstbijeenkomsten**: Bijeenkomsten waarin mensen kennis maken met organisaties, instanties, elkaar en geïnformeerd worden over zaken die op dat moment relevant voor hen kunnen zijn. Betrek mensen zelf bij het opzetten van deze bijeenkomsten, bijvoorbeeld de mensen uit de expertpool.
 - De welkomstbijeenkomsten voor mensen uit Oekraïne in [Almere](#) kunnen ter inspiratie dienen.
 - Een onderdeel kan zijn: het contact leggen met organisaties
 - Zorg dat bijeenkomsten en voorzieningen **taal-inclusief** zijn georganiseerd. En communiceer dit ook vooraf. Taal-inclusief wil zeggen dat iedereen mee kan doen in een taal waarin ze zich comfortabel voelen. Dit kan bijvoorbeeld door de aanwezigheid van cultural mediators, de mogelijkheid te schrijven in eigen taal, door groepjes op basis van taal te maken (waarbij ten minste één iemand

ook Engels of Nederlands spreekt), inzet van google translate in situaties die lastig te ondervangen zijn, etc.

- ❖ Vertrouwen opbouwen en contact leggen kost tijd, zeker wanneer mensen negatieve ervaringen hebben met instanties en organisaties in Nederland of het land van herkomst. Een tijdje met iemand 'zijn' zonder een concreet doel na te streven draagt bij aan het opbouwen van vertrouwen. Maar professionals hebben deze tijd niet altijd. **Actieve samenwerking met sleutelpersonen** kan dan een oplossing zijn.
 - Sleutelpersonen weten goed hoe vertrouwen op te bouwen en hebben vaak ook al 'een streepje voor' vanuit een gedeelde achtergrond. Sleutelpersonen zijn, in deze context, mensen die zelf geleefde ervaring als EU-arbeidsmigrant hebben. Zij zetten deze ervaring op professionele wijze in om een brug te slaan tussen organisaties en andere mensen die als EU-arbeidsmigrant naar Nederland komen.
 - Zorg voor **goede randvoorwaarden** waarin sleutelpersonen hun rol kunnen uitvoeren: Wat hebben ze nodig om tijd en energie hiervoor vrij te maken? En zorg dat sleutelpersonen goed op de hoogte zijn van de lokale voorzieningen en mogelijkheden.
- ❖ Neem de **ontwerp vraag 'Hoe organiseer je laagdrempelig contact met de gemeente'** als startpunt voor een brainstorm over verschillende mogelijkheden. Voorbeelden die ter inspiratie kunnen dienen zijn:
 - Een online optie om een afspraak in te plannen en daarbij tevens aan te geven of je vertaling nodig hebt bij de afspraak.
 - Niet iedereen is digitaal even sterk. Daarom zijn er mensen die een offline balie fijner vinden. Bovendien is het makkelijker in het echt te communiceren, als iemand geen Engels of Nederlands spreekt, dan via de telefoon.
 - Zijn er ook contactmomenten buiten de werktijden?
 - Experimenteer ook met hoe mensen contact op kunnen nemen met het informatiepunt voor EU-arbeidsmigranten. Er komen nu weinig vragen via de chat. Hoe is dit als mensen kunnen bellen of appen? Zorg er dan wel voor dat zij in eigen taal te woord kunnen worden gestaan door bijvoorbeeld het team uit te breiden met iemand uit Roemenië of Moldavië (mensen uit Moldavië spreken vaak veel talen).
- ❖ Organiseer **toegang tot diensten die ondersteuning bieden bij het aanvragen van een DIGID en andere administratieve zaken**. Het digitale informatiepunt in de bibliotheek is hier een voorbeeld van. Zorg ervoor dat dit ook toegankelijk is voor EU-arbeidsmigranten. De volgende suggesties dragen hieraan bij. Deze suggesties vergroten bovendien de toegankelijkheid van deze diensten voor alle inwoners van de gemeente, zowel nieuwkomers als mensen die er al langer wonen.
 - Zorg ervoor dat de vrijwilligers of professionals cultuursensitief werken. Het navigeren van een onbekend systeem in een onbekende taal kan heel lastig zijn. In het begin kan zich dat vertalen in de behoefte aan meer intensieve

ondersteuning. Zorg ervoor dat professionals hiervan bewust zijn en hun aanbod daarop aan kunnen passen.

- Zorg ervoor dat de ondersteuning ook toegankelijk is buiten werktijden.
- Zorg ervoor dat het vooraf voor mensen duidelijk is dat ze geen Nederlands of Engels hoeven te spreken om ondersteund te worden.
- Zorg ervoor dat het duidelijk is hoe het hebben van een DIGID kan helpen in het oplossen van bepaalde vraagstukken. Neem bijvoorbeeld het moment dat mensen zorgtoeslag gaan aanvragen als aanknopingspunt om informatie over DIGID te delen.

❖ Omdat er nog weinig contact is tussen EU-arbeidsmigranten en gemeentelijke organisaties, hebben nog niet veel professionals relevante praktijkkennis opgedaan. Zorg ervoor dat **professionals goed voorbereid zijn om mensen die EU-arbeidsmigrant zijn te kunnen ondersteunen** met de juiste informatie.

- Bouw structuren waarin uitvoerende professionals laagdrempelig praktijkkennis kunnen delen (bijvoorbeeld intervisiesessies)
- Zorg ervoor dat ondersteuning aan EU-arbeidsmigranten op wordt genomen in de kennisstructuren van professionals in de uitvoering. Bijvoorbeeld deze [kenniswijzer](#) van de VNG en Pharos.

❖ Professionals en sleutelpersonen die in contact zijn met EU-arbeidsmigranten leren veel over wat er goed gaat en waar mensen tegenaan lopen. Zie dit als **bron van kennis** over hoe beleid en uitvoering aan te scherpen. Een training in de actieonderzoek-methodiek kan helpen om deze signaleringsfunctie te versterken.

Kernthema 4: Kennis werknemersrechten

Mensen zijn vaak niet op de hoogte van hun rechten als werknemer in Nederland. Hoewel de werkcontracten meestal in eigen taal zijn, is het vaak onduidelijk wat voor soort contract het is en wat dat concreet in de praktijk betekent.

Zo was een meneer met een nulurencontract verbaasd dat hij geen werk meer aangeboden kreeg. *'Ik heb een contract, dus ze moeten me werk geven'* was zijn overtuiging. Vaak blijkt pas in conflictsituaties dat mensen de inhoud van het contract niet hebben begrepen of gelezen. Enerzijds horen we dat mensen weinig ruimte voelen om dit actief na te vragen bij de werkgever, mede vanwege de verticale machtsrelaties. Anderzijds signaleren we vanuit mensen zelf weinig aandacht voor dit thema.

Het gebrek aan aandacht voor de rechten van werknemers heeft meerdere oorzaken. Van cultural mediators hebben we geleerd dat het beeld dat veel mensen van Nederland hebben hier sterk aan bijdraagt. Mensen zien Nederland als een rijk land waar alles goed werkt en verwachten niet tegen vergelijkbare dingen aan te lopen als in het land van herkomst. Daarnaast is ook niet iedereen bekend met de werkcontext, waarin het van belang is zelf gedetailleerde kennis over rechten te hebben. Bovendien voelt het thema vaak abstract en complex, waardoor mensen er niet al preventief mee bezig zijn.

Kansen

- ❖ Rechten voor werknemers zijn in landelijk beleid vastgelegd. Er is dan ook al veel informatie over dit thema beschikbaar. Bijvoorbeeld de [video's van Stichting ROMPRO](#). Een landelijke samenwerking tussen gemeenten en organisaties om deze kennis te bundelen en (in eigen taal) beschikbaar te maken zou een interessante kans kunnen zijn.
 - Bijvoorbeeld door middel van een digitaal platform, zoals ook [dit rapport](#) van Charity Entrepreneurship aanbeveelt.
 - Ook [ABU](#) (Algemene Bond Uitzendondernemingen) beoogt om intensiever op landelijke niveau samen te werken.
 - Voorbeelden van andere samenwerkingspartners zijn [Stichting Barka](#), [de Regenbooggroep](#), [FNV](#), [Fairwork](#), [SNCU](#) en [Stichting ROMPRO](#). Met name de laatste drie zijn gespecialiseerd op werknemersrechten.
 - Online informatievoorzieningen zijn ook toegankelijk voor mensen die nog niet de keuze hebben gemaakt naar Nederland te komen voor werk.

- Ook op andere relevante thema's kan het lonen om de krachten te bundelen en landelijk samen te werken om de informatievoorziening toegankelijk te maken. Gemeentelijke informatievoorzieningen kunnen hierop aanvullend zijn.
- ❖ Zorg dat er ook offline informatie is, voor mensen die digitaal minder sterk zijn. Werk samen met **externe organisaties die gespecialiseerd zijn in werknemersrechten en al informatie verstrekken in eigen taal**, zoals [FNV](#), [Fairwork](#) en [SNCU](#). En maak ook kenbaar dat klachten veilig met deze partijen gedeeld kunnen worden.
- ❖ Besteed aandacht aan een goede **timing van informatie** en zorg dat het aansluit bij waar mensen op dat moment mee bezig zijn. Informatie landt beter, als mensen het belang ervan inzien en het direct toe kunnen passen op hun eigen levenssituatie.
 - **Maak bij informatievoorziening gebruik van al bestaande contactmomenten** tussen burgers en organisaties. De FNV heeft al eerder voorgesteld aan RNI-uitgiftepunten om aanwezig te zijn bij de BSN-afgifte en zo informatie te delen over werknemersrechten. Maar hier is geen respons op gekomen. Deze samenwerking kan een interessante pilot zijn voor de gemeente Hollands Kroon. Betrek ook de expertpool hierbij.
 - **Zorg voor informatie over verschillende soorten contracten.** In het begin is met name informatie over een nulurencontract van belang. En informeer mensen ook over hoe salarisstroken te lezen (verschil netto-bruto, maar ook aftrek van huur en andere kosten). Deze thema's kunnen worden ingestoken als relevante informatie over inkomen en inkomenszekerheid.
 - **Een voorbeeld van een framing-techniek is storytelling** -> Breng data en feiten tot leven. Door herkenbare situaties te benoemen komt de informatie beter binnen dan wanneer de informatie puntsgewijs wordt benoemd. En wanneer de 'storyteller' geleefde ervaring heeft met een situatie, beïnvloedt dit positief de manier waarop de luisteraars de informatie in zich opnemen.
- ❖ Wil je voorkomen dat mensen zich niet vrij voelen om onrechtvaardige werksituaties aan te kaarten, omdat ze bang zijn dakloos te raken? Dan kan er worden nagedacht over het inzetten van **noodwoningen** waarin mensen ondersteund worden in het vinden van nieuw werk.
 - In een **pilot** kan bijvoorbeeld worden gekeken of het huidige aanbod van [FlexwonenNH](#) met dit doel kan worden uitgebouwd.
 - Het kenbaar maken van deze mogelijkheid kan mensen over de streep halen om uit uitbuitingssituaties te stappen en van baan te wisselen.
 - Werk hierin ook samen met **Stichting Barka**. Zij biedt een brede ondersteuning aan mensen die dakloos (dreigen te) worden, in eigen taal. Onder andere door jobcoaching en door hulp bij terugkeer. Deze samenwerking kan zo worden vormgegeven dat hun ondersteuning tevens een signaleringsfunctie heeft. De **actieonderzoek methodiek** kan een dergelijke samenwerking versterken.

Kernthema 5: Lokale sociale contacten

De mensen die we binnen het onderzoek hebben ontmoet, geven aan dat zij een groter lokaal sociaal netwerk op willen bouwen. Maar de omgeving waarin mensen zich dagelijks bevinden is hier niet op ingericht.

In hun dagelijkse routine komen mensen weinig tot niet in aanraking met mensen die al langer in Nederland zijn. En het contact met andere EU-arbeidsmigranten wordt beschreven als gering en/of oppervlakkig. Terwijl sociale banden (contact met mensen met een vergelijkbare achtergrond) bijdragen aan een gevoel van geborgenheid en het sociaal en mentaal welzijn bevorderen.

We horen echter vaak dat er sprake is van onderling wantrouwen (tussen EU-arbeidsmigranten). En dat mensen de ander vaak in eerste instantie zien als 'concurrent op de arbeidsmarkt'. Deze houding is niet verrassend binnen de grotere context waarin mensen die EU-arbeidsmigrant zijn vaak werken. Werkgevers betalen regelmatig meer bij betere prestaties. Ook is er bij mensen een gedeeld bewustzijn van het feit dat ze goedkope arbeidskrachten zijn binnen een grotere concurrerende markt.

Na het zware werk zijn mensen vaak zodanig uitgeput dat er weinig energie overblijft om naar sociale activiteiten te gaan. Vooral als dit betekent dat mensen nog ver moeten reizen. Of als de plek en de mensen op de activiteit nog onbekend zijn en er vooraf geen duidelijkheid is over in welke taal kan worden deelgenomen.

Kansen

- ❖ Er is al veel vrijetijdsaanbod binnen de gemeente. Zet in op het **kenbaar maken van dit aanbod onder EU-arbeidsmigranten**. En **verlaag de drempel om mee te doen aan deze bestaande activiteiten**.
 - Promoot het aanbod in verschillende talen. Werk samen met sleutelpersonen en maak gebruik van bestaande social media-kanalen (bijvoorbeeld facebookgroepen).
 - Bedenk vooraf hoe de activiteit **taal-inclusief** kan zijn. Taal-inclusief wil zeggen dat iedereen mee kan doen in een taal waarin ze zich comfortabel voelen (zie kansen bij kernthema 3). En communiceer in de promotie dat mensen in eigen taal kunnen deelnemen.
 - Organiseer mogelijkheden waarop het **verenigingsleven toegankelijker wordt, zonder dat binding voor een heel jaar noodzakelijk is**. Het voetbalteam met EU-arbeidsmigranten kan ter inspiratie dienen over hoe dit te organiseren. Bijvoorbeeld de mogelijkheid om voor korte periodes lidmaatschap aan te gaan. Administratief kan dit worden ingestoken door bijvoorbeeld

inschrijvingen te koppelen aan een nummer (ipv) een naam zodat het makkelijker overdraagbaar is. En zorg voor laagdrempelige inschrijfformulieren.

- De [Welcome App](#) biedt een online platform om activiteiten binnen de gemeente breed kenbaar te maken onder, onder andere, nieuwkomers in de gemeente.
- ❖ **Bouw voort op bestaande succesvolle praktijken** waarbij mensen die EU-arbeidsmigrant zijn op een laagdrempelige manier informeel bij elkaar komen. Bijvoorbeeld: een pingpong-evenement in de huisvesting, informele voetbalclubs en taallessen in de avond.
 - Stimuleer de organisatie van informele evenementen of bijeenkomsten rondom een bepaalde activiteit of doel.
 - Zorg voor actieve communitybuilders in huisvestingslocaties die goed weten aan te sluiten bij de interesses van mensen en het voortouw nemen in het organiseren van activiteiten.
- ❖ Zorg voor een **divers vrijetijdsaanbod** dat aansluit bij de interesses van mensen en voornamelijk plaatsvindt in de weekenden.
 - Organiseer het aanbod samen met sleutelpersonen en lokale organisaties zoals 'Stichting Sport en Welzijn Wieringermeer' (een stichting die het welzijn van EU-arbeidsmigranten ook op het vizier heeft).
 - Zorg voor locaties die mensen kunnen gebruiken voor het organiseren van evenementen. Verspreid deze informatie, ook onder sleutelpersonen en mensen die hier expliciet geïnteresseerd in zijn.
 - Tijdens de expertpool werd een concreet voorstel gedaan voor een event: een cultureel (food)festival, georganiseerd door mensen zelf en toegankelijk voor de hele buurt.
- ❖ Zorg voor **informatievoorziening over het openbaar vervoer**, zodat mensen zonder eigen auto makkelijker naar een evenement in de buurt kunnen.
 - Middels OV-pay kunnen mensen met hun betaaltas in- en uitchecken in het openbaar vervoer. Deze optie is meer laagdrempelig dan het aanschaffen van een OV-chipkaart.
 - Maak het (financieel) aantrekkelijk voor mensen om deze optie uit te proberen. Mogelijk in samenwerking met de uitzender.

Kernthema 6: Informele netwerken

Informele netwerken spelen een grote rol in de toegang tot informatie en toegang tot andere levensgebieden, zoals huisvesting en (nieuw) werk. Via deze netwerken wordt veel informatie doorgegeven. Deze is echter niet altijd juist, maar blijft vaak wel goed hangen omdat het over dagelijkse situaties gaat waarin mensen zich kunnen verplaatsen.

Denk aan verhalen over wat 'kennissen van kennissen' hebben meegemaakt, die worden gedeeld zonder dat de gehele context compleet of duidelijk is. Hiernaast zijn ook landelijke facebookgroepen (Poolse mensen in Holland, Roemeense mensen in Nederland etc.) een veel gebruikte bron van informatie. Mensen stellen er vragen en krijgen antwoorden van andere Facebook-groepsleden. Ook vacatures worden via deze facebookgroepen verspreid.

Er is weinig contact tussen mensen die in Nederland geboren zijn of al langer in Nederland wonen, en mensen die als EU-arbeidsmigrant naar Nederland zijn gekomen. Terwijl juist de mogelijkheden en informatie van eerstgenoemde groep, een rijke bron van informatie kunnen zijn voor mensen die als EU-arbeidsmigrant naar Nederland komen. Zo hebben de mensen met een eigen huis, hun huis via-via gevonden, in een netwerk waar ook Nederlandse mensen deel van uitmaken. En zo heeft een meneer die dakloos was, werk gevonden door een Nederlandse professional die zijn netwerk voor hem inzette.

Kansen

- ❖ Zorg ervoor dat mensen die als EU-arbeidsmigrant naar Nederland komen goed worden geïnformeerd, zodat zij informatie ook binnen hun informele netwerken (onder andere op werk en in de huisvesting) kunnen verspreiden: **zet dus in op het 'sneeuwbal-effect'**. Zo bereik je ook lastig te bereiken groepen, bijvoorbeeld mensen die informeel werken voor uitzendbureaus die niet gecertificeerd zijn.
 - Werk nauw samen met **sleutelpersonen** (zie kans bij kernthema 3). Als zij goed geïnformeerd zijn, zullen ze dit met mensen in hun netwerk delen.
 - Hetzelfde geldt voor de expertpool-leden. Door nauw contact te houden met de expertpool-leden kunnen zij zowel informatie als het vertrouwen in de gemeente uitdragen onder hun netwerk.
 - Organiseer welkomstbijeenkomsten (zie kans bij kernthema 3).
 - Informeer mensen ook over de betrouwbaarheid van informatie en hoe hier alert op te blijven. Omdat veel mensen bekend zijn met de facebookgroepen, is het goed om dit voorbeeld ook te noemen.

- ❖ **Faciliteer het ontstaan van hechte gemeenschappen**, zowel tussen EU-arbeidsmigranten onderling als tussen EU-arbeidsmigranten en Nederlandse mensen (zie kansen bij kernthema 5).

5.1.2.e

”
Zet in op 'sneeuwbal-effect' van informele netwerken. Zo bereik je ook groepen die lastig te bereiken zijn.

Kernthema 7: Behoeften in taalonderwijs

De behoeften in taalonderwijs (Nederlands of Engels) lopen uiteen en zijn afhankelijk van het persoonlijke doel dat iemand met taal wil bereiken. Bij mensen met verschillende perspectieven is zowel behoefte aan mogelijkheden om Nederlands te leren als Engels. De voorkeur hangt sterk af van welk doel het dient.

Mensen die de Nederlandse taal willen leren, zijn vooral gemotiveerd door het besef dat het een instrument is om meer succesvol te zijn in bijvoorbeeld het vinden van een huis en in contact met organisaties en (zorg)professionals.

Nederlands taalcontact belangrijke voorwaarde

Een belangrijke voorwaarde om gemotiveerd te blijven en vooruit te komen in het leerproces is Nederlands taalcontact: de mogelijkheid om behalve in een formele setting de taal te leren, ook informeel de taal te kunnen oefenen in de praktijk. Echter, in zowel de huisvesting van de werkgever als binnen de werkcontexten van de meeste mensen is het niet nodig Nederlands te spreken. Het is dan ook niet gebruikelijk dat er binnen deze contexten Nederlands wordt gesproken.

De meeste mensen die al Nederlandse taallessen volgen doen dit via de uitzender. Weinig mensen zijn op de hoogte van de gratis (avond)taallessen in de gemeente. En voor sommige mensen zijn deze lessen niet toegankelijk, omdat hun werktijden te wisselend zijn om te kunnen voldoen aan de eis om 80 procent van de tijd aanwezig te zijn. De mensen die we binnen het actieonderzoek hebben gesproken over de taallessen in de gemeente, geven aan een voorkeur te hebben voor deze optie. Ook omdat dit kansen biedt om mensen te leren kennen die ze nog niet uit hun woon- of werkcontext kennen.

Enkele mensen geven ook aan graag Engels te leren. De meest genoemde reden is dat het perspectief biedt op een betere baan. Daarnaast is het een vaardigheid die ook buiten Nederland kan worden ingezet. In de gemeente Hollands Kroon hebben we geen mogelijkheden gevonden om gratis of tegen een laag tarief Engelse les te volgen.

Kansen

- ❖ Voor het leren van een taal is **taalcontact** van belang, zodat mensen in de praktijk kunnen oefenen. Omgevingen waarin de taal wordt gesproken en taalcafé's zijn hier voorbeelden van. De Kopgroep Bibliotheken organiseert Nederlandse taalcafé's in Hollands Kroon, maar deze zijn overdag en daarom niet toegankelijk voor mensen die overdag werken.
 - Werk samen met het Taalhuis in het organiseren van aanbod dat aansluit bij de behoeften en mogelijkheden van EU-arbeidsmigranten.

- ❖ **Zet in op gemeente-brede samenwerking op het gebied van (gratis) Nederlands taalaanbod.** Werk samen met onder andere taalaanbieders (zoals Vonk), het Taalhuis en uitzenders.
 - Dit kan mogelijkheden bieden voor bijvoorbeeld meer differentiatie op basis van niveau.
 - Zorg ervoor dat taallessen na werktijd zijn of, maak afspraken met uitzenders over taallessen tijdens werktijd.
 - Houd bij een divers Nederlands taalaanbod ook rekening met mogelijkheden voor taalcontact (zie bovengenoemde kans).
- ❖ **Organiseer Engels taalaanbod als vorm van vrijetijdsbesteding.** En maak deze lessen beschikbaar voor alle buurtbewoners. Zoals bijvoorbeeld ook bij project [Plan Einstein](#) is gebeurd. Daar namen buurtbewoners en nieuwkomers deel aan dezelfde Engelse lessen en kwamen zo op gelijkwaardige manier met elkaar in contact. Dit droeg bij aan de lokale sociale verbondenheid.
 - Zie de taallessen dus niet alleen als een vaardigheidstraining, maar ook als een manier om lokale sociale verbondenheid te stimuleren. En als antwoord op de behoefte van EU-arbeidsmigranten om een groter netwerk op te bouwen.

Kernthema 8: Wisselen van baan

Mensen wisselen weinig van baan binnen de gemeente en voelen weinig incentive om hier concrete actie op te ondernemen. Beperkte informatie over de Nederlandse arbeidsmarkt en de link tussen huisvesting en werk kunnen dit verklaren.

Een van de specifieke vragen vanuit de gemeente Hollands Kroon, ging over de carrièrestappen die mensen die als arbeidsmigrant in de gemeente wonen, maken of zouden willen maken. Zouden mensen bijvoorbeeld interesse hebben om aan de slag te gaan in kraptesectoren, zich om te scholen en zich te ontwikkelen in hun carrière tijdens hun verblijf in de gemeente?

Focus op stabiliteit van baan en huisvesting

De meeste mensen die we hebben gesproken hadden niet de wens van werk te wisselen en waren vooral gefocust op het realiseren van meer stabiliteit in hun huidige baan. Hierin speelt mee dat mensen zich mentaal hebben ingesteld op het werk dat hen is aangeboden en het daarom vaak oké vinden.

De keren dat het wisselen van werk wél naar voren kwam in gesprekken, was dit vooral in de vorm van een oriënterende vraag en gerelateerd aan de wens om meer te verdienen. Een vaak genoemde reden om niet naar een andere baan te zoeken is tevredenheid met de huisvesting. Want nieuw werk betekent in veel gevallen ook andere huisvesting en dat brengt onzekerheid met zich mee. Vooral in de huidige context waarin de kwaliteit van de huisvesting sterk van elkaar verschilt per uitzender/werkgever.

Beperkte kennis Nederlandse arbeidsmarkt

Ook bleek dat veel mensen met wie we spraken in beperkte mate waren geïnformeerd over mogelijkheden op de Nederlandse arbeidsmarkt. Wat zij hierover wisten, was sterk bepaald door wat de uitzender hierover deelt en door de informatie binnen het informele netwerk. Echter, ook de meeste mensen binnen hun informele netwerken werken voor een uitzender. Hierdoor blijft de informatie voornamelijk beperkt tot de uitzendbranche.

Mensen die ooit van baan zijn gewisseld, vertelden ons dat dit uit noodzaak was (contract verloopt) of op aanraden van vrienden of familie die voor een andere uitzender werken. In beide gevallen betekent het wisselen van baan dat iemand voor een andere uitzender gaat werken, ook omdat dit een manier is om het verlies van huisvesting te ondervangen.

Kansen

- ❖ Als het doel is om actief in te zetten op de mogelijkheid om van baan te wisselen, dan is het belangrijk dat er **laagdrempelige mogelijkheden worden georganiseerd voor mensen om meer te leren over de Nederlandse arbeidsmarkt en de tekortberoepen.**
 - Inventariseer samen met sleutelpersonen en expertpool-leden welke vorm hiervoor passend zou zijn.
- ❖ Wil je actief werven voor mensen binnen sectoren waar tekorten zijn? Zorg er dan voor dat **informatievoorziening aansluit bij de belevingswereld** van mensen. Zodat mensen zich kunnen voorstellen dat ook zichzelf de carrièrestappen kunnen nemen die worden besproken.
 - Zet bijvoorbeeld ambassadeurs / rolmodellen in -> mensen met gelijke ervaringen die de stap hebben gezet naar een nieuwe baan en uit eigen ervaring kunnen delen wat daarvoor nodig is.
- ❖ Onderzoek wat het effect is als huisvesting en werk van elkaar worden losgekoppeld. Hoe ervaren mensen dit? Voelen mensen bijvoorbeeld meer ruimte om andere carrièrestappen te maken?

5. Tot slot

In dit onderzoek stond de vraag centraal: ‘Hoe kunnen mensen die als EU-arbeidsmigrant naar de gemeente komen volwaardig deel uitmaken van de lokale samenleving? En wat zijn hun eigen behoeftes hierin?’

We kunnen concluderen dat de behoeften van mensen die als EU-arbeidsmigrant in Hollands Kroon verblijven uiteenlopen als het gaat om hoe zij zichzelf meer onderdeel zien worden van de lokale samenleving. De doelen die mensen zelf aan hun verblijf verbinden en het verblijfsperspectief dat zij voor ogen hebben, hebben hier een groot effect op.

Het 14-indicatorenmodel goed kompas

Overkoepelend zien we dat het 14-indicatorenmodel voor integratie een goed kompas vormt. Een kompas voor de leefgebieden die nodig zijn voor mensen die als EU-arbeidsmigrant in Hollands Kroon wonen om zich volwaardig onderdeel te voelen van de lokale samenleving. In hoeverre mensen toegang ervaren tot die indicatoren, vormt voor hen ook een afwegingskader om hun toekomst in Hollands Kroon te (her)overwegen.

In de expertpool bleek dat mensen zelf het meest actief bezig zijn met de indicatoren huisvesting, werk & inkomen, zorg & welzijn en stabiliteit. En tijdens de verdiepende gesprekken met de experts, de gesprekken tijdens het actieonderzoek en de gesprekken tijdens de participerende observatie, kwam ook de indicator sociale verbondenheid naar voren als belangrijk thema.

Kansen binnen de 8 kernthema's

De kansen binnen de 8 kernthema's zijn op verschillende manieren met elkaar verbonden en kunnen elkaar versterken. Neem bijvoorbeeld de thema's die gefocust zijn op het faciliteren van gemeenschapsvorming (zowel tussen EU-arbeidsmigranten als tussen EU-arbeidsmigranten en andere buurtbewoners). Hechte gemeenschappen leiden tot individuen die goed genetwerkt zijn. Een goed netwerk vormt de basis voor toegang tot relevante informatie over het systeem en over lokale mogelijkheden om een doel te realiseren (denk aan een gouden tip van je buurvrouw). Bovendien is goed lokaal sociaal contact bevorderlijk voor iemands algehele welzijn. Het gevoel er niet alleen voor te staan kan vervolgens weer helpen voor meer zelfvertrouwen om nieuwe stappen te zetten in een onbekende omgeving.

De geïdentificeerde kernthema's en verzamelde inzichten per indicator kan de gemeente Hollands Kroon als input gebruiken. Zij helpen om te beslissen welke indicatoren binnen de

invloedsfeer van de gemeente liggen en welke acties landelijk of met andere lokale partners opgepakt zouden kunnen worden.

Van een alternatief systeem naar toegang tot het reguliere systeem

Als we vanuit de 8 kernthema's een overkoepelend beeld schetsen waar de gemeente Hollands Kroon naar toe zou kunnen werken, is dat samen te vatten als: **een shift van een alternatief systeem voor mensen die als arbeidsmigrant in de gemeente wonen naar het organiseren van toegang tot het reguliere systeem.**

Om mensen die als arbeidsmigrant in Hollands Kroon wonen meer volwaardig onderdeel te laten worden van de lokale samenleving, dient het "alternatieve systeem" waarin zij opereren doorbroken te worden en vervangen te worden met toegang tot de lokale samenleving, zoals deze ook voor andere inwoners opereert.

Kanttekening: toegang tot het reguliere systeem is met name relevant voor mensen die zich voor langere tijd in de gemeente vestigen en minder belangrijk voor mensen die een paar weken komen werken. Een interessante ontwerp vraag zou kunnen zijn hoe je in de toegang tot systemen en diensten onderscheid maakt tussen de verschillende verblijfsduren en vanaf wanneer toegang tot het reguliere systeem belangrijk wordt. Zou er bijvoorbeeld een soort overgangsfase georganiseerd kunnen worden na een bepaalde periode? En vanaf hoeveel maanden is volledige toegang een vereiste voor het volwaardig onderdeel zijn van de lokale samenleving?

Specifieke en algemene ondersteuning

Er zijn uiteraard bepaalde uitdagingen en behoeften die specifiek gelden voor mensen die als arbeidsmigrant in Hollands Kroon wonen; bijvoorbeeld rondom tijdelijkheid, familie in het buitenland en huisvesting in logies. Voor dit soort zaken kan specifieke ondersteuning nodig zijn. Maar er zijn ook veel behoeften die samenvallen met behoeften van nieuwkomers in de gemeente in brede zin; zoals behoefte aan taalonderwijs, het maken van sociale contacten, het leren kennen van rechten en verantwoordelijkheden en kennis opdoen over de arbeidsmarkt. Of er zijn zelfs behoeften die samenvallen met inwoners van Hollands Kroon in het algemeen; zoals behoefte aan vrijetijdsactiviteiten, het opdoen van sociale contacten en toegang tot goede zorg.

Verandering samenspel betrokken partijen

De focus op het organiseren van toegang tot het reguliere systeem, leidt tot veranderingen in het samenspel tussen gemeente, burger (al dan niet werkzaam als arbeidsmigrant), maatschappelijk middenveld en arbeidsmarkt. Het vraagt een grotere en actievere rol van mensen die als arbeidsmigrant in Nederland zijn in de relatie met de gemeente. Zij worden meer als "samenwerkingspartner" gezien voor het organiseren van deze toegang op een manier die voor hen zinnig is.

Voor maatschappelijke organisaties en zorgorganisaties waarbij de werkgever nu vaak de "brugfunctie" vervult, betekent het meer direct contact met mensen die arbeidsmigrant zijn. Voor werkgevers betekent het in sommige gevallen een kleiner wordende rol (door het

krimpende alternatieve systeem voor arbeidsmigranten) en een herevaluatie van de ondersteuning die echt vanuit de werkgever georganiseerd moet worden.

Voor de gemeente kan de focus op toegang organiseren tot het reguliere systeem betekenen dat de rol meer verschuift. In de richting van het welkom heten van mensen die arbeidsmigrant zijn in de gemeente en hen wegwijs maken in de lokale samenleving, zoals dat ook voor andere nieuwkomers gebeurt.

Basis voor ontwikkelen beleid

Met de resultaten van dit onderzoek en de aanwezigheid van een gemeentelijke expertpool (die ook na onze betrokkenheid kan voortbestaan), heeft de gemeente een sterke basis gelegd om beleid te kunnen ontwikkelen dat goed aansluit bij de behoeftes van mensen zelf. Of mensen zich voor een paar jaren in Hollands Kroon willen vestigen, of hun hele toekomst in Hollands Kroon zien, dit vormt een mooie eerste stap om hen volwaardig op te nemen in de lokale samenleving.

Onderzoeker

Het I4-indicatorenmodel voor integratie vormt een goed kompas voor de leefgebieden. De leefgebieden die nodig zijn voor mensen die als EU-arbeidsmigrant in Hollands Kroon wonen en hen helpen om zich volwaardig onderdeel te voelen van de lokale samenleving.

Stichting Bewonersbelangen Arbeidsmigratie

FAIRWORK

samen maken we een eind
aan uitbuiting van arbeidsmigranten
in Nederland

Tweede Kamer t.a.v. de Vaste Kamercommissie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Geachte leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal,

Op 30 oktober jongstleden heeft demissionair minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, mevrouw Paul, de Tweede Kamer geïnformeerd over het terugdraaien van het aangekondigde verbod op het inhouden van huur op het loon van arbeidsmigranten. Wij, Fairwork, Leger des Heils, Stichting Bewonersbelangen Arbeidsmigratie en FNV, zijn ontzet en maken ons ernstige zorgen over dit besluit.

De voorganger van minister Paul, de heer Van Hijum, heeft alles in het werk gesteld om de uitbuiting van arbeidsmigranten tegen te gaan, zoals geadviseerd in het rapport van de commissie Roemer. Een van de maatregelen was het gefaseerd afbouwen van het percentage minimumloon dat werkgevers mogen inhouden voor huisvesting zoals beschreven in de Kamerbrief van 6 februari 2025¹.

Met het terugdraaien van deze aangekondigde maatregel geeft minister Paul uitzendbureaus opnieuw ruim baan om door te gaan met dubieuze en onaanvaardbare praktijken.

Waarom dit zo kwalijk is:

- De sterke afhankelijkheid van de werkgever voor een dak boven je hoofd, vergroot het risico op arbeidsuitbuiting, verhindert opkomen voor je arbeidsrechten en verlaagt meldingsbereid in geval van misstanden of criminaliteit.
- Ter bescherming van arbeidsmigranten verbiedt De Wet Goed Verhuurderschap het koppelen van huurcontracten en arbeidscontracten. Door het terugdraaien van het afbouwen van de inhouding legitimeert de minister de koppeling tussen de contracten opnieuw.
- Arbeidsmigranten horen net als elke Nederlander een huurcontract te krijgen dat losstaat van hun arbeidscontract en dat derhalve niet eindigt bij het stoppen van de arbeidsrelatie. De koers die minister Paul nu uitzet faciliteert het tegenovergestelde.
- Arbeidsmigranten met gekoppelde arbeids- en huurcontracten kunnen niet doorstromen naar een direct dienstverband bij de inlener, omdat dan hun huisvesting ophoudt en er door de huidige woningcrisis in Nederland geen zicht is op alternatieve huisvesting. De minister ontnemt op deze wijze het toekomstperspectief van arbeidsmigranten.
- Doordat werkgevers gerechtigd blijven om 25% van het brutominimumloon netto in te houden, faciliteert de minister het uitmelken van arbeidsmigranten. Een groot percentage van de aangeboden huisvesting zou goedkoper moeten zijn op basis van de geboden ruimte en kwaliteit.
- Het besluit van de minister is in strijd met de aanbevelingen van de commissie Roemer.

¹ [Kamerbrief over verkenning inhoudingen op het minimumloon ten behoeve van huisvesting en zorg | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)

- De inhoudingsmogelijkheid wordt feitelijk enkel gebruikt om arbeidsmigranten te huisvesten. Zij krijgen hierdoor minder minimumloon bescherming en slechtere huurbescherming, Dit wijst op discriminatie op basis van nationaliteit
- Arbeidsmigranten hebben door deze financiële koppeling geen huurbescherming en verliezen onderdak als de arbeidsovereenkomst eindigt.
- De inhoudingsmogelijkheid is geen evenredige maatregel. Het schiet zijn doel voorbij, omdat dit structureel leidt tot dubbele afhankelijkheid die mensen kwetsbaar maakt en houdt.
- In de kabinetsbrief aan de Tweede Kamer, 6 februari jl. is te lezen dat ook de Nederlandse Arbeidsinspectie voor de afschaffing is. De Arbeidsinspectie ziet dat de afhankelijkheid en misstanden groter worden door de vermenging tussen werkgever en huisvester en geeft aan dat huisvesting kan worden aangeboden, ook zonder inhoudingsregeling.
- Dit besluit is genomen in afwijking van ingezet kabinetsbeleid wat in strijd is met het idee van een demissionair kabinet. Indien afgeweken wordt, moet hiervoor steun gezocht worden bij de Kamer.

Concluderend kan gesteld worden dat het handelen van de minister ertoe zal leiden dat arbeidsmigranten tweederangs of zelfs derderangsburgers zijn en blijven.

Wij, de ondertekenaars van deze brief, zijn ontzet over deze uiterst schadelijke gang van zaken en roepen u op om in het verweer te komen tegen dit besluit van de minister. Het is ongehoord dat de regering ruim vijf jaar na het verschijnen van het rapport van de commissie Roemer nog steeds niet bereid is om de aanbevelingen ruimhartig om te zetten in beleid, ondanks eerdere beloftes om dit wel te doen. De vele mensen die worden uitgenodigd om in ons land te komen werken verdienen het om gelijke kansen te krijgen en gelijk behandeld te worden. Het handelen van minister Paul kan in onze ogen enkel uitgelegd worden als een tegenwerking van deze basisgedachte.

We rekenen op uw bijdrage om de minister op andere gedachten te brengen.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e Aanpak Uitbuiting in de Uitzendsector FairWork
kapitein Harm Slomp, bestuursvoorzitter Leger des Heils
Joost van Woelderen, Voorzitter Stichting Bewonersbelangen Arbeidsmigratie
Dick Koerselman, Interim voorzitter FNV

5 november 2025